
This is the **published version** of the bachelor thesis:

Jiménez Diéguez, Sara; Blanch Gelabert, Sílvia. Espai virtual d'aprenentatge per a la coconstrucció d'estratègies per promoure la parentalitat positiva i responsiva del poble gitano: seguim sumant, seguim creixent. 2021. 126 pag. (Grau en Educació Infantil)

This version is available at <https://ddd.uab.cat/record/292888>

under the terms of the license

Treball de Fi de Grau

Espai virtual d'aprenentatge per a la coconstrucció d'estratègies per promoure la parentalitat positiva i responsiva del poble gitano

Seguim sumant, seguim creixent

En col·laboració amb la Fundació Privada Pere Closa i l'estudiant
de Psicologia: Maria Florencia Falugue Rimoldi

Autora: **Sara Jiménez Diéguez**

Treball autoritzat per: **Dra. Sílvia Blanch Gelabert.**

Professora del Departament de Psicologia Bàsica, Evolutiva i de
l'Educació.

04/06/2021

Grau en Educació Infantil

UAB

Universitat Autònoma de Barcelona

Resum

Català:

Aquest Treball de Fi Grau es concreta en la innovació d'un projecte d'Aprenentatge Servei interfacultatiu i col·laboratiu amb l'estudiant de Psicologia Maria Flor Falugue Rimaldi, i la Fundació Privada Pere Closa. El projecte titulat "Seguim sumant, seguim creixent" pretén coconstruir coneixements per promoure un marc de parentalitat positiva en la comunitat gitana; a causa de la realitat canviant de la COVID-19, es parteix d'una intervenció indirecta amb les famílies a través de coconstruir un espai formatiu del grup novell de promotors i promotores escolars de la fundació que treballen directament amb aquestes.

Paraules clau: Aprenentatge Servei, Fundació Privada Pere Closa, Parentalitat positiva, Comunitat gitana, Promotors i promotores escolars, Famílies.

Castellano:

Este trabajo de Fin de Grado se concreta en la innovación de un proyecto Aprendizaje Servicio interfacultativo y colaborativo con la estudiante de Psicología Maria Flor Falugue Rimaldi, y la Fundación Privada Pere Closa. El proyecto titulado "Seguimos sumando, seguimos creciendo" pretende coconstruir conocimientos para promover un marco de parentalidad positiva y responsiva en la comunidad gitana; a causa de la realidad cambiante de la COVID-19, se parte de una intervención indirecta con las familias a través de coconstruir un espacio formativo del grupo novel de promotores y promotoras escolares de la fundación que trabajan directamente con estas.

Palabras clave: Aprendizaje Servicio, Fundación Privada Pere Closa, Parentalidad positiva, Comunidad gitana, Promotores y promotoras escolares, Familias.

Anglès:

This Final Degree project is an innovation of an inter-faculty and collaborative Service Learning project with the Psychology student Maria Flor Falugue Rimaldi, and the Pere Closa Private Foundation. The project entitled "We continue adding, we continue growing" aims to co-construct knowledge to promote a framework of positive and responsive parenting in the gypsy community; because of the changing reality of COVID-19, we start from an indirect intervention with families through the co-construction of a training space for the new group of school promoters of the foundation who work directly with them.

Key words: Service Learning, Pere Closa Private Foundation, Positive parenting, Gypsy community, School promoters, Families.

Índex

1. Introducció	1
2. Context	2
2.1. Precedents temporals	2
2.2. Concreció i definició de la necessitat	3
3. Objectius	4
4. Marc teòric	5
4.1. La parentalitat positiva	5
4.2. La cultura d'arrels tradicionals seculars del poble gitano	7
4.3. La participació escolar del poble gitano	10
5. Metodologia	13
5.1. Aprenentatge Servei	13
5.1.1. Participants	13
5.1.2. Evidències del recull d'informació	14
5.1.3. Pla de treball i procediments	15
6. Anàlisi de dades i resultats	15
6.1. "Trobada virtual amb els promotors"	15
6.2. Taller "Primera infància i beneficis de l'escolarització"	18
6.3. Taller "Hàbits saludables i no saludables"	21
6.4. Taller "Acollida emocional"	24
7. Avaluació general de l'impacte	27
8. Conclusions	30
9. Referències bibliogràfiques	33
10. Annexos	35
10.1. Competències del Grau en Educació Infantil	35
10.2. "Trobada virtual amb els promotors"	37
10.3. Taller "Primera infància i beneficis de l'escolarització"	39
10.3.1. Marc estructural	39
10.3.2. Marc teòric	43
10.4. Taller "Hàbits saludables i no saludables"	61
10.4.1. Marc estructural	61
10.4.2. Marc teòric	65
10.5. Taller "Acollida emocional"	77
10.5.1. Marc estructural	77
10.5.2. Marc teòric	80
10.6. Transcripcions de les entrevistes individualitzades als promotors	89
10.6.1. Transcripció de l'enregistrament d'àudio del Ibrahim	89
10.6.2. Transcripció de l'enregistrament d'àudio de l'Antonio	90
10.6.3. Transcripció de l'enregistrament d'àudio de la Verónica	91
10.6.4. Transcripció de l'enregistrament d'àudio de la Sara	93
10.6.5. Transcripció de l'enregistrament d'àudio de l'Elisabeth	94
10.6.6. Transcripció de l'enregistrament d'àudio de la Dolores	96
10.7. Actes de reunió	97
10.8. Cronograma	122
10.9. Diagrama de processos	123

1. Introducció

Per a la realització d'aquest Treball de Fi de Grau (TFG) titulat "Espai virtual d'aprenentatge per a la coconstrucció d'estratègies per promoure la parentalitat positiva i responsiva del poble gitano", es parteix d'una proposta d'**Aprenentatge Servei** (ApS) impulsada per la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB) en col·laboració amb la Fundació Privada Pere Closa¹.

Per al possible desenvolupament d'aquest TFG, es promou la participació clau de dues alumnes universitàries de la Facultat de Psicologia i la Facultat de Ciències de l'Educació. Així doncs, la meva companya, la Maria Flor Falugue Rimaldi, estudia Psicologia i jo, la Sara Jiménez Diéguez, sóc estudiant d'Educació Infantil. Totes dues hem col·laborat en aquest projecte, tal com passa en la realitat dels centres escolars, on mestres i psicòlogues treballen plegades per acompanyar als infants i les seves famílies.

Aquest ApS es concreta en el projecte "**Seguim sumant, seguim creixent**", el qual té per objectiu coconstruir coneixements amb un grup novell de promotors i promotores escolars, que tot just s'incorporen a fer aquesta tasca, per tal de promoure un marc de parentalitat positiva i responsiva a la comunitat gitana dels centres escolars on treballen.

Figura 1. Logotip del projecte Aprenentatge Servei

Convé ressaltar que col·laborar amb aquesta fundació esdevé una motivació per mi, ja que aquesta experiència formativa enriqueix el meu bagatge educacional i possibilita un aprenentatge situat i significatiu on es posen en acció moltes de les Competències desenvolupades durant la formació feta al Grau en Educació Infantil².

La Universitat Autònoma de Barcelona [UAB] (2016) estableix que l'ApS: "És una proposta educativa a través de la qual els estudiants es formen mitjançant la participació en un projecte orientat a resoldre una necessitat real d'una comunitat i millorar, així, les condicions de vida de les persones o la qualitat del medi ambient" (p.1.). En aquest sentit, la nostra

---

¹ Per tal de facilitar la lectura del document, es fa referència a la Fundació Privada Pere Closa, únicament com a "fundació" o "entitat".

² Vegeu Annex 10.1. Competències del Grau en Educació Infantil.

participació a l'entitat comporta un marc d'actuació inclusiu cap a la ciutadania, pel que fa a la formació i promoció del poble gitano a Catalunya.

Mentre que, com a estudiants, la participació en un ApS promou el compromís social, ens permet prendre consciència de participar en benefici de la comunitat, obtenir evidències d'aprenentatges envers les competències pròpies del currículum i, també, passar per un procés reflexiu arrel la detecció de les necessitats i participació en aquestes; com a projecte comunitari s'orienta en la resposta sostenible d'una necessitat real, oferint així una millora social.

2. Context

2.1. Precedents temporals

L'any 2019 la fundació entra en contacte amb la UAB per oferir-li una proposta, la qual deriva en un projecte interfacultatiu d'ApS que s'inicia en el TFG de la promoció d'alumnes 2019-2020.

Aquest mateix projecte titulat en el seu moment "Disseny col·laboratiu d'un programa de parentalitat positiva orientat a famílies gitanes", consistia a analitzar la parentalitat positiva de les famílies del poble gitano mitjançant l'estudi del Programa CaixaProinfància impulsat per l'Obra Social "La Caixa" i, així mateix, de forma simultània requeria la participació en el taller d'alfabetització de mares i pares ofert per l'entitat.

En aquest sentit, la demanda de l'actual TFG esdevé una continuació d'aquest projecte anterior.

Porras i Mas (2019) exposen a la Memòria 2019 de la fundació que aquesta s'origina l'any 1998 amb la pretensió de formar i promocionar les necessitats educatives dels infants i, en conseqüència, de les famílies del poble gitano a tota Catalunya.

Convé ressaltar que l'entitat es caracteritza primordialment per la seva Missió, Visió i Valors. Primer, fent referència a la Missió, la fundació lluita per potenciar la imatge positiva del poble gitano, d'aquesta manera, pretenen preservar el seu significatiu llegat cultural i donar-se a conèixer a la societat.

Segon, amb relació a la Visió els autors defensen l'educació com a requisit i peça clau, ja que totes les persones poden aspirar a la igualtat d'oportunitats. En aquest cas, concretament, la fundació recolza els infants i joves gitans³ en la seva formació educativa;

---

³ Al llarg del document s'inclouen també a les gitanes fent referència únicament als gitans.

en tant que prioritzen simultàniament les relacions i els vincles afectius entres els infants, els centres educatius amb els quals l'entitat treballa i les mateixes famílies.

Tercer, pel que fa als Valors es defensa la igualtat, és a dir, el dret a l'educació del poble gitano; la diferència que equival al dret a la diferència cultural i, també, a la particularitat de cada persona per raó de gènere, religió, orientació sexual i pensament; la diversitat que és el dret a no definir-se per estereotips i prejudicis socials; la professionalitat pel dret a una bona formació acadèmica; i la interculturalitat, ja que es lluita pel dret a la inclusió cultural i social.

D'altra banda, la fundació presenta tres àrees de treball, les quals precisen diversitat de projectes adreçats als infants, joves i famílies gitanes i són: l'Àrea de Suport a la Formació, l'Àrea de Suport a la Promoció i l'Àrea de Cultura Gitana.

L'Àrea de Suport a la Formació està destinada a garantir l'èxit educatiu del poble gitano i, així mateix, normalitzar la seva presència a les aules a través d'un seguit de projectes que precisa. Per fer-ho, aquesta àrea porta implícita el suport acadèmic.

L'Àrea de Suport a la Promoció que pretén potenciar la participació i la promoció social i educativa d'infants i joves gitanos, és a dir, vetllar per alternatives que facilitin la inclusió social dels gitanos en els diferents àmbits com són el de l'educació, l'ocupació, la joventut i la dinamització comunitària. En aquesta àrea els projectes aposten per millorar el vincle entre família-escola i generar expectatives positives en el futur dels infants i joves gitanos, per tal de trencar amb els estereotips que hi ha.

L'Àrea de Cultura Gitana, seguint en la mateixa línia, contempla projectes que continuen en la lluita per trencar prejudicis preestablerts. D'aquesta manera, l'entitat vol guanyar una imatge positiva, transmetent així l'heterogeneïtat i la riquesa de la cultura gitana.

2.2. Concreció i definició de la necessitat

Partim d'una realitat canviant a causa de la COVID-19, aquesta situació impossibilita la nostra intervenció a través del contacte directe amb les famílies. Per tant, la demanda per part de l'entitat s'ha hagut d'adaptar i consisteix a realitzar una intervenció indirecta amb aquestes famílies, a través d'un grup novell de promotors⁴ que esdevenen mediadors.

---

⁴ Al llarg del document s'inclouen també les promotores fent referència únicament als promotors.

Per definir la demanda, s'ha dut a terme una primera “Trobada virtual amb els promotors”⁵ amb l'objectiu de conèixer-nos mútuament i concretar els pròxims tallers a fer en el transcurs d'aquest ApS.

Així doncs, a partir dels temes que més neguitegen a les famílies i al mateix equip de promotors del poble gitano, hem acordat els següents tres tallers en l'àmbit de criança: “Primera infància i beneficis de l'escolarització”⁶; “Hàbits saludables i no saludables”⁷; i “Acollida emocional”⁸.

En aquest sentit, per poder donar resposta a la necessitat de l'entitat, ambdues estudiants dissenyem i creem tres espais col·laboratius d'aprenentatge de caràcter virtual. A partir d'aquí, prèviament aprofundim en el marc teòric basat en la construcció d'arguments fonamentats, per donar resposta a aquests neguits dels promotors. Aquest procés implica posar en joc els coneixements adquirits i buscar altres autors que ens permetin ampliar els aprenentatges actuals. Així mateix, el marc estructural dels tallers també queda definit amb antelació, tot i que aquest pot ser flexible segons com es desenvolupin cadascun d'aquests.

La sustentació teòrica d'arguments es planteja de forma ajustada i entenedora per als promotors; evitant així tecnicismes. Els promotors escolars de l'entitat poden fer-se seus els nostres discursos dotats d'arguments. A més a més, en cada taller els hi oferim recursos, com infografies, ja que aquests recullen el marc teòric d'una manera senzilla i visual per tal que els promotors puguin fer-ne ús amb el treball amb infants, jovent, famílies i professionals dels centres educatius als quals s'adrecen.

Destacar que promotors també esdevenen una font d'aprenentatge per a nosaltres, ja que coconstruïm coneixements en els tallers partint del seu context i de la seva realitat com a poble gitano. Aquesta demanda permet una construcció conjunta d'ensenyament-aprenentatge (e-a).

3. Objectius

Els objectius s'han anat modificant, en funció de l'evolució de la necessitat inicial i les reunions conjuntes per poder-la concretar de forma que fos significativa i es pogués respondre a ella durant aquest procés d'ApS.

Objectiu general:

---

⁵ Vegeu Annex 10.2. “Trobada virtual amb els promotors”.

⁶ Vegeu Annex 10.3. Taller “Primera infància i beneficis de l'escolarització”.

⁷ Vegeu Annex 10.4. Taller “Hàbits saludables i no saludables”.

⁸ Vegeu Annex 10.5. Taller “Acollida emocional”.

- Promoure espais de coconstrucció sobre la parentalitat positiva adaptats al poble gitano perquè els promotors escolars se sentin amb més seguretat, coneixements i estratègies per acompanyar a les famílies.

Objectius específics:

- Conèixer quins són els neguits de les famílies i els promotors del poble gitano.
- Crear els diferents espais de coconstrucció partint de la base d'una argumentació d'informacions científiques.
- Facilitar recursos i estratègies als promotors que esdevinguin com a eines d'afrontament a les seves inquietuds.

4. Marc teòric

4.1. La parentalitat positiva

La parentalitat positiva, tal com exposa la Recomanació 19 del Comitè de Ministres del Consell d'Europa (citada per Rodrigo, Amorós, Arranz, Hidalgo, Máiquez, Martín, Martínez i Ochaita, 2015), es refereix: "Al comportamiento de los padres fundamentado en el interés superior del niño, que cuida, desarrolla sus capacidades, no es violento y ofrece reconocimiento y orientación, que incluye el establecimiento de límites que permitan el pleno desarrollo del niño" (p.11).

Arran d'aquesta definició, s'entén que l'objectiu de la parentalitat positiva resideix a promoure relacions positives dins de la família, les quals es fonamenten en la pràctica de la responsabilitat parental per garantir els drets de l'infant i el desenvolupament integral d'aquest mateix; cosa que és extensible, tal com exposa Blanch i Badia (2015): "A totes aquelles persones que formen part de la vida dels infants i que, per tant, també incideixen en la seva cura i en donar resposta a les seves necessitats físiques, cognitives, emocionals, socials i culturals" (p.24).

Delval (1985) determina quins són els quatre elements del sistema social de l'infant. A continuació, presento un esquema de caràcter propi basat en els ítems proporcionats per aquest mateix autor.

Elements del sistema social	
1. Determinades persones	<ul style="list-style-type: none"> - La mare - El pare - Els germans/es - Altres familiars - Companys/es i amics i amigues - Mestres i altres adults
2. Determinades institucions	<ul style="list-style-type: none"> - La família - La llar d'infants - L'escola
3. Altres grups socials de pertinença	<ul style="list-style-type: none"> - Classe social - Etcètera
4. Altres factors	<ul style="list-style-type: none"> - Els mitjans de comunicació - El país - La zona geogràfica - La zona urbana o rural - La cultura - Etcètera

Imatge 1. *Elements del sistema social*

Per tant, i d'acord amb aquest esquema, l'infant és un participant actiu en aquest procés, on són del tot determinants les seves necessitats bàsiques de l'espècie (protecció, cures bàsiques, afecte, joc, exploració, control social de les conductes perilloses o indesitjables) i les característiques pròpies de l'infant (etapa de desenvolupament en què es troba, sexe, grau de salut i característiques diferencials com són aptituds intel·lectuals, personalitat, etcètera).

Tal com exposa Blanch i Badia (2015), el concepte de parentalitat positiva és universal perquè traspasa fronteres i cultures, és a dir, tots els pares i les mares estimen als seus fills i filles i desitgen el millor per a ells. Així mateix, l'autora comenta que les competències dels progenitors poden ser valorades en tant que són potencialment millorables, tot i que les circumstàncies socioeconòmiques, culturals i contextuals d'aquests poden arribar a ser desfavorables. La idea d'universalitat, fent referència a Arranz i Oliva (citats per Blanch i Badia, 2015), implica donar suport a totes les famílies, ja que aquestes són el primer agent socialitzador de l'infant i, per tant, peça clau com a context de desenvolupament de l'infant; en algun moment del cicle vital, tot pare o mare necessita suport, deixant a una banda les seves característiques o situació personal.

La concepció actual sobre la parentalitat està minvant, ja que no només existeix una convivència cada vegada major entre diversitat de cultures i models familiars, sinó que també es fa referència a un canvi conceptual. A més a més, Rodrigo, Martín, Arranz, Máiquez, Martínez, Hidalgo, Alderete i Amorós (2019) exposen que l'exercici de parentalitat cada vegada és més difícil a causa de les crisis, l'aparició de nous valors i canvis socials. Així mateix, existeix una major sensibilitat de la societat davant situacions de desprotecció

dels infants. Per tant, enfront aquesta situació, existeix una necessitat de modificar el concepte d'autoritat parental, l'objectiu del qual és aconseguir obediència i disciplina en els fills/es, pel concepte de responsabilitat parental. Segons Rodrigo et al. (2019), la premissa seria com exercir de manera responsable l'autoritat davant els fills/es, però sovint aquest canvi porta a situacions d'incertesa i neguit per part dels progenitors, ja que a vegades es percep com un augment de les responsabilitats i sensació de tenir menys influència sobre els seus propis fills/es.

D'aquesta manera, és del tot necessari definir el model de criança que té com a base la parentalitat positiva, el qual correspon a l'estil assertiu o democràtic. Rodrigo, Máiquez i Martín (2010) estableixen que aquest estil suposa un protagonisme equitatiu entre els progenitors i els seus fills en la construcció de normes i valors familiars, per tant, es produeix una negociació i adaptació conjunta. Així mateix, el model assertiu o democràtic contribueix progressivament a les relacions paterno-filials i, per consegüent, la socialització; ja que potencia el raonament i la reflexió dels infants per a la construcció conjunta amb l'adult. Tanmateix, és important tenir present que en aquest model de criança preval la necessitat d'exercir responsablement l'autoritat per part dels progenitors, tot i que prevalent el reconeixement dels seus fills i filles com a persones de ple dret. Rodrigo et al. (2010) manifesten que la parentalitat positiva no és permissiva, però tampoc acull un estil autoritari; és veritat que existeix un elevat control parental i s'estableixen límits, però la flexibilitat també hi és present.

De la mateixa manera, s'entén que l'exercici de la parentalitat positiva conté una gran dimensió afectiva, de fet, Rodrigo, Máiquez i Martín (2010) exposen que l'afecte és el punt de partida per potenciar, des d'etapes molt primerenques, el procés de vinculació amb la família; és a dir, per afavorir els processos del desenvolupament i autonomia de l'infant i proporcionar una base segura de comunicació amb les figures parentals com a referents. Segons Blanch i Badia (2015), el treball de la parentalitat positiva dins del nucli familiar repercuteix en l'infant tant en la relació entre els propis membres, com amb la que manté amb el sistema escolar i comunitat educativa. Contràriament, l'establiment d'una vinculació familiar negativa, pot tenir conseqüències directes en el desenvolupament de la personalitat de l'infant.

4.2. La cultura d'arrels tradicionals seculars del poble gitano

"El poble gitano, al llarg de la història, ha estat objecte de discriminació que perdura fins als nostres dies" (García i Cerdá, 2020, p. 13). Així, fent una imminent aproximació al poble gitano, és important evitar l'expressió "col·lectiu", "minoria" o "grup tradicional", ja que

d'acord amb Martín (2019), no podem pretendre la inclusió si nosaltres mateixos com a societat els estem exclouent terminològicament. Per tant, davant la potencialitat que té la llengua per incloure, el més adequat és adreçar-nos al conjunt de gitanos i gitanes com a "poble" gitano.

L'expressió poble gitano engloba les poblacions conegudes sota els termes "gypsy", "rom", "sinti" i altres denominacions rebudes durant el seu procés d'assentament al llarg d'Europa (des del Mediterrani fins a Escandinàvia). Cal destacar que l'arribada pacífica dels gitanos als antics regnes peninsulars es data al s. XV, és a dir, fa aproximadament uns sis-cents anys, d'acord amb les autores García i Cerdá (2020).

Així doncs, el poble gitano conforma una cultura d'arrels tradicionals seculars que es troba en procés d'adaptació i confrontació amb estats i comunitats hegemòniques de les quals en el passat van sofrir persecució. No tenir en compte les relacions de poder invisibilitza coses importants, i podem donar a entendre erròniament que els gitanos són un poble enrederit que no s'ha adaptat a la modernitat. De fet, les autores García i Cerdá (2020) així ho manifesten: "Els estereotips negatius sobre la identitat gitana són múltiples, i tenen en comú el no-reconeixement dels seus valors, de la seva aportació activa a la societat i de la seva enorme capacitat de lluita per mantenir la seva cultura en societats que, sota diferents instruments, marginen els seus membres negant-los l'exercici ple dels seus drets i obligacions socials" (p.13).

Ramírez, Heredia i Jiménez (2003), representants de tres entitats significatives com són la Unió Romaní, la Federació d'Associacions Gitanes de Catalunya (FAGiC) i la Fundació Privada Pere Closa respectivament, determinen com s'expressa i es legitima el poble gitano dins d'una societat multicultural.

Convé ressaltar que la FAGiC per Ramírez et al. (2003) manifesta que fins que els òrgans polítics no reconeguin culturalment el poble gitano i, per tant, no els hi faciliti la divulgació de la seva cultura, s'està donant una imatge a la societat d'aquests que no correspon amb la realitat. D'acord amb la Unió Romaní per Ramírez et al. (2003), el poble gitano també té dret a accedir a les polítiques governamentals de l'Estat, ja que l'activitat política és un dret de tothom i sovint moltes decisions que afecten aquest poble es prenen sense cap representant gitano.

En relació amb la multiculturalitat, la Fundació Privada Pere Closa per Ramírez et al (2003) valora el fet de viure en una societat multicultural. En aquest sentit, és important vetllar per un apropament bidireccional entre el poble gitano i la majoria cultural paia.

Ramírez, Heredia i Jiménez (2003) també manifesten al seu article quines són les aportacions del poble gitano a la societat que, majoritàriament, van lligades a la seva tradició, és a dir, l'exportació de determinats valors seus a la resta de la ciutadania; els quals s'exposen a continuació.

En primer lloc, per a una persona que se sent gitana, la seva identitat està íntimament lligada a la pertinença familiar. Perquè ser gitano significa essencialment reconèixer a si mateix com a part d'una xarxa familiar, de manera que les aspiracions i metes personals, no queden mai totalment deslligades de les aspiracions i metes familiars. Segons la Unió Romaní per Ramírez et al. (2003): "Aquestes relacions, a més, tenen un major grau de profunditat, perfectament transferible a la resta de la societat" (p. 20); ja que el fet de formar part d'una família està relacionat amb les pràctiques quotidianes i d'identitat de les persones, però generalment es produeix d'una manera molt més intensa del que és habitual en el poble gitano, en comparació a les persones no gitanes.

Seguint en aquesta mateixa línia, la Fundació Privada Pere Closa per Ramírez et al. (2003) manifesta que gràcies a la concepció de família extensa pròpia del poble gitano, aquest ha aconseguit no caure en la marginació total. D'aquesta manera, com que la família ha significat la base de l'organització social dels gitans, el paper dels difunts i, especialment, el de l'ancià, dins d'aquesta és de vital importància.

Per tant, gràcies a aquesta cultura àgrafa, és a dir, de la transmissió oral per part dels ancians, el poble gitano s'ha mantingut viu i és per aquest motiu que el respecte per l'ancianitat és tan important.

En últim lloc, la concepció de família condueix a la idea de grup, tanmateix, a la societat actual impera l'individualisme en la seva majoria. A més a més, per al poble gitano resta el significat d'homes lliures, per tant, aquesta llibertat unida a la biofília dóna un altre sentit a la vida per a ells. A tall d'exemple, pel que fa a la concepció del treball, el poble gitano treballa per a viure i no viu per a treballar, cosa que explica la capacitat i predisposició del poble gitano en abocar-se tant en tot allò que fa; de fet, segons FAGiC per Ramírez et al. (2003): "S'ha demostrat que els millors toreros eren gitans, també els millors cantaires i guitarristes. Però també ens han de donar l'oportunitat de poder ser bons metges, mestres d'escola, paletes, mecànics, etc." (p. 21).

Per finalitzar, Ramírez, Heredia i Jiménez (2003) presenten els debats i les necessitats actuals del poble gitano, que segueixen sent els mateixos que els dels darrers anys, ja que encara no s'ha aconseguit superar-los, però evidentment s'ha avançat considerablement en aquests camps; els quals s'exposen a continuació.

- Perllongar l'escolarització del poble gitano més enllà de l'Educació Primària, ja que un gran nombre d'alumnes gitanos no fa el pas a l'Educació Secundària Obligatoria.
- Combatre l'absentisme escolar, matricular-se a l'escola no és suficient sinó que cal aconseguir una assistència continuada.
- Fomentar el reciclatge laboral perquè aquest és del tot necessari a l'hora de formar als treballadors i treballadores del poble gitano en camps com, per exemple, pot ser el de les noves tecnologies.
- Oferir alternatives reals als gitanos que treballen en oficis en recessió (a tall d'exemple, la venda ambulants), ja que la pressió fiscal i les polítiques dels Ajuntaments sovint ho dificulten.
- Aconseguir que el currículum escolar tingui en compte la cultura gitana, per fomentar el coneixement mutu entre infants que pertanyin a diferents cultures i, també, que els nens i nenes gitanos sentin l'escola com a pròpia.
- Fomentar la participació en la política gitana tant d'homes com dones.
- Reconèixer la societat gitana com un poble divers, de fet, la Fundació Privada Pere Closa per Ramírez et al. (2003) reafirma aquesta necessitat amb el següent exemple:

El *romano estàndard* és la llengua amb la qual s'entenen la major part dels gitanos europeus. Contràriament, molts gitanos espanyols no la reconeixen com a seva i opten per impulsar l'ús del caló (incorporació de vocabulari gitano en l'estructura gramatical de les diferents llengües peninsulars). Molts altres, s'inclinen pel *Romanó-Kaló*, un camí intermedi heterodox que busca legitimitat i normativa lingüística pròpia al mateix temps (p. 16).

4.3. La participació escolar del poble gitano

La Fundació Privada Pere Closa exposa que el poble gitano ha sabut adaptar-se als canvis socials en el temps, però mantenint-se fidel als trets culturals que li ofereixen la seva identitat com, a tall d'exemple, "tradicionalment, de l'educació dels fills se n'ha fet càrrec la família mateixa. Delegar aquesta funció en altres, l'escola, que té valors culturals diferents, provoca en les famílies gitanes, com a mínim, una certa desconfiança i inseguretat" (Ramírez, Heredia i Jiménez, 2003, p. 19). Tanmateix, segons García (2005), a partir de la reforma del Sistema Educatiu Espanyol, l'accessibilitat dels nens i nenes gitanos a les escoles va augmentar significativament i en l'actualitat el poble gitano, generalment, opta per l'escolarització dels seus fills i filles, tot i que encara queda camí per recórrer.

En aquest sentit, és important fer referència a la idea de fomentar l'assistència i participació d'alumnat i famílies gitanes, en lloc de parlar de l'absentisme escolar. D'aquesta manera, es promouen aspectes positius associats al poble gitano, és a dir, s'avança en la línia d'evitar associacions entre el fet de ser gitano i l'absentisme escolar.

D'acord amb González (2006), és important entendre que l'absentisme escolar pot implicar també una ruptura parcial amb l'escola, és a dir, d'assistència discontinua; per tant, l'absentisme escolar no s'entén exclusivament com la no escolarització dels infants en l'ensenyança obligatòria, sinó també com l'escolarització, però sense assistència i participació continuada. Tanmateix, escolaritzar els infants del poble gitano no és suficient perquè "no n'hi ha prou amb matricular-se a l'escola, cal aconseguir una assistència continuada" (Ramírez et al., 2003, p.15); però per promoure aquesta participació escolar del poble gitano, és important entendre que aquests infants i, per tant, les seves famílies no han d'assumir a l'escola valors o conductes culturals contràries de la seva mateixa, sinó que el sistema educatiu ha de tenir en compte la resta de cultures, fomentant així el coneixement mutu d'identitats culturals diferents per tal que tothom senti l'escola com a pròpia.

Així doncs, Llopart (2016) exposa que és necessari com a educadors incorporar el ventall sociointeractiu-cultural dels diferents pobles seculars a les aules; cosa que implica conèixer de forma empírica els fons de coneixement i identitat que els infants "porten" a l'aula, els quals deriven del seu nucli familiar i són producte de les seves experiències prèvies d'aprenentatge i bagatge cultural.

La Fundación Secretariado Gitano (2011) a través d'un rigorós estudi del poble gitano va determinar que els progenitors són conscients de la importància de l'escolarització, desitgen que els seus fills i filles estudiïn; sobretot a partir dels sis anys. En aquest sentit, per a haver aconseguit l'escolarització i l'assistència d'aquests infants a les escoles, la Unió Romani manifesta que "ha estat necessari un procés de conscienciació de les famílies sobre la importància de l'educació dels fills per a la seva promoció en un futur" (Ramírez et al. 2003, p. 12); és a dir, que els progenitors entenguin que l'educació i la formació de les noves generacions de gitans i gitanes suposa un auge en la igualtat d'oportunitats de la vida diària, alhora que la promoció del mateix poble gitano.

Així i tot, que els infants i joves gitans estiguin escolaritzats, no implica que tinguin garantida la igualtat d'oportunitats davant el marc educatiu, tal com estableix García (2005). Les possibilitats d'èxit escolar estan mediatitzades per diversos factors, molts d'ells aliens a la individualitat dels alumnes com pot ser el lloc de residència, la procedència social o la pertinença a una determinada cultura, entre d'altres. De fet, la Fundació Privada Pere Closa per Ramírez et al. (2003), manifesta les dificultats per intervenir escolarment amb infants i

joves gitanos, quan les seves famílies no tenen resolta la seva vida laboral, és per aquest motiu que es considera que:

S'han d'impulsar estratègies d'inserció laboral, s'han de formar mediadors, elaborar materials pedagògics, crear mitjans de comunicació propis, fomentar la presència de gitanos a les institucions, sota el paraigua d'un òrgan comú de coordinació dins el qual siguem presents les organitzacions gitanes. El nostre programa Siklavipen Savorença, que pretén l'èxit escolar de l'alumnat gitano a través de l'optimització de la relació que es produeix entre els nens i els joves gitanos, les famílies, els centres educatius i l'entorn, n'és un exemple (p.18).

D'aquesta manera, García (2005) estableix que, en els centres escolars, l'alumnat gitano es troba amb grans diferències entre els models observats en la família i els models oferts per l'escola. És a dir, es produeix un xoc de cultures en tant que les escoles s'adrecen a la cultura païsa, sense adaptar-se ni tenir present, en aquest cas, la cultura gitana; aquest fet representa una sèrie de dificultats afegides a les pròpies que comporta l'aprenentatge. És a dir, aquests infants el que han de fer és una transició major de les seves formes de vida quotidianes envers contextos formals que requereixen determinats codis, normes i continguts, en comparació amb la resta de nens i nenes de la seva aula, d'acord amb Llopart (2016).

A més a més, des de les escoles la falta de reconeixement dels valors amb els quals l'infant gitano se sent identificat i les baixes expectatives d'èxit escolar que els hi transmeten, pot portar a la infravaloració del seu propi grup cultural o al rebuig del mateix centre escolar. A través de la visualització del [vídeo](#) documental d'Ayala i Alonso (2020) titulat "Yo no soy racista, pero...", apareix el testimoni de María José Jiménez Cortiñas (presidenta de l'Associació Gitanes Feministes per la Diversitat), on explica que sovint es troba amb casos que quan l'escola dona per fet que, com a gitano o gitana, ja han assolit el mínim d'estudis requerits, els hi animen a deixar el sistema educatiu.

Així doncs, la creació d'expectatives per part del professorat implica un etiquetatge que perjudica o beneficia l'alumnat, d'acord amb Beltrán (1995):

Las expectativas que el profesor tiene sobre sus alumnos influyen en la conducta de los mismos. Así, si las expectativas son positivas sus efectos son beneficiosos, pero cuando son negativas pueden comprometer seriamente la trayectoria escolar de sus alumnos, su autoestima y su motivación (p. 426).

Davant l'etiquetatge d'expectatives negatives a l'alumnat gitano, García (2005) exposa que, d'aquesta manera, es propicia un elevat fracàs escolar i un conflicte intern en l'infant, ja que els valors i les orientacions de l'escola estan en desacord amb els seus propis.

5. Metodologia

5.1. Aprenentatge Servei

La metodologia que s'ha emprat en aquest TFG, segueix els criteris i les fases de la metodologia innovadora d'ApS, que com ja s'ha esmentat amb anterioritat, la UAB (2016) entén com a una proposta educativa i de responsabilitat social, que pretén vincular la universitat i la societat.

Les fases per desenvolupar l'ApS són les següents: "Detectar, analitzar, decidir, planificar, executar, revisar i avaluar" (Xarxa d'Aprenentatge Servei de les Universitats Catalanes, 2019, p.24). Així mateix, aquesta seqüència de fases d'acord amb l'ApS, porta implícita un continu procés de reflexió.

En aquest sentit, la metodologia que es contempla al llarg del conegut TFG es concreta els següents elements indispensables d'un ApS (Universitat Autònoma de Barcelona, 2016).

Primer, la detecció d'una necessitat social proposada i pactada entre l'alumna, l'entitat i el professorat de la UAB, la qual es tradueix en un espai virtual d'aprenentatge col·laboratiu per promoure la parentalitat positiva i responsiva de les famílies gitanes amb promotors i promotores escolars dels centres educatius. En aquest sentit, és indispensable la identificació de la necessitat per a la intervenció, i poder donar-li resposta.

Segon, la participació d'una entitat que correspon a la Fundació Privada Pere Closa. En aquest sentit, nosaltres a través d'aquest ApS realitzem un servei a la comunitat gitana que comporta un marc d'actuació cap a la ciutadania.

En últim terme, una assignatura que compren aquest TFG, i on estic desenvolupant competències, tant a escala personal com relacionades amb el meu currículum acadèmic i professionalitzador del Grau en Educació Infantil.

5.1.1. Participants

Dins d'aquesta fundació, el Miguel Ángel Franconetti és el cap de l'Àrea de Suport a la Promoció i, en conseqüència, també esdevé responsable principal del projecte d'aquesta àrea; el qual pretén impulsar la promoció i èxit escolar de la comunitat gitana.

En aquest sentit, la Claudia Lizet Henao Agudelo i la Montserrat García Rodríguez pertanyen a la Secretaria Tècnica d'aquest mateix projecte, i són les coordinadores de diferents grups de promotors escolars gitanos. A més a més, col·laboren al llarg de l'actual innovació en ApS, donant-nos suport en l'enfocament i la creació dels diferents espais de coconstrucció amb els promotors.

Segons Porras i Mas (2019): "Els promotors i promotores escolars són agents educatius que coneixen els elements configuradors del món cultural i social gitano i la realitat del seu alumnat. Fan de nexa entre els centres, les famílies i els professionals del territori" (p.18). Així doncs, interaccionem amb un dels seus grups de promotors, els quals estan recentment incorporats a la fundació i encara no coneixen en profunditat les escoles i les famílies; concretament, són un total de deu promotors gitanos, sis homes i quatre dones; però finalment el nombre de promotors es va veure minvat i va variar entre 7 i 9 participants en cada taller.

Tots els nostres promotors disposen d'estudis superiors, i en el treball que realitzen per a l'entitat es coordinen amb: les famílies; les escoles (en aquest cas, de la zona de Terrassa, Sabadell, Gavá, Sant Boí, Maçanet de la Selva, Canovelles, Reus, Tarragona, Montcada i Reixac i Roquetes del districte de Nou Barris, Barcelona); i els Serveis Socials que acompanyen a cada família per tal de valorar tant els avenços com l'evolució de cadascuna. A més a més, generalment el perfil del nostre grup de promotors és de caràcter proactiu, participatiu i d'un constant diàleg.

5.1.2. Evidències del recull d'informació

Els instruments que he fet servir per a la recopilació d'informació i, per tant, poder generar evidències, són els següents: notes de camp, fragments transcrits a partir d'enregistraments d'àudio, correus electrònics, Padlet, Formularis de Google i transcripcions de les entrevistes individualitzades⁹, a cadascun dels promotors escolars.

En primer lloc, les meves notes de camp es poden veure reflectides en les Actes de reunió¹⁰, on desenvolupo exhaustivament els aspectes anotats a cada trobada virtual. Per tant, aquesta és una eina indispensable, ja que permet una anàlisi posterior.

Seguidament, pel que fa als fragments transcrits a partir d'enregistraments d'àudio durant els tallers, aquests garanteixen una anàlisi més precisa i acurada, ja que es poden plasmar cites textuais dels promotors.

---

⁹ Vegeu Annex 10.6. Transcripcions de les entrevistes individualitzades als promotors.

¹⁰ Vegeu Annex 10.7. Actes de reunió.

De la mateixa manera, els correus electrònics que ens arriben per part de les coordinadores del nostre grup de promotors, són necessaris perquè ens permeten recopilar dades, en forma d'evidències, sobre el transcurs d'aquest ApS.

A més a més, la utilització del Padlet i els Formularis de Google, faciliten que els promotors puguin expressar allò que han après d'una manera íntima i anònima, després de cada taller.

Per concloure, també hem realitzat entrevistes individualitzades per a cadascun dels promotors i promotores escolars, una vegada finalitzats tots els nostres tallers, per tal de valorar l'impacte d'aquest ApS.

5.1.3. Pla de treball i procediments

El pla de treball i els procediments que se'n deriven es concreten de la següent manera:

En primer lloc, a través d'un Cronograma¹¹ que conté el conjunt d'esdeveniments, ordenats cronològicament amb les dates d'inici i d'acabament previstes, que conformen aquest ApS.

En segon lloc, mitjançant un Diagrama de processos¹², el qual correspon a una representació gràfica on es poden visualitzar l'ordre i les interrelacions dels principals processos i procediments sota els quals aquest ApS s'ha desenvolupat. Convé ressaltar que aquest diagrama, fins al dia d'avui, s'ha hagut d'anar modificant constantment en funció de l'evolució de la demanda inicial.

6. Anàlisi de dades i resultats

6.1. “Trobad virtual amb els promotors”

Objectius:

- Conèixer els temes que neguitegen a les famílies del poble gitano i als mateixos promotors escolars.
- Recollir la informació necessària per poder tenir una visió més àmplia i propera del context d'intervenció.
- Establir el contingut dels pròxims tallers a partir dels neguits que plantegen.

Participants: grup focal amb 8 dels 10 promotors escolars.

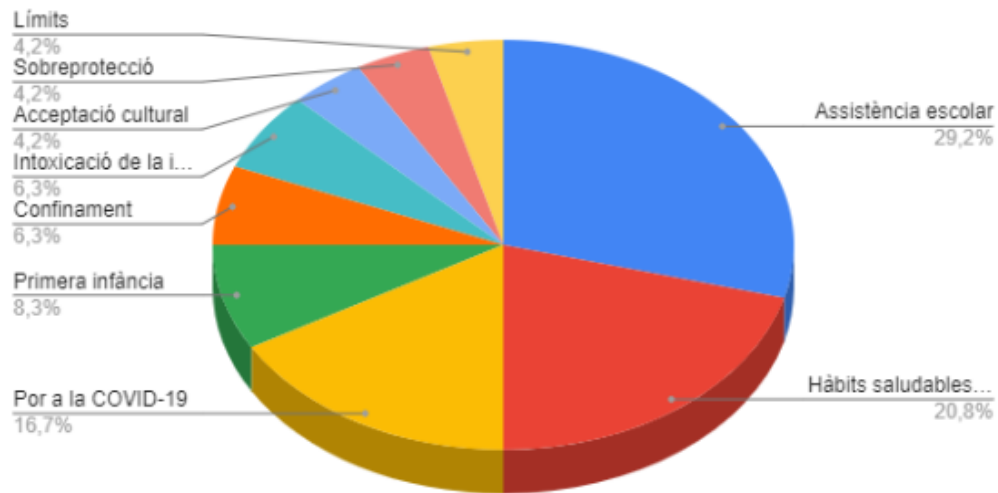
---

¹¹ Vegeu Annex 10.8. Cronograma.

¹² Vegeu Annex 10.9. Diagrama de processos.

Instruments d'avaluació: es parteix de les notes de camp preses (les quals apareixen íntegrament a l'Acta de reunió corresponent de l'actual trobada virtual) i, també, d'alguns dels correus electrònics rebuts per les coordinadores de la fundació.

Resultats i valoració:

Gràfic 1. Neguits principals dels promotors escolars

A partir d'aquest gràfic, es pot observar tot un seguit de categories, les quals corresponen als neguits principals exposats pel nostre grup de promotors escolars durant la trobada virtual; en l'àmbit de parentalitat positiva i responsable.

En aquest sentit, les temàtiques apareixen ordenades de menor a major freqüència, d'acord amb la menció que van tenir, i són les següents:

Per una banda, es van tractar amb menys freqüència els límits i la sobreprotecció, ambdós conceptes es troben estretament relacionats d'acord que hi ha tanta sobreprotecció infantil per part de la comunitat gitana, que els hi costa potenciar l'autonomia en els més petits. Així doncs, la sobreprotecció va lligada als límits perquè quan aquests es converteixen en un excessiu control, es transformen en sobreprotecció.

Queremos lo mejor para ellos, pero le damos tanto de nosotros que no son autónomos (promotora 1).

Aquesta mateixa promotora manifesta que la sobreprotecció comporta desconfiança als progenitors gitanos, a l'hora de portar els infants a l'escola; aquest aspecte està relacionat directament amb l'assistència escolar, el neguit principal dels promotors segons el gràfic.

També, es parla sobre l'acceptació cultural de la comunitat gitana als centres escolars durant un breu període de temps. D'aquesta manera, els promotors manifesten que el reconeixement de la cultura gitana a les escoles, és un fet que majoritàriament no es produeix. Per tant, els promotors escolars es reafirmen en què hi ha una gran desconeixença o coneixença equívoca del poble gitano.

Convé ressaltar que les temàtiques sobre la intoxicació de la informació i el confinament, comencen a rebre una especial importància al llarg de la trobada virtual. Les conclusions extretes per part dels promotors, tenen a veure amb el fet que dins del poble gitano s'està produint una transmissió i sobrecàrrega d'informació no veraç sobre la COVID-19, que provoca el confinament automàtic de moltes famílies de la comunitat. Per tant, la por a la COVID-19 es converteix en un dels neguits principals per als promotors i les famílies, tal com es pot observar al gràfic. Al llarg de la trobada virtual s'exposa que principalment la por als contagis, encara que també s'inclouen la sobreprotecció i el sentiment de no acceptació, contribueixen a un dèficit d'assistència escolar per part del poble gitano en l'actualitat; s'observa al gràfic com la falta d'assistència escolar és el neguit principal. A tall d'exemple, hi ha famílies que porten al nen o la nena dues o tres vegades a la setmana només, i la resta de dies no; cosa que és incongruent perquè el risc és el mateix. També hi ha famílies gitanes que no surten al carrer (promotor 2).

En últim terme, durant la trobada virtual s'enllaça aquesta situació anterior clarament amb un altre dels temes principals: els hàbits saludables i no saludables. En aquest sentit, un promotor exposa que coneix a famílies que no surten de casa i que reclamen que una educadora els hi vagi a impartir classes presencials allà, cosa que acaba sent el mateix perquè aquesta persona podria tenir perfectament la COVID-19. Sense justificant mèdic, aquest fet no és possible des de les escoles. A més, aquests infants per passar tant de temps a casa desenvolupen hàbits no saludables com jugar a la "PlayStation" o veure massa temps la televisió, entre d'altres (promotor 3).

Els anteriors resultats contribueixen a clarificar els pròxims dos tallers en l'àmbit d'assistència escolar, i hàbits saludables i no saludables; ambdues temàtiques esdevenen com els principals neguits i, a més, permeten treballar transversalment la major part dels altres, tal com s'observa en l'exposició dels resultats.

Així mateix, es pot observar com en aquesta trobada virtual s'assoleixen tots i cadascun dels objectius proposats, en tant que s'han contemplat i valorat totes les temàtiques que neguitegen els promotors i les famílies. A més, els neguits s'han anat interrelacionant durant la reunió, cosa que ha garantit poder reagrupar-los i definir els següents tres tallers. A continuació, considero important presentar un fragment del correu electrònic que ens va

enviar la Clàudia, un cop va finalitzar la primera reunió amb els promotors i promotores escolars. Aquest és un correu que sintetitza l'èxit de la primera reunió i, per tant, l'agraïment dels promotors, en tant que s'entén que tenen confiança que els espais virtuals suposin un aprenentatge significatiu per a ells.

Bona tarda Flor i Sara,

[...] Per cert, no n'hem parlat, però crec que ha anat molt bé la reunió de la setmana passada. No sé com us ha semblat a vosaltres? En total van assistir-hi 8 promotors/es: Tania, Elisabeth, Loli, Sara, Ibrahim, José Fernando, Nelson, Benjamín i Verónica que es va connectar cap al final. Crec que s'han implicat molt, i han plantejat temes/neguits i aspectes molt interessants. També em va agradar que us hagin donat les gràcies per haver triat aquest tema, i treballar amb població gitana. Crec que farem un bon tàndem!

Ja em direu alguna cosa.

Salutacions.

6.2. Taller “Primera infància i beneficis de l'escolarització”

Objectiu:

- Generar arguments sobre la primera infància i els beneficis de l'escolarització, de tal manera que els promotors puguin tenir més eines per poder treballar amb les famílies.

Participants: grup focal compost per 9 dels 10 promotors escolars.

Instruments d'avaluació: es parteix del Padlet.

Resultats i valoració:

Imatge 3. Reflexions taller "Primera infància i beneficis de l'escolarització"

En primer lloc, gràcies a aquesta imatge es poden observar les reflexions dutes a terme pels promotors en el primer taller. Convé ressaltar que, a continuació, he realitzat una extracció de dades de totes les reflexions que deriva en la concreció de les següents categories:

- Petita infància lligada als beneficis l'escolarització; 8 dels 9 promotors.
- Funcionament neuronal; 5 dels 9 promotors.
- Hàbits; 2 dels 9 promotors.
- Gestió d'estímul; 2 dels 9 promotors.
- Gestió de les emocions; 2 dels 9 promotors.

En aquest sentit, es pot apreciar com he desagrupat i després agrupat les diferents temàtiques que apareixen a les reflexions, d'acord que hi ha temes que interessin en conjunt.

D'aquesta manera, 8 dels 9 promotors escolars expressen coneixements sobre la petita infància lligada als beneficis de l'escolarització; que és sobre el que tracta aquest taller principalment. De fet, la gran majoria d'ells així ho manifesten a través de les seves reflexions:

He aprendido la importancia de la escolarización a temprana edad, también la evolución de nuestras neuronas en las distintas edades i como un niño puede reaccionar de distinta manera ante la misma situación. Me servirá muchísimo para

poder hablar a las mamis con niñ@s pequeños con miedo a llevarlos al cole, porque los ven muy pequeños. Gracias!! (promotor 1).

De la mateixa manera, s'observa com el funcionament neuronal ha suposat per a ells un aprenentatge significatiu, ja que prèviament al taller creien que quan les persones som grans no tenim pràcticament neurones, però quan som petits les tenim totes i les anem perdent; cosa que succeeix a la inversa. Per tant, es pot observar com en les seves reflexions els promotors han entès que cada neurona i connexió neuronal és única en cada infant i, a més, durant els primers anys de vida es generen pràcticament la major part de neurones del nostre cervell. En total 5 dels 9 promotors així ho manifesten en el seu discurs reflexiu al Padlet, de caràcter anònim:

He aprendido que en la primera etapa se adquieren las cosas más importantes tanto en la educación como para ser autónomo. también lo del sistema neuronal me ha impactado mucho, ja que pensaba lo contrario a la realidad (promotor 2).

De la mateixa manera, també es va poder comprovar al taller on es va veure l'interès i l'impacte per la neurociència, ja que molts d'ells van considerar de forma verbal que el nivell de sinapsis neuronal era directament proporcional a l'edat

La categoria dels hàbits ha sigut un altre dels aspectes tractats, tot i que de forma sintètica per què correspon al pròxim taller amb els promotors "Hàbits saludables i no saludables". Tanmateix, es pot afirmar com haver-ne parlat sobre els hàbits en aquest taller, ha esdevingut un aprenentatge important per a 2 dels 9 promotors.

También he visto lo importante que son los hábitos en los niños (promotor 3).

Com a incís, és interessant valorar com 2 dels 9 promotors escolars del poble gitano, han relacionat per si sols el taller amb la gestió d'estímuls i la gestió de les emocions, ja que són aspectes implícits i essencials en el desenvolupament de l'infant. Durant la reunió no els hem mencionat directament, però s'entén com al llarg de la conversa col·laborativa produïda al taller, s'hi ha generat aquesta coconstrucció d'ambdós coneixements.

Així doncs, es pot determinar que en aquestes reflexions dels promotors escolars hi ha una percepció generalitzada d'aprenentatge, gràcies al taller, i s'ha assolit l'objectiu plantejat.

6.3. Taller “Hàbits saludables i no saludables”

Objectius:

- Produir arguments col·lectius sobre la importància dels hàbits saludables.
- Conèixer les conseqüències que poden comportar els hàbits que, en aquest cas, siguin no saludables.

Participants: grup focal compost per 8 dels 10 promotors escolars.

Instruments d'avaluació: es parteix fragments transcrits a partir d'enregistraments d'àudio i, també, d'un qüestionari dels Formularis de Google principalment.

Resultats i valoració:

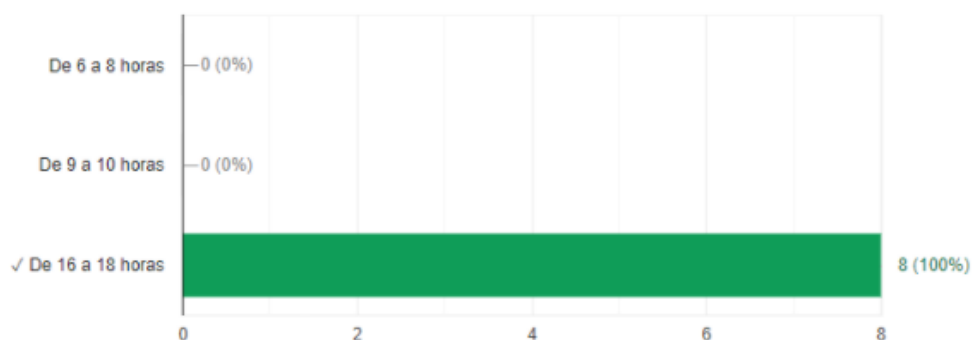
Un cop va finalitzar aquest taller, els promotors van complimentar un qüestionari orientat a valorar breument l'atenció que hi havien prestat a aquest mateix. Així mateix, el formulari contenia quatre preguntes; dues en relació amb la higiene del son, una sobre els hàbits saludables i una altra pel que fa a l'ús abusiu de les pantalles.

En aquest sentit, la tria de les preguntes es va basar en el considerat més rellevant del taller i la decisió del nombre d'ítems va ser sota suggeriment de les coordinadores de la fundació, ja que buscaven un formulari breu tant pel nivell de feina extern que presenten els promotors, com per no veure minvada la participació en aquest.

A continuació, es presenten les imatges dels resultats acompanyats de les seves respectives preguntes:

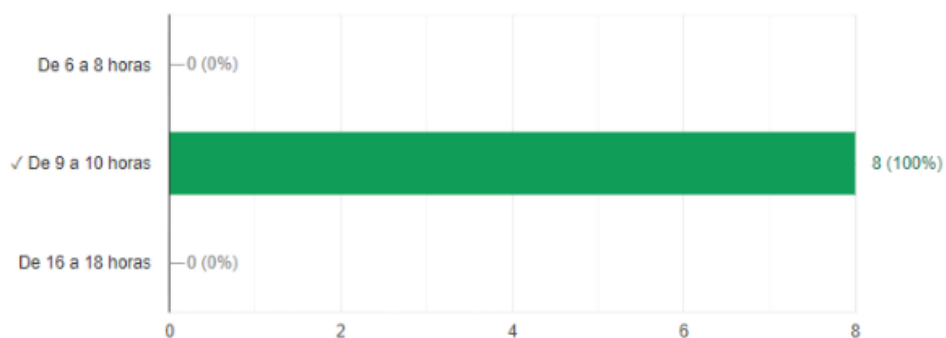
¿Cuántas horas diarias necesita dormir un bebé?

8 / 8 respostes correctes

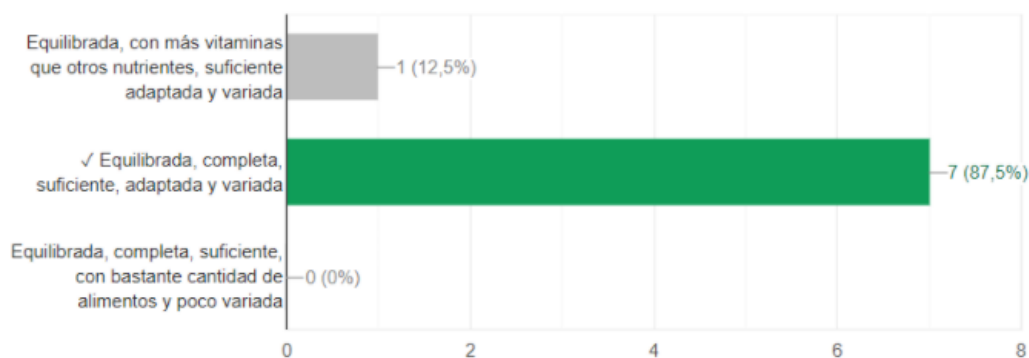
Imatge 3. ¿Cuántas horas diarias necesita dormir un bebé?

8 / 8 respostes correctes

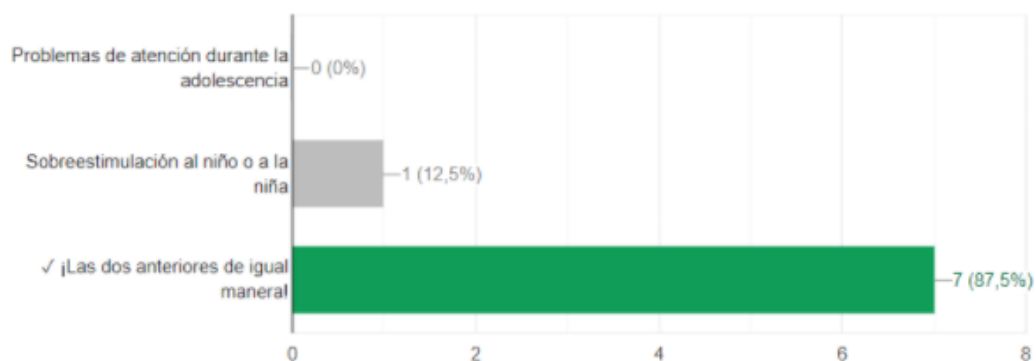
Imatge 4. ¿Cuántas horas diarias necesita dormir una persona adolescente o adulta?

7 / 8 respostes correctes

Imatge 5. Una dieta saludable tiene que ser...

7 / 8 respostes correctes

Imatge 6. Una dieta saludable tiene que ser...

Els resultats són positius, mentre que en les dues primeres preguntes trobem un 100% d'encerts, en les dues últimes falla una persona amb un 87,5%; el nivell d'atenció dels promotors escolars durant aquest taller ha sigut majoritàriament elevat. A més a més, també es pot afirmar com han assolit la informació bàsica, però més rellevant, manifestada al llarg d'aquest segon taller:

- Un nadó necessita dormir de 16 a 18 hores.
- Una persona adolescent o adulta necessita dormir de 9 a 10 hores.
- Una dieta saludable és equilibrada, completa, suficient, adaptada i variada.
- Un ús abusiu de les pantalles pot comportar problemes d'atenció durant l'adolescència i sobreestimulació del nen o la nena.

Aquests són els indicadors primordials, però és important tenir present que al llarg del taller es va incidir tant en la coneixença dels hàbits saludables, com en la causa comuna general dels hàbits no saludables (és a dir, no posar límits als infants) i, per tant, en les seves conseqüències individuals.

Convé ressaltar que durant el transcurs d'aquest taller, es va destinar més temps del previst a què els promotors exposessin casos reals que els neguitegen, per tal que entre tots trobéssim de forma col·laborativa possibles solucions. A tall d'exemple, un dels participants al taller va exposar el següent cas d'un nen d'onze anys:

Cada vez que el niño viene al colegio es para dormir, o sea si lo dejas se duerme a las nueve y hasta que no toca la hora de volverse a casa, no se despierta. Hemos establecido con él y con la madre que se mantenga despierto, que esté atento en clase y que no moleste, pero claro el niño viene sin dormir a clase entonces es imposible que esté de buen humor o que esté colaborando porque está nervioso por no dormir. El niño está enganchado al tema de YouTube, juegos... Quiere ser streamer, esa es su meta entonces como la madre y el padre para no escucharlo llevan desde pequeño dejándole el móvil, el ordenador i la consola; para que así les deje tranquilos (promotor 1).

Com a incís, és important tenir ben present que aquest promotor va aconseguir que li treguin el mòbil al nen a les dotze de la nit, però com posteriorment ha continuat adormint-se a l'aula sospita que agafi l'ordinador o la consola i dormi a la nit.

En resposta a aquest cas, un altre participant manifesta que en el nucli familiar d'aquest infant no hi ha límits, i posar límits de cop i volta quan no hi ha hagut fins ara pot suposar un gran impacte pel nen. És per aquest motiu que proposa parlar amb la família, però no per explicar-li la importància de la higiene del son, sinó perquè coneguin les conseqüències que comporta no dormir com és el cas d'arribar a tenir diabetis (promotor 2).

Cal destacar que a partir d'aquesta resposta, s'observa com aquest promotor escolar en concret ha estat capaç d'identificar la inexistència de límits, que es tradueix en aquests

hàbits no saludables esmentats anteriorment. Però, també ha interioritzat un dels arguments que vam aportar sobre les conseqüències d'una incorrecta higiene del son: dormir malament augmenta el risc de tenir diabetis.

Una altra aportació d'un dels participants és la següent:

Es un gran paso que le quiten el móvil, pero hay que intentar que no coja el ordenador i la consola. Poco a poco, un paso más. Ahora a las 00:00 horas, luego a las 23:00 horas... Hay que asegurarse que se está intentando dormir, sino luego le va a costar concentrarse, estar tranquilo y en el momento que pueda se va a dormir (promotor 3).

Aquest altre promotor proposa un altre tema de conversa amb la respectiva família d'aquest nen, ja que és cert que li treuen el mòbil, però no se sap amb certesa si continua connectat a internet amb un altre dels seus aparells tecnològics. En aquest sentit, aquest promotor vetlla per la garantia dels límits, té consciència que la família ha fet un gran pas, però s'ha de continuar treballant en aquest sentit.

En definitiva, en aquest segon taller s'han assolit els objectius prevists perquè s'observa en múltiples ocasions com els promotors coconstruïxen arguments gràcies a l'adquisició de nous aprenentatges significatius per a ells durant el transcurs d'aquest mateix taller.

6.4. Taller “Acollida emocional”

Objectius:

- Promocionar la intel·ligència emocional per facilitar la seguretat dels promotors en el seu treball en famílies i les seves intervencions a les escoles.
- Donar a conèixer la importància de valorar i acollir les emocions.

Participants: grup focal compost per 7 dels 10 promotors escolars.

Instruments d'avaluació: es parteix de fragments transcrits a partir d'enregistraments d'àudio i, també, del Padlet.

Resultats i valoració:

Imatge 7. Reflexions taller "Acollida emocional"

En primer lloc, gràcies a aquesta imatge es poden observar les reflexions dels promotors en finalitzar aquest tercer taller. En aquest cas, convé ressaltar que només hi ha sis reflexions, en tant que un d'aquests promotors va haver de marxar abans.

A partir d'aquí, he realitzat una extracció de dades de totes les reflexions que deriva en la concreció de les següents categories:

- Adquisició d'estratègies gràcies al role-playing; 4 dels 6 promotors.
- Importància de la comunicació no verbal; 4 dels 6 promotors.
- Valorització de la part emocional; 1 dels 6 promotors.

Primerament, s'evidencien quatre referències positives sobre la pràctica del role-playing. És a dir, 4 dels 6 promotors manifesten l'adquisició d'estratègies gràcies al role-playing, les quals eren desconegudes per a ells abans de dur a terme aquest taller.

Tots els promotors van participar en el role-playing, per parelles i de forma progressiva; el que va succeir és que va allargar-se més del temps previst, però vam ser flexibles perquè consideràvem que s'estaven coconstruint aprenentatges força significatius.

En aquest sentit, s'observa com aquest joc de rol ha sigut tot un èxit, en tant que va permetre als promotors interpretar situacions reals amb les quals s'estiguin trobant a les escoles, per tal de guanyar confiança en els seus arguments i empoderar-se; tal com ho

manifesten aquests en les seves reflexions. De fet, els promotors de forma verbal al taller també van destacar l'ajuda que els hi ha atorgat poder veure com actuarien altres persones.

Seguidament, un dels participants ens contextualitza com seria el seu role-playing, el qual parteix d'una situació que havia viscut aquell mateix matí.

No ha venido una niña, he salido a dar una vuelta por el barrio para buscar un agua y para ver si veía a algún padre y me he encontrado con esta familia. Y me comentan la familia que para qué la va a traer al cole, si ella ya aprende en casa; que ha aprendido a leer con el móvil y a escribir con el móvil (promotor 1).

Cal destacar que aquest mateix promotor va representar el paper dels progenitors, i un altre dels participants va fer d'ell (és a dir, de promotor). Al llarg de la conversació, el seu company li va exposar un seguit d'arguments clars i concisos, amb seguretat; els quals, a continuació, es pot observar com han estat adquirits gràcies als tallers anteriors.

Con esta situación he intentado hacerle entender que el futuro es la formación y que donde no aprendes es en casa, donde aprende es aquí, en la escuela. Que puede tener un nivel más o menos, pero que donde va a aprender a leer, a escribir, a formarse y a coger hábitos va a ser en el centro (promotor 2).

Per tant, el role-playing li va ser de gran utilitat per veure's reflectit i tractar un cas real que li neguitejava, li va servir d'ajuda per agafar altres idees i arguments externs, per empoderar-se en el seu paper de promotor.

També, es pot observar com 1 dels 6 promotors escolars han descobert la importància del llenguatge no verbal gràcies a aquest taller. A tall d'exemple, el manteniment d'una postura concreta a l'hora de comunicar-nos amb algú altre, és un descobriment per a algun dels participants:

Ha sido muy interesante ponernos en situación del alumno y el promotor. El lenguaje no verbal, he aprendido algunas posturas que quieren decir. Un beso y gracias por todo (promotor 1).

També, es pot observar com 1 dels 6 promotors escolars han comentat la valorització de la part emocional, probablement aquesta escassetat de reflexions té a veure amb el fet que el role-playing va allargar-se més del temps previst, cosa que va comportar que el tractament de l'acollida emocional a infantil, quedés en un segon pla, perquè els promotors guanyessin autoconfiança a través d'aquest role-playing de casos reals.

Per últim, assenyalar que en aquesta sessió es va notar un augment de la participació considerable, sobretot en les aportacions en la dinàmica, per tant, les opinions compartides pels promotors van en consonància amb el que es va poder observar al taller

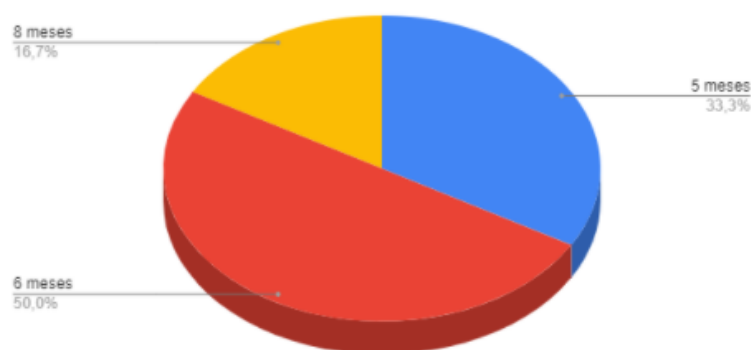
Finalment, els objectius d'aquest taller considero que els objectius s'han assolit parcialment, ja que gràcies al role-playing els promotors s'han empoderat, tant a partir dels arguments compartits com de la seva comunicació no verbal. Però el fet de valorar i acollir les emocions, tot i que s'ha tractat i s'ha donat a conèixer, no s'ha acabat d'assimilar la importància d'aquestes; d'acord amb les reflexions només ha sigut rellevant en 1 dels 6 promotors.

7. Avaluació general de l'impacte

Per a obtenir una avaluació general de l'impacte d'aquest ApS, es van realitzar entrevistes individualitzades als promotors; tanmateix, convé ressaltar que el format d'aquest consisteix a una transcripció dels enregistraments d'àudio i de vídeo dels promotors amb les seves respostes, ja que a seva difusió va realitzar-se telemàticament.

En aquest sentit, aquest formulari consta de tretze preguntes, on sis de les quals presenten l'opció de resposta tancada i les altres set són de resposta oberta, però breu. El nombre de promotors escolars que van contestar les preguntes, van ser sis dels deu que hi ha en total.

En primer lloc, els resultats obtinguts amb relació al temps d'estada a la fundació han estat els següents: el 33,3% (dos promotors) treballen a la fundació cinc mesos, el 50% (tres promotors) sis mesos i un 16,6% (una persona) hi és des de fa vuit mesos.

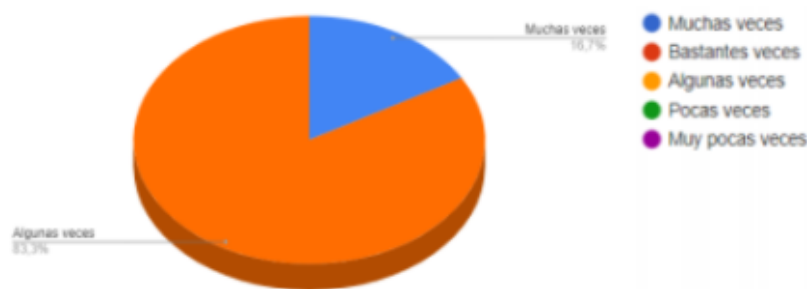

Gràfic 2. Temps d'estada a la fundació

En segon lloc, un 100% d'ells ha participat en totes les sessions. Així doncs, s'entén que tots els promotors que han donat resposta a les preguntes mixtes, són també aquells que han tingut assistència continuada a les nostres trobades virtuals. Tot i això, cal destacar que en un moment donat quan se'ls hi pregunta la quantitat de sessions a les quals han assistit, un

dels promotors respon que un total de sis (quan aquest projecte només està format per quatre).

En tercer lloc, un 83,3% considera (cinc promotors) que ha realitzat algunes aportacions en les trobades virtuals, mentre que un 16,7% (un promotor) considera que ha participat moltes vegades. En aquest cas, la nostra participació en els tallers ens porta a discrepar lleugerament, i considerem que en alguns casos les persones que han contestat “algunes vegades” s’aproximen més a “bastants vegades”.

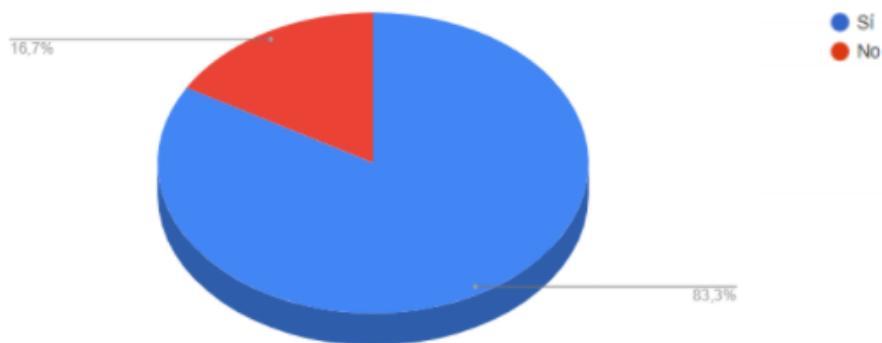
Gràfic 3. Aportacions a les trobades virtuals

En quart lloc, a la pregunta si s’han sentit escoltats trobem un 100% de respostes mencionant que sí, molt.

En cinquè lloc, un 100% dels promotors considera que les trobades virtuals li han resultat de molta utilitat. En concret, destaquen els hàbits saludables, la importància de la intel·ligència emocional en els més petits, les necessitats pel desenvolupament dels infants i el jovent, la densitat de les connexions neuronals, la higiene del son i l’alimentació.

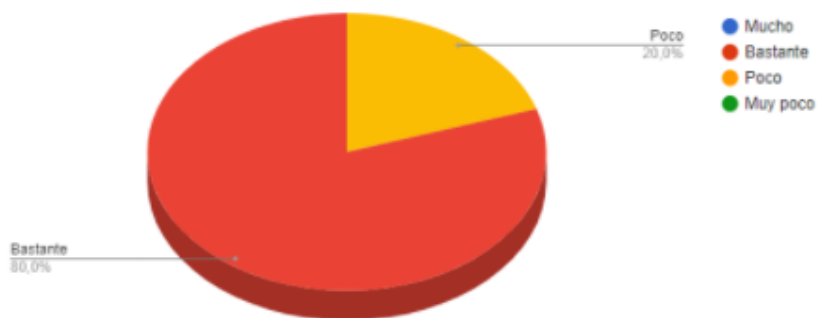
A continuació, amb relació a la incorporació dels aprenentatges en el treball dels promotors amb les famílies, un 83,3% (cinc promotors) respon que sí que ho ha integrat i un 16,7% (un promotor) que no. Fent referència a les temàtiques, observem que quatre promotors han incorporat informació sobre els hàbits saludables; un promotor concretament ha fet referència a la higiene del son, un altre ha afegit informació sobre la petita infància lligada als beneficis de l’escolarització, el següent afegeix l’ús de les infografies i l’últim, tot i que encara no ho ha incorporat, té pendent realitzar un taller sobre hàbits saludables i no saludables amb alumnes del seu centre escolar que tenen poca higiene del son.

Gràfic 4. Incorporació dels aprenentatges al treball amb infants, jovent, famílies i professionals dels centres educatius.

En connexió amb això, trobem que aquesta incorporació ha tingut bastant èxit en el 80% dels casos, i menys en el 20%. Així doncs, els promotors al·leguen que probablement aquest percentatge s'explica perquè encara alguns no han tingut l'oportunitat d'incorporar-ho i d'altres, malgrat la seva intervenció, són aprenentatges que necessiten temps per consolidar-se en la realitat actual del poble gitano.

Gràfic 5. Èxit de les incorporacions dels aprenentatges

En últim lloc, pel que fa al que els hi hagués agradat treballar trobem:

- El somni.
- Aprofundir en la neurociència.
- L'aprenentatge.
- Quelcom relacionat amb la motivació acadèmica dels alumnes.
- Maneres de millorar la confiança entre promotor i infants, o jovent.
- Formes d'augmentar l'empoderament i la visibilització del promotor i la cultura gitana als centres educatius.

Convé ressaltar que no es pot portar a terme una anàlisi profunda dels enregistraments d'àudios, ja que aquests consisteixen en la lectura de les preguntes i la seva contestació de manera breu i, per tant, no s'extreu res destacable.

Tot i això, cal assenyalar altres propostes aportades pels promotors, com són:

- Les inseguretats.
- Quelcom relacionat amb la criança dels infants, però dirigit a treballar-ho amb les famílies.
- Incorporació de la cultura gitana als centres educatius des del vessant psicològic i educau.

Per finalitzar, tots els promotors escolars ens han manifestat el seu agraïment pel nostre interès per la comunitat gitana, ja que han sentit que ho hem fet des del respecte, fins i tot alguns d'ells s'han mostrat sorpresos per aquest interès sent d'una altra cultura diferent de la nostra.

8. Conclusions

Una vegada obtinguts i analitzats els resultats, es pot concretar que els objectius específics d'aquest TFG s'han assolit.

En aquest sentit, hem tingut una visió actualitzada dels temes relacionats amb la parentalitat positiva i responsiva que neguitejaven als promotors i les famílies de la comunitat gitana. Gràcies a escoltar de primera mà al nostre grup novell de promotors, hem estat capaces d'ajustar progressivament la manera d'enfocar els tallers per tal d'assolir la fita de coconstruir coneixements, tant educatius com psicològics. També, ens ha resultat significatiu i gratificant poder veure com els promotors han anat incorporant l'argumentació d'informacions científiques als seus discursos.

Seguidament, pel que fa a l'objectiu general, es pot determinar que finalment s'ha aconseguit coconstruir un espai formatiu del grup novell de promotors escolars de la fundació.

D'aquesta manera, l'espai formatiu ha permès l'intercanvi i la generació de nous aprenentatges d'interès dins d'un marc de parentalitat positiva en el poble gitano, i que a la vegada han contribuït al treball dels promotors amb els infants, el jovent, les famílies i els professionals de la comunitat educativa a la qual pertanyen. Així doncs, es pot concloure que gràcies als diferents tallers que s'han dut a terme, aquests promotors s'han empoderat i disposen de molts més arguments i recursos que a l'inici d'aquest ApS.

La implicació dels promotors en les sessions ha estat elevada, ja que s'ha pogut observar una alta participació i retroacció positiva. A més a més, després d'analitzar les dades, considerem que les temàtiques i l'elaboració dels tallers han estat interessants i útils pel seu treball com a promotors. Cal destacar que les coordinadores i, també, els mateixos promotors de la fundació ens han corroborat aquests resultats, exposant una actitud positiva en vers la implementació del projecte.

En referència als continguts dels tres tallers, els promotors destaquen l'interès i l'impacte que els hi van generar les següents temàtiques:

- La importància de la primera infància, l'aprenentatge en aquesta etapa i la densitat de les xarxes neuronals.
- La higiene del son pel qual respecta als hàbits saludables.
- La necessitat dels plans d'acollida emocional i els beneficis de la dinàmica del role-playing.

També, s'ha pogut observar com la majoria dels promotors han incorporat als tallers els arguments que es van establir en conjunt, de forma progressiva; on es destaca principalment l'exposició d'arguments sobre els hàbits saludables i no saludables.

Aquest ApS ens ha permès col·laborar amb part de la fundació, com són les coordinadores i els promotors, formant així tàndem. Així i tot, també ha sigut tot una oportunitat d'apropar-nos al poble gitano, escoltant les seves veus i coneixent algunes de les dificultats amb les quals es troben actualment (a les quals hem donat resposta, a partir de la creació d'un marc teòric i estructural que es tradueix en els tallers). En consonància amb això, cal recordar que no ens hem d'apropiar mai de les seves narratives, sinó que hem d'esdevenir un "altaveu" per tal de contribuir en la seva visibilització.

És important tenir present els reptes trobats al llarg de la implementació del TFG. Aquest projecte s'ha vist limitat per la COVID-19, encara que també per les limitacions de temps. Tanmateix, considerem que els tallers realitzats han estat fructífers i han suposat un aprenentatge del tot significatiu; però si s'haguessin pogut portar a terme presencialment, segurament s'hauria arribat a profunditzar més en el treball. A més a més, la participació en les tasques proposades fora de l'horari de les sessions per plasmar les reflexions (fent referència directa, en aquest cas, als següents instruments d'avaluació: Padlet i Formularis de Google), és bastant menor a la presentada en els tallers. Tot i que la idea inicial era que es poguessin completar dins de l'horari establert, en cap ocasió s'ha pogut realitzar així, per tant, de cara a la continuació d'aquest projecte pensem que és recomanable tenir-ho present i ajustar-se encara més si escau a la programació.

Per altra banda, també ens hem trobat amb possibles errors comuns que poden derivar-se de la suma d'un projecte d'acció participativa i alumnes amb poca expertesa en aquest tipus de disseny. En aquest sentit, opinem que tot i ser conscients, i haver vetllat en tots els tallers l'horitzontalitat del treball, podríem haver profunditzat més en l'exposició de casos reals per part dels promotors per tal de rebre una actualització de les problemàtiques més detallada i generar aprenentatge més significatiu; tot i que en les últimes dues trobades virtuals vam anar encaminades en aquesta línia.

Respecte a les possibles línies de continuïtat del projecte, estimem que és viable una continuació d'aquest ApS i inclús ampliar-ho a altres grups de promotors seria beneficiós tant per les famílies, com per als promotors, els centres educatius i l'alumnat de la UAB.

Així mateix, les coordinadores ens van manifestar la intenció per part de la fundació, d'elaborar un programa d'acompanyament a les famílies, no només en l'àmbit educatiu sinó també laboral. A tall d'exemple, ajudant als progenitors en aspectes relacionats a la cerca de feina o l'elaboració d'un curriculum vitae. A partir d'aquí, creiem que podria ser rellevant poder adaptar aquest programa segons l'etapa evolutiva dels infants i incloure la perspectiva de gènere com aspecte transversal, alhora que inclusiu, en les seves aportacions. També, es podria contribuir en l'objectiu que ens plantegen d'actualitzar discursos estereotipats, els quals ja es consideren obsolets dins de la comunitat gitana.

Així doncs, i sota el mateix suggeriment de la fundació, defensem la viabilitat de la continuïtat del projecte d'ApS "Seguim sumant, seguim creixent" i inclús, la seva ampliació amb el treball directe amb les escoles. Per últim, també valorem la possibilitat de col·laboració un cop la fundació posi en marxa aquest programa d'acompanyament familiar que pretén crear.

Per finalitzar, pel que fa a la meva formació aquest TFG m'ha permès adquirir més competències, primerament, en el tractament de la diversitat per conèixer el poble gitano, la seva evolució històrica i la realitat actual que els envolta. També, he après a valorar, encara més si escau, la importància del treball en equip; d'acord amb el tàndem que hem fet entre la fundació i nosaltres com a estudiants. Aquest projecte ha comportat un servei en benefici de la comunitat, basat en un disseny de la nostra intervenció a partir de zero i li hem aconseguit donar forma i viabilitat. En aquest sentit, ha comportat una incidència a la formació ciutadana que, en aquest cas, han sigut els promotors nous; i les famílies indirectament. A més a més, he analitzat els resultats de forma crítica, demostrant així la meua capacitat de comprensió i interpretació de la realitat, la qual queda plasmada en l'elaboració d'aquest mateix informe de conclusions.

9. Referències bibliogràfiques

- Xarxa d'Aprenentatge Servei de les Universitats Catalanes. (2019). *Guia 0 - Fer aprenentatge servei a la universitat*. http://www.acup.cat/sites/default/files/2019-05/GUIA%20Fer%20aprenentatge%20servei%20a%20la%20universitat_DEF.pdf
- Ayala, E. (Guionista) i Alonso, C. (Realitzador). (2020). *Crónicas - Yo no soy racista, pero...* [arxiu de vídeo documental]. RTVE. <https://www.rtve.es/alacarta/videos/cronicas/yo-no-soy-racista-pero-rtvees/5730320/>
- Blanch, S., i Badia, G. (2015). *A criar fills se n'aprèn? Una anàlisi de programes que enforteixen les capacitats parentals*. Fundació Jaume Bofill. <http://www.fbofill.cat/publicacions/criar-fills-se-napren>
- Delval, J. (1985). *El mecanismo y etapas del desarrollo*. Madrid: Servicio de Publicaciones del Ministerio de Educación y Ciencia.
- García, A. (2005). La educación con niños gitanos. Una propuesta para su inclusión en la escuela. *REICE: Revista Iberoamericana sobre Calidad, Eficacia y Cambio en Educación*, 3(1), 437-448.
- García, L. M., i Cerdá, M. R. (2020). *Poble gitano. Línia del temps i protagonistes*. València: Editorial UPV. <https://riunet.upv.es/handle/10251/138516>
- González, M. T. (2006). Absentismo y abandono escolar: una situación singular de la exclusión educativa. *REICE: Revista Electrónica Iberoamericana sobre Calidad, Eficacia y Cambio en Educación*, 4(1), 1-15.
- Martín, L. (2019). El difícil camino de la integración en Madrid. La lengua como herramienta de inclusión y de exclusión. *Archiletras Científica: Revista de Investigación de Lengua y Letras*, 2, 275-292.
- Llopart, M. (2016). *La pràctica educativa a través de l'aproximació dels fons de coneixement i d'identitat* (Tesi doctoral). <https://dugidoc.udg.edu/bitstream/handle/10256/14170/tmlr1de1.pdf?sequence=5&isAllowed=y>
- Porras, S., i Mas, A. (2019). *Memòria 2019*. <https://www.fundacioperecloso.org/wp-content/uploads/2020/04/Memòria-entitat-19.pdf>

- Ramírez, J. D., Heredia, M., i Jiménez, D. (2003). Evolució del poble gitano i reptes de futur. *Educació Social*, 24, 10-21
<https://www.raco.cat/index.php/EducacioSocial/article/view/165428/240915>
- Rodrigo M.J., Amorós, P., Arranz, E., Hidalgo, M.V., Máiquez, M.L., Martín, J.C., Martínez, R.A., i Ochaita, E. (2015). *Guía de Buenas Prácticas en Parentalidad Positiva Un recurso para apoyar la práctica profesional con familias*. FEMP.
<https://www.mscbs.gob.es/ssi/familiasInfancia/ayudas/docs2013-14/GuiadeBuenasPracticas2015.pdf>
- Rodrigo, M. J., Máiquez, M.L., i Martín, J. (2010). *Parentalidad positiva y políticas locales de apoyo a las familias. Orientaciones para favorecer el ejercicio de las responsabilidades parentales desde las corporaciones locales*. FEMP.
<https://www.mscbs.gob.es/ssi/familiasInfancia/docs/folletoParentalidad.pdf>
- Rodrigo, M., Máiquez, M., i Rodríguez, B. (2015). *La parentalidad positiva desde la prevención y la promoción. Manual práctico de parentalidad positiva*. Síntesis.
- Rodrigo, M., Martín, J., Arranz, E., Máiquez, M., Martínez, R., Hidalgo, V., Alderete, E., i Amorós, P. (2019). *Guía de buenas prácticas en parentalidad positiva. Un recurso para apoyar la práctica profesional con familias*. Dipòsit digital de la Universitat de Barcelona.
<http://diposit.ub.edu/dspace/handle/2445/133562>
- Universitat Autònoma de Barcelona [UAB]. (2016). *L'Aprenentatge Servei (ApS)*.
<https://pagines.uab.cat/aps/ca>
- Universitat Autònoma de Barcelona [UAB]. (2020). Competencias básicas.
<https://www.uab.cat/web/estudiar/listado-de-grados/plan-de-estudios/competencias/educacion-infantil-1345467893070.html?param1=1232089769177>

10. Annexos

10.1. Competències del Grau en Educació Infantil

Les competències del grau es divideixen en: bàsiques, específiques i transversals, d'acord amb la pàgina web de la Universitat Autònoma de Barcelona (2020). A continuació, exposaré aquelles que han estat seleccionades perquè es relacionen amb el meu TFG d'ApS.

❖ Competències bàsiques

Les competències bàsiques de la UAB (2020) són d'índole general i, en conseqüència, s'assoleixen en la seva totalitat; aquestes són les següents:

Que los estudiantes hayan demostrado poseer y comprender conocimientos en un área de estudio que parte de la base de la educación secundaria general, y se suele encontrar a un nivel que, si bien se apoya en libros de texto avanzados, incluye también algunos aspectos que implican conocimientos procedentes de la vanguardia de su campo de estudio.

Que los estudiantes sepan aplicar sus conocimientos a su trabajo o vocación de una forma profesional y posean las competencias que suelen demostrarse por medio de la elaboración y defensa de argumentos y la resolución de problemas dentro de su área de estudio.

Que los estudiantes tengan la capacidad de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro de su área de estudio) para emitir juicios que incluyan una reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica o ética.

Que los estudiantes puedan transmitir información, ideas, problemas y soluciones a un público tanto especializado como no especializado.

Que los estudiantes hayan desarrollado aquellas habilidades de aprendizaje necesarias para emprender estudios posteriores con un alto grado de autonomía (UAB, 2020, p.1).

És a dir, els meus coneixements previs del grau d'Educació Infantil els he d'implementar en el meu camp d'estudi actual que és aquest TFG: elaborant arguments per a la criança i resolent possibles conflictes, interpretant dades rellevants enfront de la parentalitat positiva per acabar transmetent així idees i arguments a un públic no tan especialitzat com són els

promotors i les promotores. Per tant, acabo propiciant, d'una manera o d'una altra, una millora en el meu desenvolupament i en les meves habilitats d'aprenentatge.

❖ Competències específiques

Les competències específiques seleccionades, les quals es relacionen amb l'actual Treball de Fi de Gra, s'han extret de la UAB (2020):

Conocer la evolución histórica de la familia, los diferentes tipos de familias, de estilos de vida y educación en el contexto familiar.

Valorar la importancia del trabajo en equipo.

Adquirir recursos para favorecer la integración educativa de estudiantes con dificultades.

Saber analizar los datos obtenidos, comprender críticamente la realidad y elaborar un informe de conclusiones.

Promover y colaborar en acciones, dentro y fuera de la escuela, organizadas por familias, ayuntamientos y otras instituciones con incidencia en la formación ciudadana (p.1).

Sense anar més lluny, la demanda té a veure amb la parentalitat positiva en famílies gitanes, és a dir, ens referim doncs a la criança i la parentalitat positiva correspon al model familiar democràtic; per tant, he de conèixer els diferents tipus de família que hi ha i la repercussió d'aquesta (dels seus models de criança) en l'educació de l'infant. A més a més, en aquest TFG el treball col·laboratiu té un pes rellevant, de la mateixa manera, que aquest ApS suposarà un pas endavant de cara a la integració educativa del poble gitano; es produeix un treball directe amb una institució per a la ciutadania com és la Fundació Privada Pere Closa. A partir d'aquí, s'ha de realitzar una recerca exhaustiva d'informació teòrica en funció dels temes que s'hagin de tractar sobre la criança, elaborant així arguments per als promotors.

❖ Competències transversals

En última instància, s'exposen les competències transversals presents al meu projecte d'ApS; extretes de la UAB (2020):

Gestionar la información relativa al ámbito profesional para la toma de decisiones y la elaboración de informes.

Analizar críticamente el trabajo personal y utilizar los recursos para el desarrollo profesional.

Trabajar en equipos y con equipos (del mismo ámbito o interdisciplinar).

Reconocer y evaluar la realidad social y la interrelación de factores implicados como necesaria anticipación de la acción.

Participar e implicarse en los actos, reuniones y acontecimientos de la institución a la cual se pertenece (p.1).

Seguint en la mateixa línia, per a aquest projecte és important treballar en equip i amb equips diversos la criança de les famílies del poble gitano (com és el cas del treball amb la Maria Flor; i la implicació absoluta amb els promotors i promotores de la fundació), però sota una sustentació dels coneixements professionals adquirits fins ara; els quals, de bon grau, es veuran ampliat. L'esperit crític darrere de cada treball personal és del tot important, ja que d'aquest dependrà la bona evolució del TFG al llarg del desenvolupament del projecte d'ApS; cal ser conscient de la realitat social actual de les famílies gitanes, per a poder anticipar-nos a l'acció i fer un bon treball.

10.2. “Trobada virtual amb els promotors”

Objectius:

- Conèixer els temes que neguitegen a les famílies del poble gitano i als mateixos promotors escolars.
- Recollir la informació necessària per poder tenir una visió més àmplia i propera del context d'intervenció.
- Establir el contingut dels pròxims tallers a partir dels neguits que plantegen.

Organització:

Presentació personal	5 minuts
Contextualització de l'ApS	5 minuts
Espai per als nous neguits	45 minuts
Cloenda	5 minuts

Primer, ambdós estudiants d'aquest TFG destinem aquest primer contacte a realitzar una presentació personal. Així mateix, volem deixar patent que som un equip, tots i cadascun de nosaltres som aprenents que construirem conjuntament coneixements.

Per contextualitzar, explicaríem que la fundació contacta amb la UAB fa dos anys amb una proposta, la qual es concreta en el TFG de les companyes de l'any passat. La seva demanda consistia a fer un estudi del programa de parentalitat positiva anomenat "Programa Proinfància de La Caixa" (ja que aquests programes tendeixen a estar enfocats per a la cultura paia), però, en aquest cas, l'objectiu era adaptar-los al poble gitano.

De la mateixa manera, havien de programar un taller de discussió dins de l'escola amb un grup de mares gitanes, la Montserrat va ser peça clau perquè va esdevenir com a l'eix de connexió. La idea era que una estudiant com a psicòloga i una altra com a mestra realitzessin un taller de parentalitat positiva per tal d'escoltar els temes que neguitejaven a les famílies. A més a més, en paral·lel volien fer un treball en l'àmbit escolar en l'escola del barri de La Mina, tot i que no va poder ser a causa de la COVID-19. En aquest sentit, es va haver de recontextualitzar el treball TFG i, com que no van poder continuar amb aquests tallers presencials, ambdós estudiants van preparar un qüestionari als promotors per investigar motius claus de conflictes pel que fa a criança. Quan van concloure els seus TFG, les nostres antigues companyes van decidir fer una devolució de les memòries a l'entitat i dur a terme una reunió virtual per comentar possibles dubtes, on els promotors de l'associació es van mostrar satisfets amb el resultat final.

Amb relació al nostre TFG, aquest consisteix a fer un treball indirecte per arribar a les famílies, a través dels promotors. És a dir, com que a causa de la COVID-19 no es pot realitzar aquesta intervenció directa amb les famílies, els promotors esdevenen com al canal mediador (ja que ells sí que tindran aquest contacte amb les famílies) i, d'aquesta manera, estarem treballant la parentalitat positiva. A partir d'aquí, a través dels temes que l'equip de promotors ens transmet que més neguitegen i afecten les famílies en l'àmbit de criança, coconstruint així conjuntament e-a. Tot i això, nosaltres dues com a estudiants treballarem en l'argument i sustentació teòrica per donar resposta a aquests neguits, es tracta de posar en joc els coneixements adquirits i buscar altres autors que ens permetin ampliar-los. Els promotors podran fer-se seus els nostres discursos amb argument.

Convé ressaltar que, arran d'una reunió prèvia a aquesta, la qual es va produir entre la Montserrat i la Clàudia amb els nostres tutors del TFG, perquè es va concretar la demanda:

- Taller "Primera infància i beneficis de l'escolarització".
- Taller "Hàbits saludables i no saludables".

- Taller encara pendent, amb la possibilitat que hi assisteixi una mare del taller d'alfabetització de mares i pares de l'escola Lestonnac, de l'any passat.

Per tant, en les sessions posteriors, ens centràrem en aquests nous problemes i de manera cooperativa estudiàrem les possibles vies de resolució d'aquests. Tot i això, en la conversa col·lectiva d'aquesta primera reunió virtual és important que els promotors escolars ens exposin els seus dubtes sobre cadascun d'aquests tallers. D'aquesta manera, també la intenció és que tant la Maria Flor com jo, com a dinamitzadores, si veiem que no s'estan parlant d'algun d'aquests conceptes, cal reconduir la conversa col·lectiva a través de preguntes per tal d'arribar a tractar-los.

10.3. Taller “Primera infància i beneficis de l'escolarització”

10.3.1. Marc estructural

Objectiu:

- Generar arguments sobre la primera infància i els beneficis de l'escolarització, de tal manera que els promotors puguin tenir més eines per poder treballar amb les famílies.

Cal destacar que pretenem que el taller esdevingui un espai de reflexió i debat de les temàtiques proposades, incentivant així la participació de tots i no només de les dinamitzadores buscant així allunyar-nos de la idea d'ensenyament-aprenentatge tradicional i vertical (on hi ha una jerarquia establerta i l'alumnat no esdevé com a ésser actiu de l'ensenyament-aprenentatge, sinó passiu). Per tant, pretenem generar un context de jerarquia horitzontal on tots aprenem i participem en el taller.

Organització:

Dinàmica dels personatges	5 minuts
Introducció	5 minuts
Neurociència	20 minuts
Bases de l'e-a	20 minuts
Didàctiques	10 minuts
Assistència escolar	10 minuts
Ensenyar les infografies	10 minuts
Cloenda	10 minuts

En primer lloc, es durà a terme una dinàmica anomenada *Identificació amb personatges*; la qual consisteix a la presentació individual per part de cada participant, a més de la tria i exposició d'algun personatge característic de la seva infància amb el qual s'identifiquin. Posteriorment, aquesta tria s'exposa amb la resta del grup. Aquesta dinàmica, en definitiva, pretén conèixer i donar identitat a cadascun dels participants de la videotrucada (als promotors especialment), per tal que es coneixen millor entre ells i conèixer-los nosaltres mateixes i, a més a més, introduir la temàtica de la primera infància. D'aquesta manera, s'aconsegueix un clima de familiaritat i proximitat entre tots nosaltres.

Títol de la dinàmica	<i>Identificació amb personatges</i>
Tipologia	Dinàmica de presentació i coneixement.
Destinatari	Tots els integrants que conformen la videotrucada (especialment destinada als promotors).
Objectius	<ul style="list-style-type: none"> - Conèixer els integrants que conformen la videotrucada. - Facilitar la trobada d'aquest primer contacte en un context agradable. - Apropar-nos conjuntament entre tots nosaltres.
Desenvolupament	En cada torn, el participant en qüestió mencionarà el seu nom i a continuació exposarà quelcom que li agradi realitzar en el seu temps lliure. A continuació explicarà el personatge triat i el perquè d'aquesta tria (en quin aspecte o tret característic se sent identificat).
Adaptacions	Donada la situació actual, la dinàmica s'haurà de realitzar de forma telemàtica. Per tant, cada vegada que un participant esmenti el nom del seu personatge nosaltres projectarem la nostra pantalla i el cercarem per internet per tal que els altres companys puguin visualitzar-ho.
Finalitat	Pel que fa a la primera, aquesta dinàmica es pretén presentar a les persones que conformaran la videotrucada (el nom i altres característiques bàsiques) i, per tant, alhora apropar-nos mútuament entre tots; generant un clima de confiança, que sigui agradable i relaxat.

	També, amb relació a la segona part de la dinàmica, aquesta esdevé com a un espai d'interacció, on pretenem aprofundir en la realitat de cadascú i donar-nos a conèixer fent servir com a subtil excusa aquests personatges. A més a més, també ens servirà per introduir la temàtica de la infància.
--	---

Per tal d'endinsar-nos en les temàtiques d'interès, i seguint la tècnica del recurs web Padlet, realitzarem una pregunta als promotors i aquests hauran d'escriure la resposta en un full o en els seus dispositius electrònics. A continuació, se'ls hi demanarà que, de forma voluntària, comparteixin les seves respostes. Si no hi ha participació per part dels promotors, serem nosaltres qui donem les nostres respostes per tal d'introduir el tema. La consigna que els hi donarem serà la següent: escriu que et ve a la ment quan penses en la infància. Poden ser paraules o frases. A continuació deixarem un parell de minuts perquè escriguin les seves respostes. Hem decidit no deixar molt de temps perquè els participants no desconnectin de l'activitat i, a més a més, així sortiran les respostes més inconscients i no tan racionalitzades. També volem destacar que la idea és que en aquesta activitat sorgeixin aspectes que utilitzarem per relacionar-los amb els apartats posteriors, per tant si observem que no introdueixen ells els temes, serem nosaltres les que els hi plantejarem.

A partir d'aquí, ens centrarem en dos grans temàtiques: la neurociència i la base de l'e-a.

Per una banda, amb relació a l'apartat sobre "La neurociència", es parteix d'un joc perquè els promotors entenguin el funcionament neuronal d'una manera dinàmica. Durant tota la sessió utilitzarem la mateixa tècnica per introduir les temàtiques, però tenint en compte la limitació del temps, a partir d'aquí farem que directament ens comuniquin la resposta verbalment. A més a més, en aquest cas també ens servirà per conèixer quins són els seus coneixements en relació amb aquesta temàtica i poder així adaptar el nostre vocabulari i donar-li més pes a una informació o una altra.

Per altra banda, pel que fa a l'apartat "La base de l'ensenyament-aprenentatge (e-a)", com hem mencionat anteriorment començarem realitzant una pregunta, com per exemple, què et ve a la ment veient aquest títol. Tenint en compte que aquest apartat potser no és tant conegut per ells, si observem que la majoria desconeix la temàtica, serem nosaltres les que els hi introduïrem. A més a més, en aquest apartat compartirem esquemes i/o taules perquè puguin tenir el contingut en format visual i utilitzar-lo si el necessiten. Per altra banda, com observem a la tercera imatge podrem relacionar l'aferrament (i introduir una pinzellada de la sobreprotecció) amb l'apartat anterior de neurociència.

A continuació, considerem de gran importància l'apartat "Didàctiques de l'educació infantil", ja que en la primera reunió amb els promotors sovint van sorgir temes com l'autonomia, els hàbits, les rutines i els límits. En ser un tema tan extens, en aquest primer taller només l'introduïrem, ja que serà treballat amb major profunditat al llarg de tot el segon taller on relacionarem aquests aspectes amb el nucli familiar i l'escola (ja que com hem reflectit a l'altre document, l'escola contribueix en l'autonomia de l'infant i en l'establiment d'hàbits, rutines i límits). A més a més, en aquest apartat es pot veure reflectit la relació que es presentarà al llarg de tot el projecte observant com tots tres tallers estan connectats.

Fent referència a l'últim apartat, es tracta la importància de l'assistència escolar, en aquest apartat farem una exposició dels beneficis i les conseqüències (psicològiques, físiques, escolars i interpersonal) de l'escolarització, per tal que puguin tenir una base d'arguments per reflexionar amb les famílies. En aquest apartat també introduïrem el tema de COVID-19, proporcionant informació i una pàgina web de la Generalitat on les famílies poden consultar si hi ha casos positius en el seu centre.

En aquest sentit, abans de finalitzar la sessió ensenyarem les infografies que hem elaborat i els hi demanarem la seva opinió, buscant així que ens comuniquin que millorarien o modificarien ells. Hem decidit realitzar-ho així, ja que tenint en compte que serà una reunió virtual veiem difícil elaborar-lo de manera conjunta. A més a més, recomanarem l'aplicació Canva perquè puguin realitzar ells mateixos les seves mateixes infografies si així ho desitgen.

Per concloure, els hi preguntarem als participants la seva opinió de la sessió, fent una pregunta oberta com per exemple, què heu après del taller, i els hi demanarem que escriguin una reflexió a un enllaç Padlet que els hi oferirem. D'aquesta manera podrem obtenir la seva visió del funcionament del taller i fer una posterior reflexió i valoració per tal de millorar algun aspecte per als tallers posteriors. A més a més, com aquesta cloenda la realitzarem en tots els tallers, això ens permetrà que al finalitzar el projecte obtinguem un resum de l'opinió dels promotors conjuntament amb la nostra. Per altra banda també ens ajudarà a confirmar (o no) si s'han complert els objectius.

10.3.2. Marc teòric

Índex

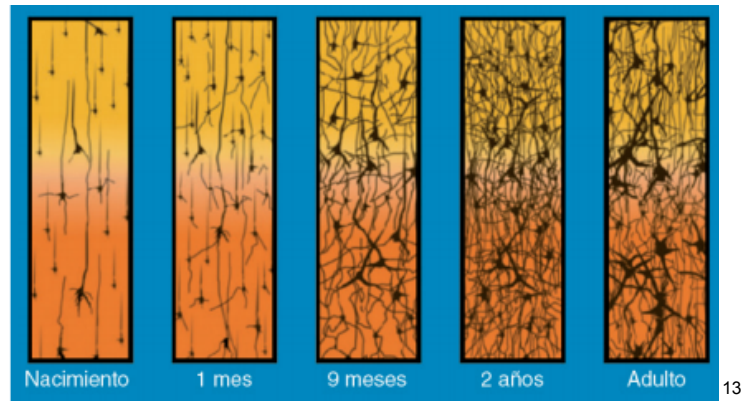
1. Primera infància
  - 1.1. La neurociència
  - 1.2. La base de l'ensenyament-aprenentatge (e-a)
    - 1.2.1. La interacció social com a eina clau
      - 1.2.1.1. La parentalitat positiva i la comunitat gitana
        - 1.2.1.1.1. Aferraments
        - 1.2.1.1.2. Models de criança
  - 1.3. Didàctiques de l'educació infantil
2. Assistència escolar del poble gitano
  - 2.1. Beneficis, causes i conseqüències
3. Infografies
4. Referències bibliogràfiques

1. Primera infància

Des de la perspectiva de l'educació infantil i, per tant, fent referència a la primera infància, ens centrarem en les connexions neuronals, la base de l'aprenentatge i les didàctiques que permeten fer participar a l'infant en el seu procés d'aprenentatge (promovent alhora l'autonomia d'aquest mateix). D'aquesta manera, ser conscients de la repercussió i importància del desenvolupament de l'infant en els seus primers anys de vida, centrant-nos en la comunitat gitana, ens permet com a estudiants inculcar arguments als promotors sobre la parentalitat positiva i, en conseqüència, a les famílies per a contribuir a una cultura positiva d'assistència escolar.

1.1. La neurociència

Segons Portero (2016), totes les persones tenim un procés de maduració cerebral on es van creant noves neurones i, per tant, relacions neuronals. Cal destacar que aquest procés perdura fins als 28-30 anys. Tanmateix, l'autora ressalta que és especialment en els primers anys de vida d'una persona, en la infància, on es produeix la major part de creació de neurones i connexions neuronals, arribant-se a generar fins a 10.000 connexions per neurona.

En la primera infància, el cervell del nen/a té moltes habilitats potencials, tot i que encara no està del tot especialitzada. Tot i això, la plasticitat cerebral és molt alta i eficient, cosa que es tradueix en el fet que els aprenentatges es produeixen de forma molt més ràpida que potser en una persona adulta. De la mateixa manera, moltes d'aquestes connexions es perden, tal com estableix Portero (2016) al seu article. Perduren les connexions neuronals que es potencien un entorn i que, per tant, són útils per a l'adaptació sociocultural de l'infant.

A continuació, cal tenir present que aquestes connexions neuronals que es potencien en l'entorn si, contràriament, se sobreestimulen, Portero (2016) determina que esdevenen contraproductius per a l'infant.

En aquest article se citen a altres autors, a tall d'exemple, Manrique et al. (citats per Portero, 2016) exposen un seguit d'estudis recents que mostren que la formació en tasques massa complexes abans que el cervell estigui preparat per dur-los a terme pot conduir a deficiències permanents en la capacitat d'aprenentatge. A més a més, Hanson et al. (citats per Portero, 2016) determinen com una estimulació inadequada en la primera infància promou l'estrès, factor que es transforma en una dificultat per al bon desenvolupament de funcions executives en l'infant. En tant que un entorn sobrecarregat d'estímuls dóna lloc a una interrupció constant de la percepció i l'atenció, l'infant no disposa d'espai i temps

¹³ Corel, J. (1975). *Densidad de conexiones neuronales a lo largo del desarrollo del cerebro* [Imatge]. <https://consejoescolar.educacion.navarra.es/web1/wp-content/uploads/2016/07/720.pdf>

suficients per haver assimilat els anteriors estímuls, segons Fisher, Godwin i Seltman (citats per Portero, 2016).

Així doncs, conèixer els trets característics de la neurociència, especialment a l'etapa d'infantil, és del tot indispensable. Tanmateix, gràcies a Bueno i Forés (2018) mitjançant el seu article titulat "*5 principios de la neuroeducación que la familia debería saber y poner en práctica*", ens han permès aproximar-nos a la idea sobre com afavorir aquesta transmissió de coneixements a l'entorn familiar de l'infant. Els cinc principis que estableixen Bueno i Forés (2018) són els següents:

Primer, el "Principio 1. Somos seres únicos e irrepetibles. Superpoderes y responsabilidades" (p.15), on s'exposa que el cervell esdevé l'òrgan més complex del nostre cos i, així mateix, aquesta complexitat fa a cada cervell únic i irrepetible; aquest s'encarrega de dirigir tota la nostra activitat diària (menjar, respirar, etc.) en tant que marcar els nostres patrons de comportament. Ambdós autors ressalten que entre dues persones el nombre de neurones pot variar, aspecte que no confereix cap capacitat extraordinària ni implica cap dèficit significatiu. D'aquesta manera, la importància resideix en les connexions que s'estableixen entre les neurones de l'infant, incrementar el nombre de connexions a través d'experiències diàries educatives que contribueixen a fer-lo singular i li proporciona major plasticitat neuronal i reserva cognitiva. El nostre cervell no només és irrepetible en comparació amb altres, sinó amb si mateix, ja que cada dia canvia lleugerament a com era el dia anterior. És a dir, les connexions van canviant, en funció de les influències diàries especialment amb l'entorn social. Amb relació a la paternitat, tot el que els pares i les mares ofereixen als seus fills, des de la més subtil de les mirades fins a les pessigolles més esbojarrades, o des del joc més divertit a la conversa més profunda, influeix en com es construeix i es reconstrueix el seu cervell, en com serà la seva ment.

Segon, el "Principio 2. Influnciar no significa determinar" (p. 16). En aquest principi Bueno i Forés (2018) parlen sobre que la influència dels pares/mares sobre els seus fills comença en la seva pròpia adolescència, és a dir, quan ni tan sols probablement s'han plantejat si volen ser pares/mares. Bé (citats per Bueno i Forés, 2018) exposa que l'estil de vida d'aquests futurs pares i mares durant la seva joventut pot repercutir canvis en l'epigenoma de les seves cèl·lules sexuals, òvuls i espermatozoides i, per tant, repercutir al posterior cervell dels seus fills i filles; alhora la seva ment (sociabilitat, intel·ligència, creativitat, oïda musical, capacitat artística, control muscular, etcètera). Un canvi en l'epigenoma d'un adolescent pot sorgir, per exemple, quan consumeix marihuana, ja que s'incorporen determinades modificacions epigenètiques que influiran negativament en la construcció del cervell dels seus futurs descendents, a part d'influir també a si mateix. D'aquesta manera, els autors

determinen que la genètica en general influència, però no determina, ja que una persona que té bona predisposició genètica amb un entorn desestructurat acabarà manifestant un grau molt més baix d'aquesta característica que una altra persona que, amb menys predisposició genètica, es vegi agradablement estimulada, per tant, referint-nos a un ambient que inclou tots els aspectes familiars, socials i educatius.

Tercer, els autors mitjançant el "Principio 3. Antes de nacer, preparamos el cerebro" (p. 17) manifesten que el primer indicador on l'embrió es prepara per formar el cervell ho veiem a través de la pell (pròpiament dita ectoderma), uns divuit dies després de la fecundació. Les cèl·lules que recobrien l'embrió comencen a canviar de forma i es tanquen en un tub neural, que recorre tot l'embrió. Després aquest tub es va eixamplant progressivament, alhora que es va omplint de capes de cèl·lules que constituiran el cervell. A poc a poc, les cèl·lules es converteixen en neurones i es van establint les connexions neuronals, ja esmentades amb anterioritat. Cal destacar que durant aquest procés les cèl·lules anomenades glia que acompanyen les neurones són les encarregades d'alimentar-les, netejar el cervell de les substàncies de rebuig, evitar inflamacions i impedir curtcircuits, entre moltes altres funcions. La primera activitat neural, els primers senyals que les neurones s'estan comunicant entre elles de forma regular, es produeix aproximadament al cap de cinc mesos i mig de gestació, a partir d'aquest moment no s'atura mai. Prèviament al naixement, l'estil de vida de la mare i fins i tot l'atenció i les mostres d'afecte que li dediqui la seva parella, contribuiran a la formació del cervell de l'infant.

Quart, el "Principio 4. Después de nacer, más y más conexiones" (p. 19). Bueno i Forés (2018) ens diuen que, després del naixement, el cervell d'una persona continua formant-se i sobre els tres/quatre anys el cervell ja conté totes les neurones que necessita, i poques més s'afegiran en el transcurs de vida. Tanmateix, el cervell cada dia és diferent i canviant perquè el que sí que pot fer és establir noves connexions (la sinapsi), per tant, aquesta capacitat de crear connexions noves s'anomena plasticitat neuronal; en algunes ocasions, les neurones que estan en desús s'eliminen (el podat sinàptic). Ambdòs autors determinen que la plasticitat neural és crucial en qualsevol procés d'aprenentatge. Tot allò que aprenem, recordem o no recordem conscientment influeix en els nostres comportaments i es manté en el nostre cervell a mode de connexions. De fet, el tret més característic del cervell durant la infantesa és ser una esponja capaç d'absorbir en les seves connexions tot l'ambient que l'envolta, per conèixer-lo i adaptar-s'hi. Així mateix, l'estimulació (la qual no és el mateix que la sobreestimulació) és un element crucial per a la formació del cervell. A tall d'exemple, estudis demostren que un cervell estimulat té més connexions que el mateix cervell sense aquesta estimulació.

Cinquè i últim, el “Principio 5. Ventanas de oportunidad: Las tres grandes etapas” (p. 20) on es diferencien tres grans etapes des del naixement fins a l’edat adulta, ja que els gens no potencien les mateixes connexions a una edat que a una altra.

0-3	Etapa esencial para imprimir el carácter y temperamento. Es muy importante ofrecer un <i>feedback</i> de todo lo que va aprendiendo del mundo y de la percepción de sus experiencias. Es de vital importancia el vínculo seguro con sus progenitores o sus cuidadores.
4-11	Es la etapa más significativa para las tareas instrumentales y académicas (especialmente, el razonamiento, la interrelación y la memoria), descubren la emoción para aprender, podemos jugar con ellos aprendiendo de cada experiencia. El cerebro percibe como máxima utilidad aquellos aprendizajes asociados a la aceptación, valoración y reconocimiento social. Nuestro papel de padres no es hacerles los deberes, sino valorar su esfuerzo y reconocer su trabajo.
Adoles- cencia	Somos la única especie que tenemos adolescencia. El cerebro adolescente busca situarse en el mundo. Como padres debemos ofrecerles elementos de reflexión y encontrar los espacios para hacerlos. La maduración del control emocional comparte en los adolescentes el deseo de romper los límites y saltarse las normas, para ello es fundamental que tengan límites previos.

14

Per concloure, de cara a un desenvolupament cerebral amb èxit, es requereix que els infants juguin, se sorprenguin, es relaxin i descansin, per tal de consolidar totes les idees i habilitats que inevitablement aprenen dia a dia amb una estimulació adequada i natural i interacció social, sempre en un context de seguretat i afecte. De la mateixa manera, determinem la importància que les famílies, les quals formen part de la societat en general, puguin formar part de la presa de decisions en l'àmbit educatiu. Per tant, tot el recull d'articles fins al moment s'emmarquen en l'objectiu d'afavorir l'educació de les noves generacions partint del coneixement de com aprèn el cervell humà, començant per l'etapa infantil.

1.2. La base de l'ensenyament-aprenentatge (e-a)

Com hem pogut observar en l'apartat anterior i tal com es reflecteix en l'article d'ACNUR (2020), la infància, especialment els primers anys, és una etapa molt important en el nostre desenvolupament. En aquesta s'estableixen les bases tant d'aprenentatge de continguts teòrics com d'aprenentatge social. D'aquí podem extreure la importància que recau en l'Educació Infantil, ja que aquesta esdevé una eina per a la formació de persones independents i autosuficients i, a més a més, contribueix a la formació del seu caràcter, la

¹⁴ Bueno, D. i Forés, A. (2018). *Tres etapas, ideas y propuestas* [Imatge]. <https://doi.org/10.35362/rie7813255>

seva identitat i personalitat. Per tot això, és important que l'educació estigui acompanyada d'accions complementàries que reforcin aquest rol. A continuació, exposem les idees més rellevants del present article; les quals alhora conformen la base de l'ensenyament-aprenentatge en aquesta etapa evolutiva:

- Una alimentació i nutrició adequades.
- Un ambient participatiu, democràtic en el qual predominin els valors com la igualtat, el respecte, la solidaritat i la convivència.
- El joc entès com una eina de representació i comprensió de la realitat.
- El foment del compromís social i la participació en la vida de la comunitat.
- La transmissió de coneixements de qualitat i útils per a la quotidianitat.
- La importància de l'acompanyament per part dels pares i els tutors.

Així mateix, altre aspecte que considerem rellevant, però que no es veu reflectit en l'anterior llistat, té a veure amb la importància de la son per garantir un bon desenvolupament i salut infantil.

D'acord amb Bejarano (2009), la manca de descans i, més concretament, la manca de son pot desencadenar trastorns de memòria, aprenentatge i atenció en els més petits. D'aquesta manera, establir la regulació de l'equilibri entre l'activitat i el son és, entre d'altres, una de les tasques d'Educació Infantil. L'activitat i el descans, per tant, són fonamentals per l'evolució saludable de l'infant. Qualsevol persona necessita passar una certa quantitat de temps duent a terme activitats i una altra quantitat de temps descansant (en el descans també podem incloure el temps per l'oci), segons Bejarano (2009). La quantitat de temps dedicat al descans serveix per reposar l'energia consumida durant el temps dedicat a l'activitat. Per tant, entre les dues quantitats de temps hi ha d'haver un equilibri raonable.

1.2.1. La interacció social com a eina clau

El rerefons de les idees que componen la base de l'e-a en l'etapa de l'Educació Infantil, es veu estretament relacionat amb la interacció social. D'acord amb Delval (1985), podem observar com l'ensenyament-aprenentatge es basa en la interacció constant, és a dir, la manera que té l'infant com a subjecte de socialitzar-se amb el seu entorn. L'autor determina que l'agent socialitzador més important per a l'infant és el sistema social de l'infant; el qual, clarament, fa referència a l'entorn.

Segons l'autor, el procés de socialització és el de la interacció entre infant i l'entorn. El resultat de la interacció no serveix sense tenir en compte l'infant com a actiu participant en aquest procés, on són del tot determinants les seves necessitats bàsiques de l'espècie (protecció, cures bàsiques, afecte, joc, exploració, control social de les conductes perilloses o indesitjables) i les característiques pròpies de l'infant (etapa de desenvolupament en què es troba, sexe, grau de salut i característiques diferencials com són aptituds intel·lectuals, personalitat, etcètera).

1.2.1.1. La parentalitat positiva i la comunitat gitana

En primer lloc, partint dels elements del sistema social de Delval (1985) ens centrem en el nucli familiar de l'infant pertanyent al poble. En aquest sentit, hem de tenir ben present que les estructures familiars del poble gitano, molt sovint, van més enllà del pare i la mare, incloent-hi també, d'aquesta manera, a tiets i tietes, avis i àvies, etc. Aquest fet és degut a la cultura que els caracteritza, per tant, hi ha estudis que determinen que parentalitat de les famílies gitanes és més àmplia que la de la majoria cultural paia.

Doncs bé, actualment, la concepció que es presenta sobre parentalitat està canviant. Això no només és perquè existeix una convivència cada vegada major entre diverses cultures i models familiars, sinó també a un canvi conceptual. A més a més, l'exercici de parentalitat cada vegada és més difícil a causa de les crisis, l'aparició de nous valors i canvis socials. Per altra banda, existeix una major sensibilitat de la societat davant situacions de desprotecció dels infants. Per tant, davant aquesta situació, existeix una necessitat de modificar el concepte d'autoritat parental, l'objectiu del qual és aconseguir obediència i disciplina en els fills/es, pel concepte de responsabilitat parental. Segons aquest, la premissa seria com exercir de manera responsable l'autoritat davant els fills/es (Rodrigo et al., 2019). Sovint, aquest canvi porta a situacions incertesa i neguit per part dels progenitors, ja que a vegades es percep com un augment de les responsabilitats i sensació de tenir menys influència sobre els seus propis fills/es. En relació amb això, des de l'enfocament de la parentalitat positiva s'intenta donar eines per intentar solucionar aquesta situació per part dels pares.

Segons l'enfocament mencionat anteriorment la tasca dels pares i les mares és promoure les relacions positives dins de la família per tal de generar un entorn basat en l'afecte, el suport, la confiança i la comunicació assertiva, entre d'altres, on l'infant pugui desenvolupar-se correctament (Rodrigo et al., 2015, pp. 25–43).

Convé ressaltar que els promotors i les promotores ens van exposar que el poble gitano té certa tendència a la sobreprotecció, especialment en la primera etapa de desenvolupament

infantil. D'aquesta manera, les relacions interfamiliars són l'auge de la interacció social de l'infant, el punt més gran de contacte. És per aquest motiu que considerem de vital importància exposar i donar a conèixer els promotors i les promotores, que esdevenen com a canal mediador amb les famílies gitanes, els diversos tipus d'aferraments i models de criança infantil on s'exposen també les causes i conseqüències de cadascun d'aquests; des d'un punt de vista merament informatiu i evitant així judicis de valor, ja que cada família educa als seus fills en funció de la seva cultura i de la millor manera que ells consideren.

1.2.1.1.1. Aferraments

Delval (1985) estableix que durant els seus primers anys de vida l'infant manifesta la necessitat d'establir vincles afectius, per tant, ens referim a l'aferrament com la causa del procés on es creen les primeres vinculacions afectives. Aquest autor manifesta un seguit d'estadis invariables dins d'aquesta etapa, els quals són: la preferència pels membres de la mateixa espècie (no diferencia entre conegut i desconegut), la interacció privilegiada amb les figures d'aferrament (sap diferenciar, però encara accepta la presència tant de coneguts com desconeguts), la manera d'interactuar de forma privilegiada amb les figures d'aferrament i el rebuig als desconeguts (no acceptant així la presència de persones que no coneix). Els vincles afectius són molt importants per al desenvolupament posterior de l'infant i, fins i tot, qualsevol trencament brusc d'un vincle afectiu pot suposar en el futur un problema per a l'infant a l'hora de relacionar-se amb adults o els seus iguals.

A més a més, segons l'estudi de Bowlby (1969-1980) existeixen quatre tipus d'aferrament que es poden classificar en segur, insegur evitatiu, insegur ansiós i desorganitzat.

Primer, amb relació a l'aferrament segur, aquest es caracteritza per una sensació de seguretat per part de l'infant en presència del seu cuidador i, en canvi, quan aquest desapareix del context sorgeix ansietat i malestar, però quan el cuidador torna l'infant es torna a sentir segur i alleujat. En aquest tipus de relació és característic que els nens plorin poc i se sentin segurs jugant i explorant durant la presència del seu cuidador i que en la seva absència la conducta exploratòria disminueix. A més a més, aquest tipus es caracteritza per la seguretat per part de l'infant que el seu cuidador sempre estarà disponible per a ell.

Segon, l'aferrament insegur evitatiu on s'observen infants molt autosuficients i independents. En aquest cas, els infants juguen i exploren sense la necessitat de buscar la presència del seu cuidador.

Tercer, en l'aferrament insegur ansiós trobem respostes molt intenses per part dels infants davant de la situació de separació del seu cuidador. En aquest tipus l'infant desenvolupa estratègies per aconseguir el que necessita que posteriorment dificultaran el desenvolupament de la seva estabilitat emocional i competència social.

Quart, l'aferrament desorganitzat on l'infant no utilitza estratègies per sol·licitar atenció al seu cuidador principal. Aquests infants acostumen a presentar estrès de manera regular i dificultat per regular les seves emocions.

Es pot concretar que la conducta d'aferrament és recurrent en la primera infància, però pot observar-se també durant tota la vida, sobretot en situacions d'emergència, per això és un aspecte que considerem molt rellevant, ja que també ens ajudarà a entendre possibles situacions en aquest infant que es convertirà en adolescent i adult.

1.2.1.1.2. Models de criança

Arribats a aquest punt, és important tenir present que cada tipus d'aferrament ve derivat, en gran part, pel tipus de model de criança que es produeix en el nucli familiar. Cada família, fins i tot cada persona, té una estructura familiar i un estil educatiu propi, de fet, es poden trobar moltes maneres d'educar els fills. Aquestes variacions són conseqüències de factors com l'ambient cultural en què viu la família, els recursos econòmics de què disposa o l'estil educatiu que van rebre els mateixos pares i mares. En relació amb això, Gauvain (1995) delimita tres formes en les quals la cultura impregna l'activitat cognitiva i el desenvolupament. Aquests subsistemes, que també són exposats per Lalueza et al. (2001) serien els següents:

- Metes en l'activitat i valors d'una cultura i els seus membres.
- Medis històrics proveïts per la cultura (eines materials i simbòliques per satisfer les metes i els valors).
- Superestructures com rutines, guions i rituals que actualitzen les metes i les activitats quotidianes.

En aquesta línia, i com hem mencionat en apartats anteriors, observem una sèrie de característiques de la cultura gitana com per exemple, assignar molta importància a la família extensa, tendència a la sobreprotecció, fomentar el desenvolupament de les habilitats socials, valorar el col·lectivisme, consideració de les persones grans com persones sàvies, la responsabilitat és compartida per tots els membres del grup quan sorgeix un conflicte, etc. Tot això, ens porta a observar un contrast amb la cultura individualista que

organitza les pautes socials del grup majoritari amb el qual conviuen. (Lalueza et al., 2001,p.119 i 120).

Per altra banda, a continuació exposarem els estils de criança.

Estil autoritari: és l'estil centrat en els pares. L'estil autoritari estableix un sistema comunicatiu unidireccional i tancat en què els pares donen ordres sense cap explicació i restringeixen l'autonomia dels fills que solen inhibir-se. És molt habitual l'ús de càstigs, amenaces i prohibicions de manera continuada i sense cap mena de raonament. Aquest estil de família es caracteritza per un alt nivell d'exigència als fills en tots els aspectes de la vida. Els pares no tendeixen a ser receptius a les necessitats dels fills, ni canvien les tècniques de disciplina en funció del context, l'edat o altres variables. Conseqüències educatives en l'infant:

- Baixos nivells d'autoestima, autonomia, creativitat i competència social.
- Sentiments de frustració o culpabilitat davant la impossibilitat.
- Conformisme i submissió.
- Passius, tímids i viuen angoixats buscant l'aprovació dels altres.
- Ansietat pel distanciament emocional dels seus progenitors.

Estil democràtic o assertiu: és l'estil centrat en els fills, el que millor conseqüències té per als infants. Els pares democràtics expliquen als fills les raons de l'establiment de les normes, reconeixen i respecten la individualitat i els drets dels fills, negocien amb intercanvis verbals i prenen decisions conjuntament amb ells mirant de fomentar comportaments positius i inhibir els inadequats. En aquest estil educatiu, les relacions entre pares i fills es regeixen pel respecte mutu, la cooperació i els deures recíprocs, a més, els conflictes tendeixen a ser freqüents i lleus. Conseqüències educatives en l'infant:

- Sentit de la responsabilitat i assumeixen les conseqüències dels seus actes.
- Competència social i facilitat d'interacció.
- Actitud de cooperació, de presa de decisions, de respecte per les normes i de treball en equip.
- Desenvolupen un concepte de si mateixos realista positiu que es tradueix en un nivell d'autoestima i autoconfiança elevat.
- Adquireixen una elevada motivació d'èxit, bones qualificacions escolars.

Estil permissiu: és un estil basat en la tolerància, el control patern és molt baix i el grau d'exigència, molt baix també. Els pares accedeixen amb facilitat als desitjos dels fills i són tolerants davant l'expressió dels seus impulsos, com ara la ira o l'agressivitat. Solen protegir

en excés els fills, el que es denomina com hiperpaternitat, amb la finalitat d'evitar-los en les dificultats de la vida, per la qual cosa les normes són molt poc estrictes. Això és degut al fet que els pares es mostren implicats afectivament i preocupats per les necessitats dels seus fills. En definitiva, aquest estil es caracteritza per la llibertat acompanyada de suport emocional. Conseqüències educatives en l'infant:

- Egocèntrics, dependents, amb dificultats per l'esforç, la qual cosa es tradueix en poc èxit escolar.
- No tenen autocontrol dels impulsos.
- Anteposen els seus desitjos i necessitats als dels altres.
- Solen presentar alts nivells d'autoestima i autoconfiança.

Estil negligent: es basa en una baixa exigència dels pares, els quals no assumeixen la responsabilitat familiar i educativa. Igualment, no són sensibles a les necessitats dels fills ni s'impliquen, tampoc expressen afecte o es comuniquen. Els pares solen renunciar a les seves obligacions, sobretot si interfereixen en els seus interessos individuals. Conseqüències educatives en l'infant:

- Concepte negatiu de si mateixos.
- Greus mancances d'autoconfiança i responsabilitat.
- No tenen gaire sentit de l'esforç personal i el seu rendiment escolar és baix.
- Presenten una predisposició més gran a patir trastorns psicològics i desviacions de la conducta greu.

A caire de conclusió, es pretén introduir en els arguments d'aquest primer taller la importància de l'autonomia, que és un bàsic, especialment el poble gitano és molt sobreprotector amb els seus fills i filles, fet que curiosament canvia quan van creixent, ja que, els hi donen molta llibertat. És important que tots els infants tinguin un mínim de risc en la seva vida i puguin explorar el seu entorn aprenent d'ell, fet que si porten a terme els cuidadors, de manera inconscient, no els hi estan deixant fer. Amb tanta sobreprotecció els infants no prenen consciència, ni eines o estratègies progressivament.

1.3. Didàctiques de l'educació infantil

Convé ressaltar que dins d'aquest apartat ens centrarem en la institució de l'escola bressol, d'acord amb Delval (1985). Dins de l'etapa de l'educació infantil a la llar d'infants podem parlar d'intervenció educativa i atenció assistencial. Per una banda, entenem per intervenció educativa aquella que pretén aconseguir que els nens i les nenes vagin incorporant progressivament noves habilitats, hàbits i continguts en general, que contribueixin a l'adquisició de la seva pròpia autonomia i coneixement. Per altra banda, l'atenció assistencial és aquella que proporciona les ajudes necessàries per poder suplir les necessitats que els infants no poden fer per si sols.

Durant els primers anys de vida de l'infant són les persones adultes les encarregades de cobrir les seves necessitats bàsiques. Però amb el pas del temps, a mesura que els més petits van creixent, van desenvolupant un seguit de capacitats amb les quals poden i volen fer les coses per ells mateixos. D'aquesta manera, és important que el referent adult comenci a permetre que, de mica en mica, ells mateixos vagin satisfent les seves necessitats per anar adquirint autonomia.

A partir d'aquí, Román, Sánchez i Secadas(1997) consideren de vital importància els conceptes d'habilitat, hàbit i rutina, per tal d'assolir progressivament la pròpiament dita autonomia:

- L'habilitat consisteix a la destresa de l'execució, és a dir, és la capacitat de donar resposta a una situació de la millor manera com sigui possible i, així mateix, que aquesta estigui en concordança amb les normes i valors culturals.
- L'hàbit respon a una conducta apresada que es realitza de manera quotidiana i que afavoreix l'autonomia.
- La rutina fa referència a l'automatització dels hàbits. És a dir, la rutina suposa el procés rutinari i, per tant, diari de l'hàbit.
- L'autonomia es tradueix a prescindir, en certa manera, del suport dels altres per resoldre situacions i prendre decisions en la vida quotidiana. Així mateix, destaquen que l'autonomia depèn tant de les capacitats com les competències del mateix infant com de les característiques del seu entorn, és a dir, l'entorn facilita en major o menor grau, situacions o experiències per aplicar aquests hàbits adquirits.

En aquest sentit, l'escola bressol ha d'intentar promoure una relació estreta amb les famílies, per així conjuntament posar-se d'acord amb els hàbits que els infants estan portant a terme;

d'aquesta manera, anar ambdós en la mateixa línia permet una millora de la maduresa personal, és a dir, d'autonomia. Cal destacar que no aprofundirem més sobre els hàbits, ja que el següent taller amb els promotors i les promotores tracta sobre els hàbits saludables i no saludables.

Román et al. (1997) exposen que l'evolució interpretada com una acumulació didàctica d'habilitats, consisteix a anar adquirint primer habilitats de base i després, estructures que les transformin en habilitats complexes; per tant, són un conjunt organitzat d'estructures d'habilitat que, en cada període, van potenciant la personalitat i l'individualisme de cada infant.

Seguidament, em referiré als aspectes que els educadors i les educadores han de tenir present per a la mateixa pràctica i intervenció educativa, per tal de garantir el desenvolupament integral de l'infant; ja que la intervenció de tipus educatiu en l'àmbit formal requereix una formació més profunda quant a disseny i avaluació d'activitats, programació d'hàbits, estimulació dels sentits, detecció d'anomalies en el desenvolupament o tècniques de psicomotricitat, entre d'altres. D'aquesta manera, a continuació, es presenten breument alguns dels aspectes que es contemplen per a la pràctica educativa; en la seva major part es troben íntimament lligats entre si.

Els sentits són els òrgans que reben la informació del món que ens envolta, un aspecte que es té molt present de cara a la intervenció educativa. La diversitat de sensacions (visuals, tàctils, auditives, gustatives, olfactivas i cinestèsiques) provoquen unes percepcions que permeten a l'infant anar desenvolupant-les i contribuir així a estructurar la seva pròpia personalitat. De la mateixa manera, des d'una perspectiva cognitiva podem referir-nos al pensament, el qual es troba estretament lligat amb el llenguatge; des del llenguatge gestual a la paraula, a tall d'exemple, que serveix per estructurar el pensament. Així mateix, la sociabilitat també és una capacitat que contribueix a la relació amb els altres, la interacció amb altres persones també resulta una eina bàsica d'autoconeixement on entre en joc altre aspecte com és la personalitat. Entenem per personalitat una faceta que respon a l'autoconeixement, ser capaç de conèixer les possibilitats i limitacions, tant les pròpies com les que van dirigides als altres. Per concloure, destacar que el desenvolupament de totes aquestes habilitats contribueix, també, l'autonomia personal. De fet, en l'escola bressol l'infant esdevé com a subjecte actiu de l'ensenyament-aprenentatge, per tant, aquest és partícip del que està passant dins de l'aula.

L'etapa infantil té unes característiques pròpies del sistema educatiu actual, la qual es caracteritza per tenir un caràcter global, ja que a l'hora d'intervenir no ho farem només des de la perspectiva intel·lectual, motriu, social o afectiva, sinó que cal fer-ho en tots els seus

àmbits. D'aquesta manera, aconseguirem un desenvolupament total de les persones. I, també, per tenir un caràcter individual perquè no es pot fer una mateixa intervenció a tots els infants. En aquesta etapa sobretot, la maduració és molt diversa i té un caràcter molt individualitzat i ritmes diversos.

2. Assistència escolar del poble gitano

Per tal de poder entendre correctament la importància de l'assistència escolar del poble gitano, primer és important realitzar una aproximació a la definició d'absentisme escolar. Segons el Ministeri d'Educació, Cultura i Esports (MEDC,2014) és "una ruptura escolar parcial i discontinua que implica una assistència irregular al centre educatiu. A més a més, s'entén com a tal, la situació de no escolarització dels menors d'edat en ensenyança obligatòria" (p.48). També, segons la classificació de González (2006) existeixen diferents tipus d'absentisme, en aquest apartat ens centrarem en l'absentisme crònic que fa referència a faltar a classes completes i l'absentisme cobert pels pares que tal com indica el nom, en aquest cas els infants tenen el beneplàcit dels progenitors. Després d'haver realitzat una breu aproximació a la definició d'absentisme a continuació exposarem els beneficis, les causes i les conseqüències d'aquest.

En relació amb aquesta temàtica i tenint en compte que el poble gitano es va incorporar a l'escolarització fa relativament poc temps, observem com l'assistència i la participació de l'alumnat i les famílies gitanes ha augmentat progressivament en el temps. Tanmateix, en l'actualitat és important evitar associacions entre l'alumnat gitano, les famílies i l'absentisme escolar, ja que aquests pares i mares són conscients de la importància de l'escolarització (sobretot a partir dels 6 anys) i molts desitgen que els seus fills estudiïn. Cal destacar que, tal com ens han fet saber els promotors de la Fundació Privada Pere Closa, l'aparició del virus SARS-CoV ha produït que les famílies es tornin a qüestionar l'assistència dels seus fills als centres educatius. Tot i aquesta preocupació per part dels pares i mares, segons l'article de Sánchez (2020), el contagi intraescolar infant-infant i infant-adult és molt baix i inclús en els contagis intrafamiliars normalment el cas índex (o pacient zero) és l'adult. A més a més, tots els indicis indiquen que els contagis en els col·legis es relacionen més amb esdeveniments socials que amb la transmissió intraescolar.

2.1. Beneficis, causes i conseqüències

En primer lloc, ens agradaria assenyalar els beneficis que destaca Heckman (2011). Aquest relaciona la primera infància amb la desigualtat social i el potencial que té aquesta fase del desenvolupament per tal d'afavorir la sortida d'una situació de pobresa. Aquest autor va arribar a la conclusió que invertir en la primera infància és una estratègia eficaç per al

creixement econòmic, per tant, observem la importància d'aquesta etapa del desenvolupament i de l'escolarització, no només en l'individu sinó també en la societat.

Per altra banda, segons Aguado (2005) existeixen dues grans causes de l'absentisme escolar. La primera que destaca són les causes familiars, on trobem que es poden generar models que no reforcin l'educació formal. En aquestes es poden incloure la falta de suport i la participació per part dels pares com a conseqüència d'una valoració negativa cap al sistema escolar. La segona causa que destaca són les socials, aquestes fan referència a la possibilitat que l'infant presenti un context proper absentista, ja sigui a casa, al context geogràfic o per la falta de referents acadèmics exitosos al seu entorn. A més a més, l'autor Sáez (2006) afegeix a aquestes dues més: la institució escolar i la situació personal de l'alumne.

Per últim, volem destacar les conseqüències que es deriven de l'absentisme escolar. Segons Saez (2005) a curt termini pot derivar en abandonament i fracàs escolar, però a llarg termini pot derivar en un problema social com, per exemple, exclusió, falta de preparació laboral i delinqüència. A més a més, repercuteix en l'estructura familiar, dificulta la formació adequada dels joves, afavoreix l'analfabetisme i el treball il·legal dels menors d'edat. A continuació exposem una taula a mode resum de les conseqüències de l'absentisme escolar, extreta del treball de Ribaya (2011):

PSICOLÒGIQUES	Depressió	Baixa tolerància a la frustració	Obsessions i fòbies
	Ansietat	Conductes paranoïdes	Sentiments de culpa
	Cinisme	Idees suïcides	Conductes addictives
FÍSIQUES	Fatiga crònica	Tensió muscular	Alteracions del son
	Somatitzacions	Gastritis i úlceres	Hipertensió
ESCOLARS	Actituds negatives cap a les tasques	Disminució del rendiment	Abandonament
	Incapacitat per a realitzar un treball amb rigorositat	Insatisfacció	Desmotivació
INTERPERSONALS	Disminució de la qualitat de vida en general	Falta d'interès social	Irritabilitat

Per acabar, exposarem els beneficis de l'escolarització primerenca, ja que aquesta pot estar relacionada amb la prevenció de l'absentisme escolar.

Segons l'informe TIMSS 2019 (Trends in International Mathematics and Science Study) realitzat per l'Associació Internacional per a l'Avaluació del Rendiment Educatiu (IEA), l'escolarització primerenca permet als infants accedir a Educació Primària amb destresa en lectura, escriptura i matemàtiques i a més a més, influeix positivament en el seu rendiment.

Per altra banda, cal destacar que els objectius de l'Educació Infantil estan enfocats a acompanyar en el desenvolupament afectiu, els hàbits de control corporal, les manifestacions de la comunicació i del llenguatge i les pautes essencials de convivència i relacions socials (Ministeri d'Educació i Formació Professional, s.f.).

A més a més, l'Associació Mundial d'Educadors Infants (AMEI-WACE) menciona que els avenços de la neurociència demostren que els tres primers anys són molt importants per al desenvolupament del cervell -tal com hem vist en apartats anteriors-, i per tant, observem la importància d'aquesta etapa educativa.

També volem destacar els cinc beneficis de l'Educació Infantil segons Ana Herrero:

- L'escola és un entorn segur, ja que és estable i estructurat gràcies a les rutines i les normes.
- Fomenta l'autonomia de l'infant, ja que pot explorar i aprendre a través del joc.
- Aporta educació emocional, perquè els educadors ajuden a identificar emocions, legitimar-les i gestionar-les de manera adaptativa.
- Estimula la comunicació verbal.
- L'aprenentatge de valors com per exemple, l'empatia, el respecte, la generositat, la cura...

Per últim, volem finalitzar destacant que, tal com indica a l'article de Santín (2017), existeixen moltes evidències que han trobat una relació causal positiva entre els anys d'Educació Infantil de qualitat i el desenvolupament d'habilitats cognitives i no cognitives que es mantenen a llarg termini.

3. Infografies

Totes les infografies es van dissenyar en castellà i català, però s'afegeixen només les elaborades en català.

La importància de la primera infància

A nivell neuronal

Durant els primers anys de vida és quan es desenvolupen la major part de les neurones i connexions neuronals. Per això, el cervell de l'infant té molta facilitat per aprendre.

A nivell afectiu

Durant els primers anys de vida l'infant manifesta la necessitat d'establir vincles afectius. Aquest són molt importants pel seu desenvolupament, tant que poden determinar la manera que tindrà de relacionar-se en un futur.

A nivell social

Durant els primers anys el nen/a aprèn com relacionar-se amb el seu entorn. A més a més, l'infant necessita la interacció social.

A nivell escolar

L'escola ajuda a fer que els nens/es comencin a integrar i entendre les rutines i l'organització. A més a més, té molts altres beneficis com la socialització, la gestió de les emocions, el foment del llenguatge, el pensament crític i l'autonomia, entre d'altres.

Importància del joc

El joc fomenta el pensament, el raonament i la creació de noves connexions neuronals. Per tant, és un canal d'aprenentatge on no només aprenen coneixement, sinó que també milloren les seves habilitats motrius i socials (entre altres aspectes).

Seguim sumant, seguim creixent

BENEFICIS DE L'ESCOLARITZACIÓ

ORGANITZACIÓ

L'escola contribueix a l'aprenentatge de rutines i a l'organització de l'espai i el temps.

SOCIALIZACIÓ

L'escola permet que l'infant es relacioni amb altres nens i nenes i desenvolupi habilitats de comunicació.

ESTIMULACIÓ D' HABILITATS

En l'escola es treballen tant activitats motrius com processos que busquen el desenvolupament del pensament crític per part del nen/a.

AUTONOMIA

A través del joc, gràcies als docents i a la interacció amb els seus companys/es, els infants augmenten i enforteixen la seva independència.

EDUCACIÓ EMOCIONAL

Els educadors ensenyen a identificar, entendre i gestionar les emocions d'una forma adaptativa.

Seguim sumant, seguim creixent

4. Referències bibliogràfiques

ACNUR Comité Español. (2020). *¿Cuál es la importancia de la educación infantil?*. <https://eacnur.org/blog/importancia-la-educacion-infantil/>

BBC News Mundo. (2019). «Invertir en la educación infantil es la mejor estrategia contra el crimen»: James Heckman, nobel de Economía. <https://www.bbc.com/mundo/noticias-48416338>

Bejarano, F. (2009). Actividad y descanso en educación infantil. *Cuadernos de Educación y Desarrollo* 1 (4). <https://ideas.repec.org/a/erv/cedced/y2009i46.html>

Bueno, D., i Forés, A. (2018). 5 principios de la neuroeducación que la familia debería saber y poner en práctica. *Revista Iberoamericana De Educación*, 78 (1), 13-25. <https://doi.org/10.35362/rie7813255>

Capacete, S., i Jurado, J. (2017). *Diagnóstico de necesidades para el diseño de un programa de intervención en el CEIP La Fontanilla*. Sevilla: Universidad de Sevilla.

Delval, J. (1985). *El mecanismo y etapas del desarrollo*. Madrid: Servicio de Publicaciones del Ministerio de Educación y Ciencia.

Mancebón, M. J., Ximénez-de-Embún, D., i Villar-Aldonza, A. (2018). Evaluación del efecto de la escolarización temprana sobre las habilidades cognitivas y no cognitivas de los niños de cinco/seis años. *Revista Hacienda Pública Española*, 226(3), 123-153. <https://doi.org/10.7866/hpe-rpe.18.3.5>

Portero, M. (2016). Desarrollo del cerebro y riesgos de la sobreestimulación en la infancia. *Neurociencia-Neuroeducación*, 85, 25-26. <https://consejoscolar.educacion.navarra.es/web1/wp-content/uploads/2016/07/720.pdf>

Rodrigo, M., Martín, J., Arranz, E., Máiquez, M., Martínez, R., Hidalgo, V., Alderete, E., i Amorós, P. (2019). *Guía de buenas prácticas en parentalidad positiva. Un recurso para apoyar la práctica profesional con familias*. Dipòsit digital de la Universitat de Barcelona. <http://diposit.ub.edu/dspace/handle/2445/133562>

Román, J.M., Sánchez, S., i Secadas, F. (1997). *Desarrollo de habilidades en niños pequeños*. Madrid: Editorial Pirámide.

Román, L. (2021). *Los beneficios de la escolarización temprana de 0 a 3 años*. Educación 3.0. <https://www.educaciontrespuntocero.com/noticias/escolarizacion-temprana/>

Sánchez, M. (2020). ¿Es segura la escuela en tiempos de la COVID-19? *Pedriatría atención primaria*, 22 (87).
<https://pap.es/articulo/13111/es-segura-la-escuela-en-tiempos-de-la-covid-19>

Santín, D. (2017). *¿En casa o al cole? Una reflexión acerca del debate sobre la escolarización temprana - Fundación Europea Sociedad y Educación*. Madrid: Fundación Europea Sociedad y Educación.
<http://www.sociedadyeeducacion.org/blog/en-casa-o-al-cole-una-reflexion-acerca-del-debate-sobre-la-escolarizacion-temprana/>

Sanz, L. (s.f). *Causas y consecuencias del absentismo escolar infantil en niños/as gitanos*. Valladolid: Universidad de Valladolid.

10.4. Taller “Hàbits saludables i no saludables”

10.4.1. Marc estructural

Objectius:

- Produir arguments col·lectius sobre la importància dels hàbits saludables.
- Conèixer les conseqüències que poden comportar els hàbits que, en aquest cas, siguin no saludables.

Organització:

Presentació del logo i del nom del projecte	2 minuts
Dinàmica	5 minuts
Introducció	5 minuts
Què són els hàbits saludables?	3 minuts
Higiene del son	15 minuts
La importància d'una alimentació sana	15 minuts
L'ús abusiu de les pantalles	15 minuts
Ensenyar les infografies	5 minuts
Propostes per al 3r Taller	15 minuts
Cloenda	10 minuts

Abans de tot, exposarem als promotors de la fundació el nom del projecte i el logo triat i els convidarem al fet que ens comuniquin breument la seva opinió.

A continuació, portarem a terme una dinàmica per tal de començar el taller. Pel que fa a la dinàmica, aquesta consisteix a elaborar entre tots els participants una història, en aquest cas, en relació amb els hàbits o costums dels promotors gitanos. Per tant, cada participant dirà una paraula o frase que ha de continuar el següent. L'única premissa que es donarà serà respectar els torns de participació i donar peu a la imaginació, a la creativitat.

Títol de la dinàmica	<i>Creació d'una història</i>
Tipologia	Dinàmica de creativitat.
Destinataris	Tots els integrants que conformen la videotrucada (especialment destinada als promotors).
Objectius	<ul style="list-style-type: none"> - Conèixer els hàbits o costums dels promotors gitanos. - Posar en joc la capacitat d'improvisació. - Generar un clima de diversió i distensió. - Treballar en equip per millorar la cohesió grupal.
Desenvolupament	Cada participant haurà de dir una frase improvisada que tingui relació amb els seus hàbits, alguna cosa que tingui rellevància en el seu dia. D'aquesta manera, també es pot arribar a aprofundir encara més en els costums del poble gitano. Totes les frases s'aniran lligant, formant així una història. L'única premissa serà respectar els torns de participació.
Adaptacions	Per tal de complir amb la filosofia de la dinàmica (de descobriment i improvisació) s'intentarà que els participants no dediquin molt de temps a la comunicació de la frase.
Finalitat	<p>La creativitat és una capacitat individual del pensament, tanmateix, considerem que la seva aplicació al grup pot arribar a proporcionar efectes i resultats sorprenents. Raó per la qual, a través d'aquesta dinàmica, es poden aconseguir resultats molt satisfactoris pel que fa al rendiment grupal.</p> <p>Amb aquesta dinàmica de creativitat pretenem facilitar moments de descobriment i improvisació que donin lloc a l'acceptació d'aquests.</p>

	Per això, com a dinamitzadores estimularem als promotors per tal d'aconseguir generar un espai on puguin expressar les seves idees amb total llibertat o temor. En aquest cas, centrant-nos en la comunitat gitana.
--	---

Seguidament, en la introducció exposarem sintetitzadament com hem pensat estructurar i desenvolupar aquest segon taller, el qual es troba relacionat amb els hàbits saludables i no saludables perquè els promotors puguin fer-se un esquema mental. Convé ressaltar que la idea d'aquesta sessió és fer-la encara més horitzontal si escau, no tant fer un traspàs d'informació sinó deixar un ampli ventall de temps perquè els promotors escolars exposin allò que saben; fent nosaltres també algun incís sobre teoria que podem considerar interessant, ja que hem hagut de fer una recerca sobre el marc teòric.

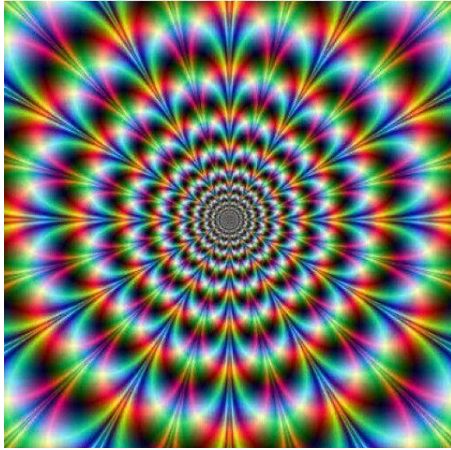
Arribats a aquest punt, començarem fent una pregunta general: "Què són els hàbits saludables?" o què sabem d'ells. Per tant, la idea és que surtin aspectes per introduir la temàtica i la resta d'apartats. En cas de no ser així convidarem a la participació fent preguntes més precises.

A continuació es passarà a parlar sobre la higiene del son. Començarem l'apartat fent un joc on hagin de relacionar les hores de son recomanades i les edats i després es preguntarà quines creuen que són les conseqüències negatives de no dormir les hores adequades. Per finalitzar amb aquest apartat els hi preguntarem quines creuen que són les pautes per a executar un pla d'intervenció per millorar el son en nens i adolescents i tots junts ho escriurem en una taula. Si veiem que no se'n recorden, els hi mencionarem que tenen una pista a les infografies que van veure. Per últim, es preguntarà com ha de ser l'alimentació?

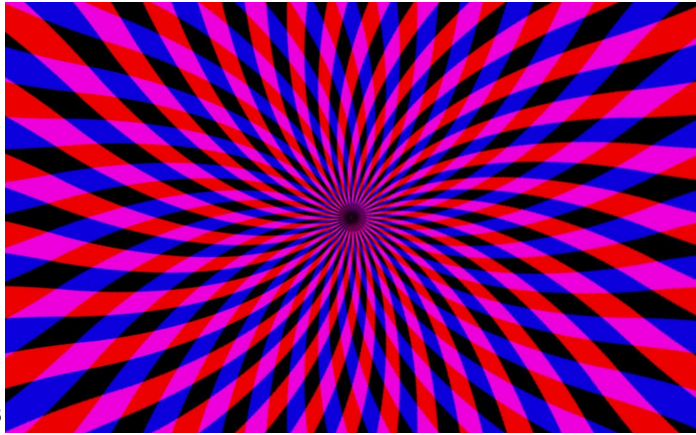
El següent apartat correspon al de la importància d'una alimentació sana. Aquest apartat s'introduirà preguntant: "Què creieu de menjar cada dia al McDonald's? Per què? Li falta algun nutrient a aquest tipus d'alimentació? En què consisteix una alimentació saludable?". A més a més, se'ls hi animarà a participar explicant quelcom dels menjars de la cultura de ser equilibrada, completa, suficient, adaptada i variada (igual que a l'apartat anterior tindran la pista de les infografies, ja que allà ho indica).

Seguidament, per tractar la temàtica de l'ús abusiu de les pantalles, partirem de la pregunta: "Penseu que en els infants més petits les pantalles són beneficioses o perjudicials?", "¿Quins beneficis aporta la seva utilització?" i "Les conseqüències que considereu que pot comportar l'ús excessiu en els infants, quines són?", a tall d'exemple. La idea principal és debatre col·lectivament sobre aquest tema, conèixer allò que pensen respecte a la utilització

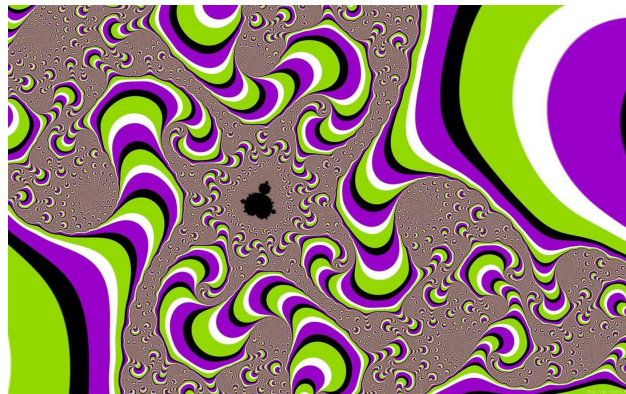
de les pantalles en la primera infància. A partir d'aquí, els introduïrem una imatge amb diversitat d'estímuls i contrastos visuals si els hi preguntarem quina sensació els hi genera aquesta altra.

15

16

17

Per tant, pretenem arribar a la conclusió que hi ha estudis que se centren en el desenvolupament cerebral en la primera infància, ja que en aquestes edats la plasticitat cerebral és molt elevada i, per tant, el fet de veure la televisió implica canvis d'imatge i d'escena constant, cosa que pot arribar a sobreestimar l'infant. I com és evident, tota sobreestimulació repercuteix negativament als més petits, és més, com més petit és un infant, més afectat es veu.

Per altra banda, és important que col·lectivament entenem que veure la televisió o fer servir aparells electrònics en excés, es tradueix en el desenvolupament de menys paciència, autocontrol, un pitjor desenvolupament maduratiu i en majors taxes d'abandonament escolar. Així mateix, pot comportar problemes d'atenció en l'adolescència.

¹⁵ Hiemmer, A. (2020). B3 Biennial of the moving [Imatge]. https://www.berkshirefinearts.com/10-07-2020_b3-2020-hello-truths-frankfurt-germany.htm

¹⁶ Hermanos Sabana (2011). Mandalas, fractales, efectos visuales y photoshop [Imatge]. <http://hermanosabana.blogspot.com/2011/07/efectos-visuales-hechos-en-photoshop.html>

¹⁷ Ilusiones ópticas (2015). Ilusión óptica túnel de colores con efecto de movimiento [Image]. <https://ilusionesopticas.org/es/ilusion-optica-tunel-de-colores-con-efecto-de-movimiento/>

En aquest sentit, abans de finalitzar la sessió ensenyarem les infografies que hem elaborat i els hi demanarem la seva opinió, buscant així que ens comuniquin que millorarien o modificarien ells. Hem decidit realitzar-ho així, ja que tenint en compte que serà una reunió virtual veiem difícil elaborar-lo de manera conjunta.

Abans de finalitzar, tal com vam acordar amb les coordinadores de la fundació destinarem 15 minuts per tractar propostes per afavorir la inclusió de l'alumnat gitano recentment incorporat després de la COVID-19 a les escoles, ja que hi ha dificultats en aquest sentit. Per tant, farem una recollida d'idees que esdevenen com a propostes pel següent i últim 3r Taller.

Per concloure, a tall de cloenda els hi demanarem als promotors i les promotores escolars que responguin a un formulari, el qual conté diverses preguntes senzilles que ens permeten saber què heu après del taller. Cal destacar que en aquest formular també hi ha un espai perquè escriguin una reflexió personal, de la mateixa manera que es va fer en l'anterior a través del Padlet. D'aquesta manera podrem obtenir la seva visió del funcionament del taller i fer una posterior reflexió i valoració per tal de millorar algun aspecte per als tallers posteriors. A més a més, com aquesta cloenda la realitzarem en tots els tallers, això ens permetrà que en finalitzar el projecte obtinguem un resum de l'opinió dels promotors conjuntament amb la nostra. Per altra banda també ens ajudarà a confirmar (o no) si s'han complert els objectius.

10.4.2. Marc teòric

Índex

1. Què són els hàbits saludables?
2. Higiene del son
3. La importància d'una alimentació sana
4. L'ús abusiu de les pantalles
5. Infografies
6. Referències bibliogràfiques

1. Què són els hàbits saludables?

Segons l'article de Sanitas (s.f.) la OMS defineix la salut com "un estat de complet benestar físic, mental i social", per tant, ens conviden a parlar d'un estil de vida saludable i no d'una vida sana. Aquest estil de vida inclou els següents hàbits:

- Tenir una dieta equilibrada.
- Evitar hàbits tòxics com el consum de tòxics com per exemple, l'alcohol i el tabac d'entre altres.
- Realitzar exercici físic, com a mínim caminar 30 minuts al dia.
- Mantenir una higiene adequada.
- Evitar l'exposició a productes tòxics.
- Tenir cura de la salut mental, evitant situacions d'estrès.
- Tenir una bona higiene del son.
- Mantenir l'activitat social, ja que l'aïllament social pot derivar en conseqüències negatives com per exemple un deteriorament de les capacitats físiques i mentals.

2. Higiene del son

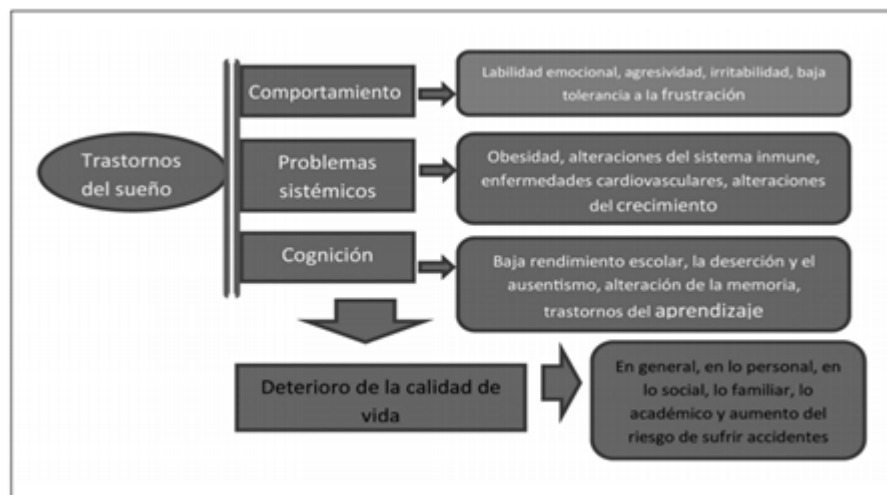
Introduint-nos en la temàtica dels hàbits saludables, cal destacar que tot i que es va tractar durant l'any passat, des de la Fundació han compartit la necessitat de continuar treballant en aquesta línia. A més a més, la situació del confinament ha produït que aquest tema s'agregui, ja que l'establiment de límits i hàbits saludables com, per exemple, bones rutines de son o d'alimentació s'ha vist perjudicat. A continuació exposarem arguments sobre la importància d'aquests temes centrant-nos en la higiene del son i l'establiment de límits en infants i adolescents.

En primer lloc, com recull l'article de Malasán et al. (2013), les hores de son necessàries depenen del cicle vital i de les característiques de la persona. A més a més, podem observar com aquestes hores de son van disminuint al llarg del cicle vital, així, un nou-nat dorm unes

16-18 h al dia, mentre que un adolescent necessita entre 9 i 10 hores de son. Cal destacar que els problemes de son en infants tenen unes conseqüències negatives en el seu desenvolupament relacionades amb el seu comportament, el rendiment acadèmic i el creixement. A més a més, considerem important destacar les possibles conseqüències negatives a llarg termini que són: alteracions en la memòria produint dificultats en el raonament lògic, alteracions dels processos fisiològics relacionats amb la funció hormonal i la pressió arterial, augment de pes, diabetis, alteracions del sistema immune, malalties cardiovasculars, depressió i abús de medicaments (Malasán et al. 2013).

Per altra banda, ens agradaria subratllar que gairebé un 60% dels adolescents d'entre 12 i 15 anys manifesten que se senten cansats a causa de la falta de son i/o per la dificultat per dormir (Malasán et al. 2013). També, altres estudis han evidenciat que els adolescents, que com hem mencionat anteriorment haurien de dormir entre 9 i 10 hores, veuen disminuïdes aquestes hores els dies d'assistència escolar, sent la mitjana d'aquestes entre 6,5 i 8,5 hores (Brand et al. 2010). A més a més, aquest temps disminueix considerablement durant el cap de setmana a causa de les activitats socials que porten a terme els adolescents.

A continuació, exposem un quadre a mode resum (extret del mateix article) sobre el que hem anat destacant.

18

Com hem pogut anar observant, és fonamental conèixer els beneficis d'una bona higiene del son. El coneixement d'aquests beneficis i les conseqüències de l'absència d'aquesta pot ajudar a aplicar canvis per evitar-les.

¹⁸ Malasán et al. (2013). *Efectos de los trastornos del sueño en los niños* [Esquema]. <https://revistachilenadepediatria.cl/index.php/rchped/article/view/3052/2806>

A continuació, exposarem algunes de les activitats que proposa Manalán et al. (2013) per tal de poder portar a terme un disseny de pla d'acció. En primer lloc, destaca la importància de l'establiment de rutines pactant una hora per anar-se'n a dormir. En segon lloc, recomana no realitzar activitat física intensa dues hores abans de l'hora establerta per dormir. No obstant, un estudi realitzat a Suïssa exposa que fer activitat física de poca intensitat com, per exemple, caminar trenta minuts durant tres setmanes impacta positivament en la qualitat del son¹⁹. En tercer lloc, destaca la importància de finalitzar les activitats que incloguin l'ús de pantalles com, per exemple, veure la televisió o l'ús del telèfon mòbil, com a mínim una hora abans de l'hora establerta per dormir. També destaca que tot i que encara està en estudi, es recomana seleccionar els continguts audiovisuals exempts de violència. En quart lloc recomana reduir el consum de begudes gasoses, de cafeïna, begudes alcohòliques o fumar cigarrets, entre d'altres.

Tot seguit exposem una taula resumint el pla d'intervenció per millorar els hàbits de son en infants i adolescents.

Pla d'intervenció per a millorar el son dels nens i adolescents²⁰
Dissenyar la seva rutina per anar-se'n a dormir a una hora definida
Establir horaris regulars de dormir
Limitar gradualment l'activitat física d'alta potència dues hores abans de l'hora ficar-se al llit
Realitzar activitat suau, com una caminada o relaxació abans de dormir
Intentar veure l'últim programa de televisió o ús de l'ordinador mínim una hora abans d'anar-se'n a dormir
Intentar veure la televisió en una habitació diferent del dormitori del nen o adolescent

¹⁹ Mercer PW, Merritt SL, Cowell JM: Daily Morning Running for 3 Weeks Improved Sleep and Psychological Functioning in Healthy Adolescents Compared With Controls. *J Adolesc Health* 2012; 51: 615-22.

²⁰ Malasán et al. (2013). *Efectos de los trastornos del sueño en los niños* [Imatge]. <https://revistachilenadepediatria.cl/index.php/rchped/article/view/3052/2806>

Reduir el consum de begudes gasoses o irritants abans de ficar-se'n al llit
Dissenyar el propi pla d'activitats d'estudi, sense alterar les hores destinades al son
Evitar el consum de substàncies estimulants que prolonguen l'estat de vigília, com el cafè, cigarretes, begudes alcohòliques, begudes gasoses...

També ens agradaria destacar la importància d'involucrar en el procés als docents o professionals educatius. En aquest sentit, s'advoca perquè el currículum escolar transmeti la necessitat d'una bona higiene del son i la manera de poder fer-se cura d'ella i d'uns mateixos (Malasán et al. 2013).

Per últim, ens agradaria fer referència a l'estudi de San Mauro et al. (2015) on s'exposa que les hores del son són un factor de risc per a l'obesitat infantil. En aquesta línia s'ha relacionat les poques hores de son amb un augment del pes, valors més elevats d'IMC i un augment de probabilitats de tenir sobrepès o obesitat.

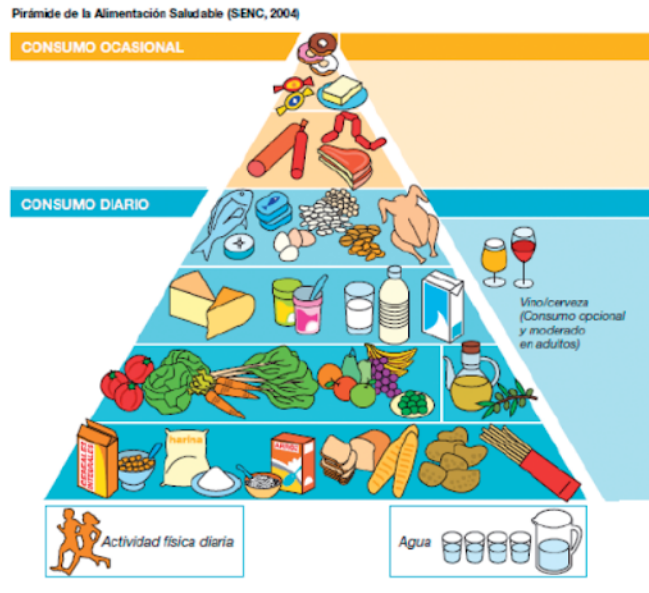
3. La importància d'una alimentació sana

Per últim, ens agradaria introduir breument la temàtica dels hàbits saludables en relació amb l'alimentació. Una alimentació saludable correspon a aquella que aporta tots els nutrients necessaris per cobrir les necessitats nutricionals i afavoreix el benestar general, tant físic com mental. Segons l'article publicat a Aeal (2021) una alimentació saludable ha de ser:

- **Equilibrada:** els nutrients han d'estar repartits correctament. Es recomana que els hidrats de carboni representin aproximadament un 55% de les kcal totals del dia, els greixos un 25% i les proteïnes un 12%. A més a més, es recomana beure entre 1,5 i 2 litres d'aigua al dia.
- **Completa:** ha d'incloure tots els nutrients necessaris (hidrats de carboni, greixos, proteïnes, vitamines, minerals i aigua).
- **Suficient:** la quantitat de menjar ha de ser la necessària per assegurar el desenvolupament i creixement dels infants.
- **Adaptada:** l'alimentació s'ha d'adaptar a l'etapa evolutiva i les característiques de la persona (nivell d'activitats física que realitza, estat de salut, etc.).

- **Variada:** es recomana que inclogui diferents aliments de cada un dels grups (fruites, carns, verdures, lactis, etc.).

A continuació adjuntem la piràmide de l'alimentació saludable a mode resum.

21

Per finalitzat, segons Díaz (2015) el poble gitano compta amb una gastronomia característica que s'ha anat formant com a resultat de les migracions. En aquesta predominen els condiments, els plats de cullera i el greix d'origen animal. En relació amb aquest hàbit, considerem rellevant destacar les dades obtingudes en estudis de demografia i salut en el Sud-est europeu. En aquests, el poble gitano destaca per la baixa esperança de vida, el desenvolupament de la síndrome metabòlica, alta freqüència d'obesitat amb diabetis tipus 2 i un augment de mortalitat cardiovascular (Simko i Ginter, 2009). A més a més, cal tenir present que la situació en relació amb la salut del poble gitano ha empitjorat des de 1989 (Simko i Ginter, 2009), concretament per les malalties i els riscos que hem mencionat anteriorment. Per altra banda, el fet que s'hagin trobat diferències en la prevalença de l'obesitat en gitanos americans comparats amb altres poblacions (Thomas et al., 1987) ha portat al fet que es proposi una hipòtesi de caràcter genètic pel que fa a la tolerància a l'acumulació de greix d'aquest grup (Rosique et al., 2011). Per tot això, considerem de vital importància apropar els hàbits saludables alimentaris al poble gitano.

4. L'ús abusiu de les pantalles

Per a la redacció i valoració de l'ús abusiu de les pantalles, ens basem en l'estudi longitudinal de Landhuis, Poulton, Welch i Hancox (2007), el qual pretenia comprovar si existeix una relació entre el fet de veure la televisió durant la infància i l'aparició de problemes relacionats amb l'atenció posteriorment, durant l'adolescència. Per tant, es pretén obtenir resultats veraços, tot i que com qualsevol article d'observació, no es va poder demostrar aquest fet encara que existeix una important associació amb l'ús abusiu de les pantalles.

Cal destacar que aquest estudi va iniciar-se l'any 1972 i va concloure el 2005. Així mateix, els participants, provinents de Nova Zelanda, iniciaven l'estudi comprenent les edats de 3 (no analitzada, però sí present a la mostra), 5, 7, 9 i 11 anys per, en conseqüència, avaluar l'impacte cada dos anys d'aquests mateixos infants progressivament fins que arribessin a la seva adolescència, és a dir, als 13 i 15 anys; altres estudis han identificat que existeix una associació entre aquestes dues variables, però sense arribar a avaluar els efectes adversos, ni la seva persistència durant el temps, cosa que suposa que actualment encara hi ha poques evidències empíriques que relacionin el desenvolupament de problemes d'atenció amb la quantitat d'hores d'exposició a la televisió. És per això que, per ampliar la poca quantitat d'evidències empíriques que hi havia fins al moment, aquests autors van decidir iniciar l'estudi. Aquest constava de dues parts: a la primera, havien d'anotar la quantitat d'hores que els infants veien la televisió durant els dies laborables; i a la segona part, els pares, les mestres i els mateixos infants (a partir dels 13-15 anys) havien de respondre a una sèrie de preguntes relacionades amb l'atenció. Totes elles posteriorment eren puntuades del 0 al 4. Aquesta va ser la manera d'avaluar el nivell d'atenció dels infants en el seu dia a dia.

Fent referència als resultats, es va comprovar que existia una relació entre els infants que veien més de tres hores diàries de televisió, i els problemes d'atenció que van desenvolupar durant l'adolescència. Concretament aquests infants presentaven un 10% més de probabilitats de desenvolupar-ne.

Rius (2019) exposa que existeixen alguns estudis que demostren l'estreta relació que hi ha entre l'exposició a les pantalles i la major prevalença de problemes d'autocontrol. Tots aquests problemes acostumen a ser deguts a l'hàbit dels infants a distreure's sense conseqüències i rebre recompenses de manera constant, fet que els comporta a no aprendre a ser pacients, ni a esforçar-se. Així mateix, l'autora afegeix que la sobre exposició a les pantalles fomenta el dèficit d'atenció, ja que els infants s'acostumen a rebre estímuls

de manera constant, canviants i intensos, incitant-los a estar en un estat d'hipervigilància constant. Malauradament, els estímuls de la vida normal són més limitats provocant avorriment en els infants, i conseqüentment els generen grans dificultats de concentració.

També, van poder comprovar que durant els dies laborables, i entre els 5 i 11 anys, els infants veien una mitjana de 2.05 hores al dia la televisió. Però una vegada entrada l'adolescència, aquesta quantitat d'hores augmenta considerablement, arribant a passar davant la televisió un total de 3.13 hores.

És important remarcar que, encara que els resultats obtinguts a partir d'aquest estudi longitudinal fossin independents a una sèrie de factors de confusió, com ara: el nivell socioeconòmic, la capacitat cognitiva, el sexe... És del tot important estudiar si també contribuirien en l'obtenció d'uns o altres resultats. És a dir, normalment, els infants provinents de famílies amb nivells socioeconòmics més baixos, que pateixen de la desatenció familiar, que presenten certs problemes cognitius... solen veure més hores la televisió que els infants que no presenten aquestes necessitats específiques.

Per altra banda, l'estudi utilitza una mesura global del temps dedicat a veure la televisió. És a dir, comprova la quantitat d'hores que els infants passen exposats a la televisió, però no discrimina si aquestes hores són de televisió formativa o de televisió d'entreteniment. Aquesta no diferenciació, no els ha permès comprovar si els dos tipus de televisió exerceixen efectes diferents dels infants.

Per tant, encara que els resultats exposats no poden demostrar completament el fet que veure la televisió durant la infància desenvolupi problemes d'atenció a l'adolescència, sí que s'ha pogut observar una associació.

L'article incorpora dues explicacions. Per una banda, se centra en el desenvolupament cerebral en la primera infància, ja que en aquestes edats la plasticitat cerebral és molt elevada i, per tant, el fet de veure la televisió implica canvis d'imatge i d'escena constant, cosa que pot arribar a sobreestimar l'infant. I com és evident, tota sobreestimulació repercuteix negativament als més petits, és més, com més petit és un infant, més afectat es veu.

Per altra banda, la segona explicació implica la idea que el surrealisme de la televisió pot suposar per a l'infant trobar-se una altra realitat ben diferent, més aviat avorrida. Per tant, un infant que vegi molt temps la televisió serà més intolerant a les tasques més lentes i de caràcter rutinari com, a tall d'exemple, els deures escolars. Aquesta segona possibilitat no està associada a una edat en concret.

Ambdues hipòtesis poden estar implicades en l'associació entre veure la televisió i els problemes d'atenció, però valorant els resultats obtinguts a partir de l'estudi, agafa més pes la segona possibilitat. Tanmateix, cal remarcar un cop més que les dues explicacions són associacions extretes de l'observació, per tant, actualment encara no es poden demostrar ni garantir per complet.

Com a aportació final, considerem important destacar que els programes infantils de Nova Zelanda són principalment d'origen nord-americà o britànic, fet que permet extrapolar els resultats obtinguts a partir d'aquest estudi als altres països de parla anglesa.

Per altra banda, Bilbao (2017) estableix que des de fa molts anys, veure la televisió es tradueix en el desenvolupament de menys paciència, autocontrol, un pitjor desenvolupament maduratiu i en majors taxes d'abandonament escolar. Així mateix, Belenguer (2019) afegeix que aquesta alta exposició a les pantalles redueix l'atenció dels infants.

Bilbao (2017) considera que això es produeix per al poc o nul treball que ha de fer l'infant quan se situa davant de la televisió, ja que és ella qui s'encarrega d'atrapar el seu interès. En canvi, quan l'infant juga, dibuixa o interacciona amb altres persones, és el seu cervell l'encarregat de dirigir de manera voluntària la seva atenció als estímuls o persones, fet que comporta que hagi de ser ell qui treballa.

A més a més, Zabaleta (2012) considera que moltes vegades aquesta sobreexposició a les tecnologies, ja no només a la televisió, contribueix al fet que els infants desenvolupin actituds més agressives i violentes. Tot això és degut a que molts dels programes de la televisió o videojocs tenen la violència com a temàtica principal, fet que aconseguen que l'infant els imiti i apliqui aquests comportaments a la seva vida real.

Per acabar, García (2005), novament relaciona l'exposició a la televisió amb el dèficit d'atenció que els infants poden acabar desenvolupant al llarg de la seva edat escolar. L'autor considera que l'exposició a aquest aparell en edats primerenques de la vida, concretament entre l'any i els tres anys d'edat, està associada a la manifestació de problemes de dèficit d'atenció als set anys d'edat. Concretament l'estudi transversal realitzat per Pediatrics (citada per García, 2005), va indicar que un 10% dels casos dels dèficits d'atenció anaven associats a aquesta sobre exposició.

Sortosament, Pediatrics (citada per García, 2005) conclou que si durant el període de desenvolupament cerebral es limita l'exposició dels infants a la televisió, es poden reduir els riscos de desenvolupar posteriorment una síndrome de dèficit d'atenció amb hiperactivitat.

5. Infografies

RUTINA PER ANAR A DORMIR

SEGUIM SUMANT, SEGUIM CREIXENT

L'ÚS DE LES PANTALLES

Estudis demostren que mirar la **televisió** durant més de 3h durant la infància genera un augment del 10% en la probabilitat de desenvolupar **dificultats** per mantenir l'**atenció** en l'adolescència.

L'ús excessiu de les pantalles es relaciona amb

- Menor paciència
- Menor autocontrol
- Pitjor desenvolupament maduratiu
- Menor atenció
- Possible augment d'actituds agressives
- Major taxa d'abandonament escolar

Es recomana estimular al nen/a mitjançant el joc, el dibuix i la interacció amb altres persones.

SEGUIM SUMANT, SEGUIM CREIXENT

6. Referències bibliogràfiques

- Aeal. (2021). *Alimentación saludable*.
<http://www.aeal.es/alimentacion-y-nutricion/3-alimentacion-saludable/>
- Belenguer, L. (2019). Los efectos de las pantallas en los niños: Reducen la atención y aumentan el riesgo de fracaso escolar". *20 minutos*.
<https://www.20minutos.es/noticia/3536787/0/alvaro-bilbao-pantallas-nuevas-tecnologias-menores/>
- Bilbao, A. (2017). Quítale el móvil al niño. *El País*.
https://elpais.com/elpais/2017/06/23/ciencia/1498213275_166491.html
- García, F. M. (2009). Impacto de las pantallas, televisión, ordenador y videojuegos. *Pediatría integral*, 881, 697-706.
https://recursos.salonesvirtuales.com/assets/bloques/Impacto_television_MUÑOZ_GARCIA.pdf
- Landhuis, C.E., Poulton, R., Welch, D., i Hancox, R.J. (2007). ¿Provoca ver la televisión durante la infancia problemas de atención en la adolescencia? Resultados de un estudio prospectivo longitudinal. *Pediatrics*, 64 (3), 141-145.
<https://www.elsevier.es/es-revista-pediatrics-10-articulo-provoca-ver-television-durante-infancia-13112810>
- Malasán, M. P., Sequeida, J., i Ortiz, M. (2013). Sueño en escolares y adolescentes, su importancia y promoción a través de programas educativos. *Revista chilena de pediatría*, 84 (5), 554-564. <https://revistachilenadepediatria.cl/index.php/rchped/article/view/3052/2806>
- Mercer, P. W., Merritt, S.L., i Cowell, J.M. (2012). Daily Morning Running for 3 Weeks Improved Sleep and Psychological Functioning in Healthy Adolescents Compared With Controls. *J Adolesc Health* 51, 615-22.
- Rius, M. (2019). Ni mucho ni poco: hasta los dos años, ¡cero pantallas! *La Vanguardia*.
<https://www.lavanguardia.com/vivo/mamas-y-papas/20190426/461856372814/ninos-dos-anos-cero-pantallas-tecnologia-oms.html>
- Rosique, J., Rebato, E., Salces, I., i San Martín, L. (2011). A research study on the nutritional status of a gipsy population sample. *Zanaik*, 34, 531-551.
<https://core.ac.uk/download/pdf/11503713.pdf>

San Mauro, I., Megías, A., García de Angulo, B., Bodega, P., Rodríguez, P., Grande, G., Micó, V., Romero, E., García, N., Fajardo., D., i Garicano, E. (2015). Influencia de hábitos saludables en el estado ponderal de niños y adolescentes en edad escolar. *Nutrición hospitalaria*, 31 (5). <http://scielo.isciii.es/pdf/nh/v31n5/12originalobesidad04.pdf>

Sanitas. (s. f.). *Hábitos de vida saludable*. https://www.sanitas.es/sanitas/seguros/es/particulares/biblioteca-de-salud/estilo-vida/prepro_080021.html

Simko, V., i Ginter, E. (2009). Short life expectancy and metabolic syndrome in Romanies (Gypsies) in Slovakia. *Cent European Journal of Public Health*, n° 18 (1), 16-18.

Zabaleta, S. (2012). Efecto del uso de dispositivos tecnológicos en niños pequeños. Dins *Kubernética, Por un uso ético de la tecnología*. <https://kubernetica.com/documentos/articulos-academicos/efectos-del-uso-de-dispositivos-tecnologicos-en-ninos-pequenos.pdf>

10.5. Taller “Acollida emocional”

10.5.1. Marc estructural

Objectius:

- Promocionar la intel·ligència emocional per facilitar la seguretat dels promotors en el seu treball en famílies i les seves intervencions a les escoles.
- Donar a conèixer la importància de valorar i acollir les emocions.

Organització:

Introducció	5 minuts
Marc del taller d'alfabetització	20 minuts
Intel·ligència emocional	10 minuts
Pla d'acollida	10 minuts
Role-playing	35 minuts
Cloenda	10 minuts

Convé ressaltar que en aquest taller, els continguts teòrics relacionats amb la intel·ligència emocional es compartiran a partir de metodologies vivencials per tal de facilitar que cada participant pugui aprendre de manera activa.

Així doncs, per a aquest últim taller es pretén dedicar més temps a generar un espai on es pugui compartir, reflexionar i aprendre conjuntament. Per això, considerem de vital importància dedicar el temps més gran possible a la pràctica del role-playing que explicarem més endavant.

Primerament, realitzarem una breu introducció on explicarem els objectius i l'estructura de la sessió per tal que els participants puguin situar-se en tot moment. A més a més, recordarem que és la darrera sessió del projecte.

A continuació, agraïm la presència de la voluntària del taller d'alfabetització, per tal que, tot seguit, pugui compartir la seva experiència amb les nostres antigues companyes de l'any passat.

En finalitzar aquesta explicació, compartirem de manera breu aspectes teòrics de forma vivencial sobre la intel·ligència emocional i els plans d'acollida. Pel que fa a la intel·ligència emocional ens centrarem en aspectes relacionats a millorar la seguretat en el discurs, aportant algunes recomanacions que podran servir d'ajuda. A banda d'això, també ens centrarem en els plans d'acollida que hi ha vigents en l'actualitat i, també, en el perquè de la importància de l'acollida emocional. És a dir, aquest taller pretén que els promotors se sentin segurs a l'hora de parlar amb el centre, però en concret en el tema de proposar a les escoles la importància de l'acollida emocional dels infants (hi ha molts nens i nenes gitanos que per la por de les seves famílies a la COVID-19, fa molts mesos hi són fora de les aules i ara comencen a tornar).

Per tant, quan aquests promotors/es aconseguen que un infant torni al centre, els ubiquen directament a les aules i sovint ràpidament els expulsen del centre escolar per mal comportament, d'acord amb els testimonis que ens han anat fent els mateixos promotors. Aquí es on entra en joc el Pla LIC, els promotors no entenen per què si hi ha un pla d'acollida vigent a Catalunya, els primers dies que aquests infants tornen al centre els incorporen directament a les aules i no a les aules d'acollida. El Pla LIC (on dins hi són les aules d'acollida) està relacionat amb l'acollida lingüística, no sent així de caràcter emocional.

És per aquest motiu que hem incorporat aquest punt, ja que considerem que saber diferenciar això els hi pot aportar més confiança i seguretat en el seu argument amb el director. Han de lluitar per aconseguir un projecte d'acollida emocional, i no confondre termes demanant que s'obrin les aules d'acollida; quan formalment són de caràcter lingüístic pel Pla LIC.

Per finalitzar, es dedicaran uns trenta-cinc minuts aproximadament a la realització del role-playing. Per introduir aquest apartat se'ls hi demanarà que exposin situacions reals que s'han trobat. A continuació, es realitzarà una tria d'aquestes de forma conjunta i dos voluntaris hauran de realitzar una petita interpretació d'aquesta. En acabar, entre tots destacarem aspectes positius i a millorar. Cal destacar que en tot moment es convidarà a fer que intervinguin i es presenten voluntaris, assenyalant que és un espai segur que ens permetrà poder observar actituds i accions per anticipar què faciliten i què dificulten. Algunes de les possibles situacions plantejades són:

El promotor ha treballat molt per tal que l'alumne torni al centre i quan ho aconsegueix el director l'expulsa.

Algun professional, per exemple, un professor li falta el respecte a un promotor menyspreant la seva tasca.

El nombre de situacions treballades dependrà a la participació rebuda per part dels promotors. A banda d'això, s'ha de tenir en compte que posteriorment, valorarem aspectes millorables o altres maneres de fer de les que s'han dut a terme en l'actuació en conjunt.

Cal destacar la importància de reconèixer eines o estratègies de negociació amb l'escola per part dels promotors i promotores escolars, al llarg d'aquest últim i tercer taller.

Per concloure, la sessió es destinaran deu minuts a recollir les opinions dels participants i a acomiadar-nos del projecte. Hem considerat no dedicar més de deu minuts a aquest apartat, ja que paral·lelament se'ls hi ha transmès un qüestionari on es recullen les seves valoracions. Tot així, també es compartirà un enllaç per accedir a la web Padlet per tal que puguin opinar sobre aquest taller en concret.

10.5.2. Marc teòric

Índex

1. Què és la intel·ligència emocional?
2. Autoconfiança o autoeficàcia.
  - 2.1. Seguretat en el nostre discurs.
3. L'acollida escolar
  - 3.1. Pla per a la Llengua i la Cohesió Social
  - 3.2. La importància de l'acollida emocional
4. Referències bibliogràfiques

1. Què és la intel·ligència emocional (IE)?

Aquest concepte neix l'any 1990, però es va popularitzar el 1995 amb la publicació del llibre "Intel·ligència emocional" escrit pel periodista Daniel Goleman. A finals del segle XX sorgeixen estudis científics que demostren que les emocions són tan important (o més) que els processos cognitius. Per altra banda, els autors Mayer i Salovey (1997) defineixen aquest concepte com "la capacitat per a percebre, valorar i expressar les emocions amb exactitud; la capacitat per accedir i generar sentiments que facilitin el pensament; la capacitat per entendre l'emoció i el coneixement emocional; i la capacitat per regular-les emocions i promoure el creixement emocional i intel·lectual".

També, ens agradaria destacar que diverses investigacions han conclòs que:

- Els alumnes i treballadors amb major èxit presenten millors nivells de competències socioemocionals.
- Alguns estats emocionals negatius com, per exemple, la depressió estan relacionats amb baix rendiment acadèmic i professional.
- L'aplicació de programes pel desenvolupament de competències emocionals incrementen el procés d'aprenentatge, afavoreixen la integració social, prevenen l'absentisme laboral, l'abandonament escolar, la violència i l'assetjament.

A més a més, Mayer i Salovey (1997) divideixen la IE en quatre: percepció, facilitació, comprensió i regularització. La imatge següent les resumeix.

I N T E L L I G E N C I A E M O C I O N A L	4 REGULACIÓN REFLEXIVA DE LAS EMOCIONES PARA PROMOVER EL CRECIMIENTO EMOCIONAL E INTELECTUAL	HABILIDAD PARA ESTAR ABIERTOS A LOS SENTIMIENTOS TANTO PARA AQUELLOS QUE SON PLACENTEROS COMO DISPLACENTEROS	HABILIDAD PARA ATRAER O DISTANCIARSE REFLEXIVAMENTE DE UNA EMOCIÓN DEPENDIENDO DE SU INFORMACIÓN O UTILIDAD JUZGADA	HABILIDAD PARA MONITORIZAR REFLEXIVAMENTE LAS EMOCIONES EN RELACIÓN A UNO MISMO Y A OTROS, TALES COMO RECONOCER CÓMO DE CLARO, TÍPICOS, INFLUYENTES O RAZONABLES SON	HABILIDAD PARA REGULAR LAS EMOCIONES EN UNO MISMO Y EN OTROS, MITIGANDO LAS EMOCIONES NEGATIVAS E INTENSIFICANDO LAS PLACENTERAS, SIN REPRIMIR O EXAGERAR LA INFORMACIÓN QUE ELLAS TRANSMITEN
	3 COMPRENDER Y ANALIZAR LAS EMOCIONES; EMPLEANDO EL CONOCIMIENTO EMOCIONAL	HABILIDAD PARA ETIQUETAR EMOCIONES Y RECONOCER LAS RELACIONES ENTRE LAS PALABRAS Y LAS EMOCIONES MISMAS, TALES COMO LA RELACIÓN ENTRE GUSTAR Y AMAR	LA HABILIDAD PARA INTERPRETAR LOS SIGNIFICADOS QUE LAS EMOCIONES CONLLEVAN RESPECTO A LAS RELACIONES, TALES COMO QUE LA TRISTEZA A MENUDO ES PREDECIDA DE UNA PERDIDA	HABILIDAD PARA COMPRENDER SENTIMIENTOS COMPLEJOS: SENTIMIENTOS SIMULTANEOS DE AMOR Y ODIIO, O MEZCLADOS TALES COMO EL TEMOR COMO UNA COMBINACIÓN DE MIEDO Y SORPRESA	HABILIDAD PARA RECONOCER LAS EMOCIONES APROXIMADAMENTE LAS TRANSICIONES ENTRE EMOCIONES, TALES COMO LA TRANSICIÓN DE LA IRA A LA SATISFACCIÓN, O DESDE LA IRA A LA VERGÜENZA
	2 FACILITACIÓN EMOCIONAL DEL PENSAMIENTO	LAS EMOCIONES PRIORIZAN EL PENSAMIENTO AL DIRIGIR LA ATENCIÓN A LA INFORMACIÓN IMPORTANTE	LAS EMOCIONES SON TAN INTENSAS Y DISPONIBLES QUE PUEDEN SER GENERADAS COMO AYUDA DEL JUICIO Y DE LA MEMORIA SOBRE LOS SENTIMIENTOS	EL HUMOR CAMBIA LA PERSPECTIVA DEL INDIVIDUO DESDE EL OPTIMISMO AL PESIMISMO, FAVORECIENDO LA CONSIDERACIÓN DE MÚLTIPLES PUNTOS DE VISTA	LOS ESTADOS EMOCIONALES ESTIMULAN ABORDAR DIFERENCIALMENTE PROBLEMAS ESPECIFICOS TALES COMO CUANDO LA FELICIDAD FACILITA EL RAZONAMIENTO INDUCTIVO Y LA CREATIVIDAD
	1 PERCEPCIÓN, VALORACIÓN Y EXPRESIÓN DE LA EMOCIÓN	LA HABILIDAD PARA IDENTIFICAR LA EMOCIÓN EN LOS ESTADOS FÍSICOS, SENTIMIENTOS Y PENSAMIENTOS DE UNO	LA HABILIDAD PARA IDENTIFICAR EMOCIONES EN OTROS, EN BOCETOS, EN OBRAS DE ARTE, A TRAVÉS DEL LENGUAJE, SONIDO, APARIENCIA Y CONDUCTA	HABILIDAD PARA EXPRESAR EMOCIONES ADECUADAMENTE Y EXPRESAR LAS NECESIDADES RELACIONADAS CON ESOS SENTIMIENTOS	HABILIDAD PARA DISCRIMINAR ENTRE EXPRESIONES PRECISAS O IMPRECISAS, U HONESTAS VERSUS DESHONESTAS, DE LAS EMOCIONES

22

2. Autoconfiança o autoeficacia

L'autoconfiança és un concepte molt important, ja que tal com veurem a continuació pot esdevenir com a motor o com a limitador en la nostra conducta.

Tal com s'exposa a l'article d'Aguirre et al. (2015), l'any 1977 Bandura proposa la Teoria Social Cognitiva on exposa que el funcionament i les activitats humanes es basen en tres factors que interactuen entre si: comportament, pensaments i condicions ambientals. És per això, que sota condicions ambientals específiques l'individu adapta el seu comportament (si cal) en interpretar la conseqüència dels seus actes.

Dins d'aquest model, l'autoconfiança està representada pels pensaments que alhora estan formats per la interpretació que l'individu realitza dels seus actes i la informació que incorpora per modificar accions futures. En aquesta línia, Bandura (1997) defineix l'autoconfiança com les autoavaluacions realitzades pel propi individu sobre què creu que és capaç de realitzar. En aquest sentit, si les tasques difícils s'enfronten amb un alt nivell d'autoconfiança, es percebran com a modificables i no com a amenaçadores.

²² Mestre, J. M., i Guill, R. (s. f.). Modelo de habilidades de Mayer y Salovey [imatge]. https://extension.uned.es/archivos_publicos/webex_actividades/5413/inteligenciaemocionaldefinicionevaluacionyaplicaciones.pdf

Segons Bandura (1986) hi ha quatre fonts principals d'autoconfiança: les experiències anteriors, l'experiència vicària, la persuasió verbal i els estats fisiològics.

Pel que respecta al primer, l'individu mesura l'efecte de les seves accions i les interpretacions d'aquests li permeten desenvolupar autoconfiança en relació amb l'acció realitzada. Les experiències anteriors d'èxits augmenten l'autoconfiança, mentre que els fracassos la disminueixen.

En segon lloc, les experiències vicàries fan referència a l'aprenentatge per observació, modelament o imitació. En aquest sentit l'individu aprèn observant les accions i les conseqüències que reben els altres.

En tercer lloc, la persuasió verbal o persuasió social, ens parla sobre que l'individu crea i desenvolupa autoconfiança com a resultat del que diuen en el seu entorn més proper.

En quart i últim lloc, les reaccions fisiològiques (ansietat, estrès, fatiga) fan referència al fet que l'individu pot rebre informació relacionada amb la seva autoconfiança a partir d'aquestes reaccions experimentades davant de determinades tasques. En aquest aspecte no hi ha un acord total en relació amb els efectes que generen les reaccions fisiològiques sobre l'autoconfiança, ja que tot i que s'entén que l'efecte és negatiu hi ha exemples que mencionen el contrari, com és el cas observat en Contreras et al. (2005) on relacionen nivells d'ansietat alts amb autoconfiança alta i nivells d'ansietat baixos amb autoconfiança baixa.

Per tant, l'autoconfiança influeix en els nostres sistemes de resposta. A escala cognitiva impacta en la manera en què l'individu anticipa i elabora plans de futur. En l'àmbit motivacional, afecta tant en el manteniment o increment del nivell d'esforç -a pesar dels possibles inconvenients- per aconseguir una meta com en el tipus de metes i objectius que ens proposem. Per últim, en l'àmbit afectiu ens condiciona en la classificació d'una situació com amenaçant i en la manera en què reaccionem de forma afectiva a possibles dificultats (Peña, 2020).

2. 1. Com augmentar la seguretat en el nostre discurs?

El llenguatge corporal és més important del que s'acostuma a pensar. Segons Mehrabian (1972) aquest representa el 55% de l'impacte del missatge, per tant és important que en siguem conscients. Abans de passar a l'exposició d'alguns gestos que estan relacionats amb la seguretat volem destacar que dins d'aquest tipus de llenguatge també s'inclouen els elements paraverbals (38%) que fan referència a la veu -que juntament amb les expressions facials són el que millor expressen les nostres emocions- i als signes extralingüístics, com

per exemple, repeticions, accentuacions, regulacions, etc. Tot i això, cal destacar que l'autor exposa que aquests percentatges es compleixen quan es parla de sentiments i actituds.

En aquesta línia, destaquem la importància de les mirades, el contacte visual, la projecció de la veu i la postura corporal, però també ens podem fixar en altres aspectes com la utilització de l'espai o l'organització del temps, entre d'altres (Cladellas, 2021). A continuació exposarem alguns dels gestos relacionats amb la seguretat.

- **Mans en ogiva:** normalment es relaciona el gest cap a baix a quan s'està escoltant i cap a dalt quan s'està parlant.

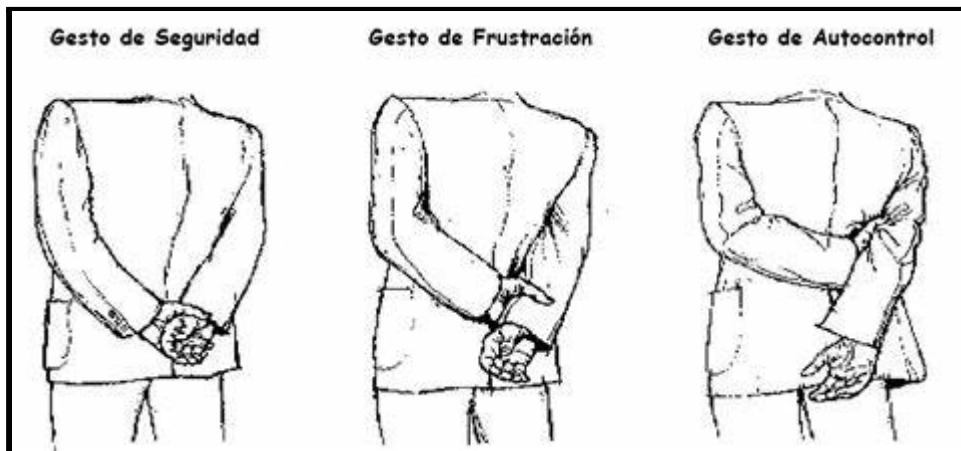
23

---

²³ El Periódico (2014). Las manos nos delatan [Imatge].
https://www.elperiodic.com/opinion/moda-imagen/significado-manos-delata_4534

- **Agafar-se les mans per darrere de l'esquena:** no s'ha de confondre amb agafar-se el canell, ja que això indica frustració i una intenció d'autocontrol. Com més a dalt s'agafi més necessitat d'autocontrol.

- **Exposar el pit:** exposar el pit es relaciona amb seguretat i honestat. Seria el contrari a encreuar els braços davant del cos, agafar-se els braços o situar algun objecte davant del pit com, per exemple, agafar una carpeta. Aquests últims gestos aporten una sensació de seguretat a la persona, però transmeten tot el contrari. Relacionat amb aquest també cal destacar la importància de la posició corporal; on destacaríem el manteniment d'una posició recta que es relaciona seguretat.
- Per últim, destacarem la manera de **donar la mà**. En aquest sentit, recomanem donar la mà amb una força coherent (ni excessiva ni insuficient). A més a més, subratllem fer-ho de manera recta, ja que donar-la amb el palmell cap avall es relaciona amb una actitud dominant i fer-ho amb el palmell cap a dalt es relaciona amb una actitud de submissió.

Per altra banda, també volem parlar sobre els aspectes verbals i de l'estructura del discurs. En aquesta línia recomanem portar el discurs preparat i assajat, per això pot servir d'ajuda practicar-lo davant del mirall o amb persones conegudes o també fer ús de la imaginació i visualitzar-nos en la situació que estem plantejant (Llobet, 2019). També és important tenir clar el nostre objectiu per tal de poder estructurar el discurs correctament. A més a més, volem subratllar l'efecte de la primàcia -relacionat amb la memòria a llarg termini- i la recència -relacionat amb la memòria a curt termini- que exposa que recordem l'inici i el final del discurs, per tant aquestes parts requereixen major esforç i preparació (Urbano, 2019).

²⁴ Steemit (2019). Lo que debemos conocer: tips-lenguaje corporal [Imatge]. <https://steemit.com/spanish/@aitosaya/lo-que-debemos-conocer-tips-lenguaje-corporal-cap-4parte-3>

Per últim, volem fer referència a l'estat de nervis que sovint experimentem quan hem de fer front a parlar en públic. Per tal de poder evitar aquesta situació o que aquesta es vegi alleujada podem fer els següents exercicis (Castillero, 2021):

1. Practicar imaginant-nos la situació, tal com hem esmentat anteriorment. Així ens sentirem més preparats a l'hora de realitzar el nostre discurs.
2. Descatastrofitzar: pensar en què pot ser el pitjor que passi i donar-li així la importància necessària (ni més ni menys).
3. Portar a terme tècniques de relaxació com, per exemple, realitzar respiracions diafragmàtiques una estona abans de fer el discurs (o quan ens sentim nerviosos).

3. L'acollida escolar

Segons l'entrevista realitzada per un mitjà de comunicació digital *elDiario.es* (2020), a Mercedes Porras (presidenta de la Fundació Privada Pere Closa) i Miguel Jiménez (responsable d'Educació del Secretariado Gitano a Catalunya); en l'actualitat, a causa de la por als contagis per la COVID-19, l'assistència escolar ha decaïgut en l'últim any. Tanmateix, la por al contagi és transversal i no només afecta la comunitat gitana. Hi ha plataformes com "Així no tornem", a Catalunya, de famílies que demanen més mesures de seguretat abans de portar els seus fills a classe. Però és cert que en una part de la comunitat gitana ha tingut un impacte més gran.

Segons Porras a *elDiario.es* (2020), la població gitana viu més en comunitat, i els infants i els avis sovint comparteixen sostres: "Quan hi ha un mort en barris de majoria gitana, tothom el coneix, a diferència d'altres barris, i això magnifica la por".

A partir d'aquí, davant d'aquesta incertesa i d'haver viscut una situació escolar sense precedents en la qual els alumnes van haver de deixar d'assistir a les classes durant mesos, i dels quals molts encara no s'han incorporat per la por generada; és important conèixer que el Pla per a la Llengua i la Cohesió Social (Pla LIC) és l'acollida vigent a Catalunya. Tanmateix, és important valorar si aquest Pla LIC veritablement garanteix el benestar emocional durant la tornada d'aquests infants a les aules.

3.1. Pla per a la Llengua i la Cohesió Social

Martí (2008) presenta el Pla per a la Llengua i la Cohesió Social (Pla LIC), propi del Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya.

Aquest Pla LIC s'instaura a l'any 2004, però segueix vigent avui dia. Cal destacar que la seva etiologia és deguda a què l'any 2000 va haver-hi un gran canvi demogràfic a Espanya, d'aquesta manera, es va haver de fer un canvi educatiu per garantir la immersió lingüística d'aquests nens i nenes que a casa podien parlar un altre idioma: fer una escola inclusiva per aquests infants. En aquest sentit, es pretén fer el català una llengua de tothom, una llengua acollidora; cosa que comporta un canvi de discurs, es deslliga el català de la identitat pròpia d'una certa gent i es transforma en una llengua global. A tall d'exemple, l'anglès és una llengua global. Tot i això, cal destacar que els professionals LICs i el professorat d'acollida són experts en llengua, però no en el treball emocional.

És important ressaltar que el Pla LIC se subdivideix en les següents línies estratègiques (taula de creació pròpia):

<p>Aules d'acollida</p>	<p>Les aules d'acollida es plantegen a partir del segon cicle de primària i, també, es necessita un mínim d'alumnat nouvingut, en concret de vuit infants en els últims dos anys per poder obrir-les. Els infants romanen a una aula d'acollida unes 12 hores a la setmana com a màxim, temps que ha d'anar baixant progressivament; la resta d'hores hi són a l'aula.</p> <p>Des d'una perspectiva de l'educació lingüística, la metodologia és la immersió lingüística, per tant, s'entén que els/les mestres d'infantil i primària ja estan realitzant aquesta immersió lingüística a casa perquè es puguin incorporar correctament al sistema educatiu.</p> <p>A més a més, al currículum la llengua no té un paper tan rellevant com al segon cicle de primària.</p>
<p>Plans Educatius d'Entorn (PEE)</p>	<p>Els Plans Educatius d'Entorn (PEE) defensen la idea que el centre ha d'estar obert a l'entorn, i l'entorn ha d'entrar en el centre.</p> <p>Convé ressaltar que els PEE els fan normalment els ajuntaments, per garantir també en com fer el consegüent treball en xarxa.</p>
<p>Centres acollidors</p>	<p>Un infant que arriba d'un altre país arriba a un sistema educatiu completament nou, alguns infants davant una escola no acollidora ho troben tot nou (llengua, també cultura, etc.). Per</p>

	tant, la idea de l'escola acollidora consisteix a pensar que un infant que està l'aula ordinària ja està atès, es necessita replantejar l'escola perquè sigui inclusiva en el tema de la llengua i la cultura.
--	--

3.2. La importància de l'acollida emocional

La importància de l'acollida emocional resideix en el benestar emocional, ja que quan els infants en general s'incorporen o es tornen a incorporar als centres educatius (en aquest cas, després d'haver estat mesos a casa per la COVID-19), els hi pot suposar un xoc emocional bastant gran. A banda d'això, més de la part emocional, hi ha plausible una pèrdua d'hàbits (la son, l'alimentació, el treball, etc.). Al cap i a la fi, l'acompanyament personalitzat en la tornada a l'escola és un fet necessari i indispensable; encara que, malauradament, no sempre sigui així.

D'acord amb Alonso i Funes (2009), acompanyar és del tot important i necessari durant el cicle vital dels infants, però també de qualsevol altra persona. Així mateix, l'acompanyament implica l'acció de "caminar" al costat d'una persona; no suposa exercir com a vigilants procurant, per tant, que no es tinguin equivocacions, ni d'exercir com a protectors per evitar això riscos i perills.

Qualsevol persona té el dret a ser acompanyat, quan s'afirma aquesta necessitat per part seva, Alonso i Funes (2009): "L'efectivitat de les accions socials, terapèutiques o educatives va associada a la companyia" (p. 30). Tal com estableix aquesta cita, un infant no arriba a un mateix punt, a obtenir el mateix resultat, si només es posa al seu abast i de manera despersonalitzada, a tall d'exemple, un únic recurs. Qualsevol persona té la necessitat de sentir-se atesa i de contemplar les seves emocions per a poder treballar amb ella, si no probablement s'estancaria i trigaria més temps a assolir una situació òptima o, potser, acabarien en condicions més precàries o amb més grans conflictes i destruccions.

És per aquest motiu que la idea de ser acompanyat emocionalment és indissociables a la idea que totes les persones rebin la mateixa atenció, si més no és de vital importància la personalització en el tracte, tenir ben present la individualitat de cada individu per ajudar-lo a superar certs obstacles.

4. Referències bibliogràfiques

Aguirre, M., Castro, M., Candia, C., Cordero, A., i Sánchez, M. (2015). Autoconfianza y prueba de selección univestitaria de matemática en Chile. *Cuadernos Hispanoamericanos de Psicología*, 15 (2), 61–74. <https://revistas.unbosque.edu.co/CHP/index>

Alonso, I., i Funes, J. (2009). L'acompanyament social en els recursos socioeducatius. *Educació social. Revista d'intervenció socioeducativa*, 42, 27-45. <https://www.raco.cat/index.php/EducacioSocial/article/view/165627>

Bandura, A. (1977). Self-efficacy: Toward a Unifying Theory of Behavior Change. *Psychological Review*, 84, 191-215.

Bandura, A. (1986). Social foundations of thought and action. Prentice-Hall.

Bandura, A. (1997). Self-efficacy: The exercise of control. Ed. W.H. Freeman.

Castillero, O. (2021). *¿Cómo controlar los nervios? 10 estrategias útiles*. Psicología y Mente. <https://psicologiymente.com/clinica/como-controlar-nervios>

Cladelals, R. (2021). *Anàlisi de la interacció docent: tema 3, comunicació* [apunts].

Contreras, F., Espinoza, J.C., Esguerra, G., Haikal, A., Polanía, A., i Rodríguez, A. (2005). Autoeficacia, ansiedad y rendimiento académico en adolescentes. *Diversitas*, 1 (2), 183- 194.

El Diario. (2020). *Baja la asistencia en los centros con más alumnado gitano por miedo al virus: «Nos preocupan familias que no eran absentistas»*. *EIDiario.es*. https://www.eldiario.es/catalunya/baja-asistencia-centros-alumnado-gitano-miedo-virus-preocupan-familias-no-absentistas_1_6226003.html

Martí, Q. (2008). El Pla per a la Llengua i la Cohesió Social (Pla LIC) i la seva concreció als centres educatius. *Guix*, 341, 9-13.

Mehrabian, A. (1972). Nonverbal Communication. Aldine Transaction.

Mestre, J. M., i Guill, R. (s. f.). *Inteligencia emocional: definición, evaluación y aplicaciones desde el modelo de habilidades de Mayer y Salovey*. UNED. https://extension.uned.es/archivos_publicos/webex_actividades/5413/inteligenciaemocionaldefinicionevaluacionyaplicaciones.pdf

Ministerio de Sanidad. (s. f.). *Bienestar Emocional - Inteligencia emocional*. Ministerio de Sanidad.
<https://bemocion.sanidad.gob.es/emocionEstres/emociones/manejoEmocional/inteligenciaEmocional/home.htm>

Llobet, A. B. (2019). *Técnicas para hablar en público*. Psicología Online.
https://www.psicologia-online.com/tecnicas-para-hablar-en-publico-4404.html#anchor_1

Peña, B. (2020). *Teoría de la autoeficiencia de Bandura*. Psicoactiva.
<https://www.psicoactiva.com/blog/autoeficacia/>

UNED. (2015). *Comunicación no verbal. La importancia de los gestos*.
<https://extension.uned.es/actividad/9805>

Urbano, P. D. (2019). *Efecto de recencia y primacía: en qué consisten y qué efecto tienen en nuestra mente*.
<https://psicologaespecialistamalaga.com/efecto-de-recencia-y-primacia-en-que-consisten-y-que-efecto-tienen-en-nuestra-mente/>

10.6. Transcripciones de les entrevistes individualitzades als promotors

Convé ressaltar que les preguntes realitzades durant les entrevistes s'indiquen amb la lletra "P" i, així mateix, les respostes amb una "R".

10.6.1. Transcripció de l'enregistrament d'àudio del Ibrahim

Muy buenas. Me llamo Ibrahim y he participado en los talleres de Flor y Sara.

P: ¿Cuánto tiempo llevo participando en la Fundación Pere Closa?

R: Seis meses.

P: ¿En cuántas sesiones has participado?

R: He participado en todas las sesiones. El mínimo creo que han sido como seis. Exacto, exacto, no.

P: ¿Has realizado aportaciones en las sesiones?

R: He realizado aportaciones a las sesiones algunas veces.

P: ¿Te has sentido escuchado?

R: Me he sentido escuchado mucho.

P: ¿Crees que las sesiones han servido?

R: Creo que las sesiones me han servido de mucho, la verdad.

P: Si consideras que han servido, ¿lo has incorporado en el trabajo con las familias? De ser así, ¿qué has incorporado?

R: Sí, sí que lo he incorporado. Sobre todo, la información recibida y los dípticos recibidos me han ayudado mucho con las familias.

P: ¿Lo que has incorporado ha tenido éxito?

R: Creo que ha tenido bastante éxito.

P: ¿Qué taller te ha parecido más útil? ¿Qué aspectos de dicho taller te han parecido más interesantes?

R: El taller que me ha parecido más útil es en uno que hablamos sobre las necesidades para que un niño crezca, que habían cosas que yo desconocía, como el tema de hábitos, relaciones, los afectos, todo esto y la neurociencia es una cosa que desconocía y me gustó muy mucho conocer y que nos formáramos sobre ello. Para mí ha sido un placer compartir estos ratos con ellas y sobre todo la la información y el del taller. Muchas gracias.

10.6.2. Transcripció de l'enregistrament d'àudio de l'Antonio

Hola Flor i Sara soy Antonio Cruz y voy a hacer el cuestionario. Como lo habéis enviado en castellano entiendo que quereis que lo conteste en castellano, así que lo haré en castellano.

P: ¿Cuánto tiempo llevas participando en la Fundación Pere Closa?

Pues yo llevo desde noviembre, un poquito antes de noviembre.

P: ¿Has participado en las sesiones con las alumnas de Psicología y Educación Infantil?

R: Sí.

P: ¿En cuántas sesiones has participado?

R: No sé, hemos hecho tres sesiones si no recuerdo mal. Creo que han sido tres sesiones.

P: ¿Has realizado aportaciones en las sesiones?

R: Algunas veces.

P: ¿Te has sentido escuchado?

R: Por supuesto.

P: ¿Crees que las sesiones han servido?

R: Pues bastante, la verdad es que sí. Me han reafirmado algunas cosas que yo veía y siempre hablaba con gente que no sea de tu mismo círculo para ver que no son ideas que solo me rondan a mi.

P: Si consideras que han servido, ¿lo has incorporado en el trabajo con las familias?

R: Pues lo he intentado, lo he intentado...no con todo el éxito que esperaba, pero bueno, poco a poco.

P: De ser así, ¿qué has incorporado?

R: Pues sobre todo lo de los temas de hábitos saludables. Sobre todo el tema del sueño y de las pantallas.

P: ¿Lo que has incorporado ha tenido éxito?

R: No todo el que me gustaría, pero bueno, poquito a poco se va haciendo.

P: Si es que no, ¿por qué no? ¿Qué cambiarías de las sesiones?

R: No creo que haya fallos en las sesiones, sino que son procesos que llevan tiempo para implantarlo en los niños y en las familias.

P: ¿Qué taller te ha parecido más útil? ¿Qué aspectos de dicho taller te han parecido más interesantes?

R: Pues lo dicho, el de hábitos saludables me pareció muy bueno.

P: ¿Qué te hubiera gustado trabajar?

R: [ininteligible].

Pues nada, daros las gracias por vuestro trabajo y que tengáis mucha suerte con la nota de vuestro trabajo.

10.6.3. Transcripció de l'enregistrament d'àudio de la Verónica

P: ¿Cuánto tiempo llevas participando en la Fundación Pere Closa?

R: 6 meses.

P: ¿Has participado en las sesiones con las alumnas de Psicología y Educación Infantil?

R: Sí.

P: ¿En cuántas sesiones has participado?

R: En tres.

P: ¿Has realizado aportaciones en las sesiones?

R: Bastantes veces.

P: ¿Te has sentido escuchado?

R: Mucho.

P: ¿Crees que las sesiones han servido?

R: Bastante.

P: Si consideras que han servido, ¿lo has incorporado en el trabajo con las familias?

R: Sí.

P: De ser así, ¿qué has incorporado?

R: Hábitos saludables y cómo reaccionan los nenes cuando se marcha la mama.

P: ¿Lo que has incorporado ha tenido éxito?

R: Mucho.

P: ¿Qué taller te ha parecido más útil? ¿Qué aspectos de dicho taller te han parecido más interesantes?

R: Los hábitos saludables me parecieron muy interesantes y la actividad del sistema neuronal relacionada con la edad.

P: ¿Qué te hubiera gustado trabajar?

R: Me hubiera gustado trabajar las inseguridades.

10.6.4. Transcripció de l'enregistrament d'àudio de la Sara

R: Hola, buenos días. Voy a participar en la encuesta para la evaluación de los talleres.

P: ¿Cuánto tiempo llevas participando en la Fundación Pere Closa?

Desde el nueve de noviembre de dos mil veinte.

P: ¿Has participado en las sesiones con las alumnas de Psicología y Educación Infantil?
¿En cuántas sesiones has participado?

R: Sí. He participado en las sesiones con las alumnas de psicología y educación infantil, en todas, que si no recuerdo mal han sido tres.

P: ¿Has realizado aportaciones en las sesiones?

R: Sí, muchas veces.

P: ¿Te has sentido escuchado?

R: Sí, la verdad es que sí. Porque a la hora de participar cada vez que hacíamos un comentario la respuesta era otro comentario y, en fin, se valoraba mucho la participación y sí que me he sentido escuchada.

P: ¿Crees que las sesiones han servido?

R: Eh, sí, mucho. Me ha dado más conocimientos de lo que tenía y con lo cual, me son útiles a la hora de hablar con las familias para la hora de convencer que la educación infantil es muy importante aunque no sea obligatoria.

P: Si consideras que han servido, ¿lo has incorporado en el trabajo con las familias?

R: Sí, a la hora de llamar a las familias con alumnos en infantil utilizo mucho el argumento que aprendí en los talleres.

P: De ser así, ¿qué has incorporado?

R: Pues bueno, la importancia de aprender hábitos a una edad muy temprana porque luego es lo que te marca y es lo que haces cuando eres más mayor, el crecimiento de las neuronas en ese tiempo, con lo cual que son esponjas y aprenden mucho más, cómo aprenden a relacionarse ya de pequeños, que es un vínculo que cuando lo haces ya desde pequeño se crea de por vida, y eso.

P: ¿Lo que has incorporado ha tenido éxito?

R: Pues la verdad es que bastante. Ha tenido bastante éxito porque hay muchas cosas que las familias desconocen. Bueno, a veces sí y a veces no. Hay familias que siguen teniendo mucho miedo del covid y prefieren esperarse. Los siguen viendo pequeños y a veces son muros, pero bueno, ya iremos picando piedra [se ríe].

P: ¿Qué taller te ha parecido más útil?

R: Pues todos la verdad.

P: ¿Qué aspectos de dicho taller te han parecido más interesantes?

R: Pues la verdad es que yo creo que todos me han parecido interesantes, a mi es que aprender me gusta mucho. bueno, me han parecido interesantes todos y uno a destacar, por ejemplo, sería el de hábitos saludables que creo que fue el último, porque a veces no somos conscientes de los malos hábitos que tienen nuestros hijos. A veces con tal de que no molesten le damos la tablet para que se distraigan y ya está y eso es un gran error.

P: ¿Qué te hubiera gustado trabajar?

R: Me hubiera gustado trabajar también, por ejemplo, algo más dirigido a las familias. Porque si que cuando hablas con las familias, por ejemplo, sí que les puedes explicar la importancia de los hábitos, el funcionamiento de las neuronas, etcétera, pero creo que hay que cambiar el chip a los padres, porque tu a los padres le hablas de los hijos cuando el que realmente tiene que cambiar es la familia. Por lo tanto, algo relacionado con la crianza de los hijos pero dirigido a los padres, no sé si me explico bien.

Y bueno, me ha gustado mucho hacer estos talleres por la atención recibida, porque han respondido todas las preguntas. Nos ha parecido interesante y, bueno, muchísimas gracias por todo.

10.6.5. Transcripció de l'enregistrament d'àudio de l'Elisabeth

P: ¿Cuánto tiempo llevas participando en la Fundación Pere Closa?

R: Hace tres meses.

P: ¿Has participado en las sesiones con las alumnas de Psicología y Educación Infantil?

R: Sí.

P: ¿En cuántas sesiones has participado?

R: En tres.

P: ¿Has realizado aportaciones en las sesiones?

R: Algunas veces.

P: ¿Te has sentido escuchado?

R: Mucho.

P: ¿Crees que las sesiones han servido?

R: Mucho.

P: Si consideras que han servido, ¿lo has incorporado en el trabajo con las familias?

R: Sí.

P: De ser así, ¿qué has incorporado?

R: Los hábitos saludables.

P: ¿Lo que has incorporado ha tenido éxito?

R: Bastante.

P: ¿Qué taller te ha parecido más útil?

R: Los dos me han parecido muy útiles, aunque yo en mi trabajo con las familias, el que más estoy incorporando es el de hábitos saludables.

P: ¿Qué aspectos de dicho taller te han parecido más interesantes?

R: La importancia que tiene el tener una buena rutina del sueño y el daño que puede causar el uso en exceso de las pantallas.

P: ¿Qué te hubiera gustado trabajar?

R: Pues diría que lo más importante, o sea, lo más necesario lo hemos trabajado y considero que todos hemos aprendido mucho y que felicidades por el gran trabajo que habéis hecho.

10.6.6. Transcripció de l'enregistrament d'àudio de la Dolores

P: ¿Cuánto tiempo llevas participando en la Fundación Pere Closa?

R: Soy Loli Santiago, de la zona de Reus y trabajo para la Fundación Pere Closa hace seis meses.

P: ¿Has participado en las sesiones con las alumnas de Psicología y Educación Infantil?
¿En cuántas sesiones has participado?

R: He participado en la sesión con las alumnas de Psicología y Educación en todas las sesiones.

P: ¿Has realizado aportaciones en las sesiones?

R: Sí he realizado aportaciones algunas veces.

P: ¿Te has sentido escuchado?

R: Mucho.

P: ¿Crees que las sesiones han servido?

R: Creo que sí, que me han servido las sesiones.

P: ¿Las he incorporado al trabajo con la familia?

R: Sí, de alguna manera, sí. No en talleres como tal, pero sí las he incorporado todo lo que hemos trabajado nuestras sesiones.

P: De ser así, ¿qué has incorporado? ¿Lo que has incorporado ha tenido éxito?

R: Pues he incorporado el tema de los hábitos saludables, el tema de la incorporación temprana de los niños pequeños, ¿no?, el tema de marcar las rutinas y dormir pronto, ¿no?, entender la importancia de descansar, de levantarse temprano... Todo esto, la verdad es que a mi me ha servido mucho.

P: ¿Qué taller te ha parecido más útil? ¿Cambiarías algo de las sesiones?

R: No, yo no cambiaría nada de las sesiones, me han parecido útiles todos los talleres, la verdad. Todos.

P: ¿Qué te hubiera gustado trabajar?

R: Me hubiera gustado trabajar un poco, un taller desde la perspectiva de la psicología y la educación a aplicarlo. Sí es verdad que como como gitanos, nosotros ya no lo hacemos, ¿no? Ir incorporando nuestra cultura en el colegio, en los centros educativos. Pero desde la visión de la psicología y de la educación, pues trabajar un poco generando un poco de... Para poder generar en el colegio, en los centros educativos, que los alumnos y los profesores quieran conocer nuestra cultura, ¿no?

Bueno, os doy las gracias porque os intereseis por nuestra cultura, por las aportaciones que nos habéis hecho. Al final todos aprendemos de todos y espero que vuestro trabajo sirva, sirva también para vosotras dos. Muchas gracias por todo.

10.7. Actes de reunió

1a Reunió TFG
Data: 27/10/2020 Hora d'inici: 12:00 hores Hora de finalització: 12:45 hores Lloc: videoconferència (Zoom)
Assistents: Sílvia Blanch, Maria Flor Falugue, José Lluís Lalueza i Sara Jiménez (UAB).
Objectiu: Contextualitzar aquest TFG d'ApS.
Temes tractats: <ol style="list-style-type: none"> 1. Inici del projecte de TFG 2019-2020 2. Continuació del nostre projecte de TFG 2020-2021 3. Expectatives i neguits
Aprofundiment dels temes tractats: <ol style="list-style-type: none"> 1. Inici del projecte de TFG 2019-2020 <p>La fundació entra en contacte amb la UAB fa dos anys amb una proposta, la qual s'inicia i es concreta en el projecte de TFG de les companyes de l'any passat. A banda del treball, a les escoles s'havia posat en marxa l'aplicació de programes de parentalitat positiva; cosa que entenem com aquelles activitats interactives amb caire de formació i cohesió grupal, per a pares i mares joves amb infants, que intenten promoure l'aprenentatge, l'adquisició i la consolidació de formes de parentalitat positiva. En aquest sentit, hi ha una sèrie de programes com la Fundació La Caixa, creat culturalment per a la cultura paia. D'aquesta manera, el TFG de les antigues companyes va consistir a una adaptació d'aquests programes, però per a la cultura gitana.</p>

Convé ressaltar que el TFG implica treballar directament amb la Fundació Privada Pere Closa, una entitat que va a doble via amb l'escola; ja que sovint els centres escolars presenten dificultats per comunicar-se amb la cultura gitana, pel que fa a la criança dels infants i maneres de fer.

Per fer-ho, la demanda inicial era que totes dues programessin un taller de discussió dins de l'escola amb un grup focal de mares gitanes, gràcies i a través de la Montserrat. La idea era que una estudiant com a psicòloga i una altra com a mestra, realitzessin un taller de parentalitat positiva dins de l'escola, d'acord amb els temes que neguitejaven a les famílies.

A més a més, en paral·lel es volia fer un treball en l'àmbit escolar en l'escola del barri de La Mina, tot i que no va poder-se portar a la pràctica perquè la COVID-19 va trencar la dinàmica. S'hi va haver de recontextualitzar el treball, ambdós estudiants van preparar un qüestionari final als promotors per indagar elements claus de conflictes amb la criança. També, per tancar l'ApS van dur a terme una trobada virtual per comentar possibles dubtes, on els integrants de l'associació van manifestar que estaven satisfets amb el resultat final. Finalment, van compartir els seus respectius Treballs de Fi de Grau amb la fundació.

2. Continuació del nostre projecte de TFG 2020-2021

L'encàrrec o continuació del projecte per aquest any encara no se sap, ja que primer ens hem de reunir tots col·lectivament amb l'entitat La idea principal és fer una trobada virtual, on concretarem la demanda (aquesta gira entorn l'adaptació de programes de parentalitat positiva). Tanmateix, encara no se sap amb certesa si podrem accedir a una escola o al taller d'alfabetització de mares i pares de l'escola Lestonnac entre d'altres, per la COVID-19. En aquesta reunió hi seran el Miguel Ángel, la Claudia i la Montserrat, a més a més, també, tots nosaltres.

En la reunió, per tant, la fundació ens posarà en context, ens parlarà de la seva situació i sobre les possibilitats de la demanda actual, on nosaltres decidirem i hi serem partícips també.

2. Expectatives i neguits

Tant la Maria Flor com jo ens trobem molt motivades de cara a portar a la pràctica i desenvolupar aquest projecte TFG d'ApS. De la mateixa manera, les expectatives són veritablement altes en tant que considerem que l'experiència tan vivencial ens suposarà aprenentatges significatius. Tanmateix, manifestem els següents neguits:

Per una banda, la Maria Flor exposa que s'amoïna perquè sembla un tema veritablement ample i, de la mateixa manera li preocupen els terminis d'entrega. En conseqüència, els tutors, primer, aclareixen que estiguem tranquil·les perquè no és possible fer tot el programa de parentalitat positiva sinó que anirem acotant d'acord amb la demanda. Segon, exposen que aquest és un TFG diferent de la resta perquè és un ApS, per tant, ells són conscients i s'aniran adaptant a la realitat en funció dels terminis d'entrega (flexibilitat). Potser a l'inici se'ns fa llarg fins que la necessitat es concreta i la demanda sigui plausible. Per exemple, pot passar que fem la primera reunió i encara

falti definir-ho més endavant, això és normal en un projecte d'ApS. Ens avisen amb antelació i ens aconsellen que no ens hem d'angoixar, que potser trigarem una mica en comparació a un TFG d'altre tipus, però val la pena.

Per altra banda, jo, la Sara, exposo que em fa neguit el marc teòric, ja que és tot molt vivencial i pràctic. A més a més, faig esment al tema de l'assistència pel que fa a possibles tallers, com les antigues companyes de l'any passat, per exemple. En conseqüència, els tutors responen que el nostre marc teòric està més relacionat amb què entenem per parentalitat positiva i la coneixença de la cultura gitana, en tant que el nostre informe del TFG consisteix a donar compte del procés, que ha anat passant en el projecte (quina és la demanda, les incidències, el producte i el resultat d'aquest mateix). És a dir, per a aquest TFG rebrem una demanda concreta on hi haurà tota una feina de clarificació d'aquesta demanda i en funció d'això haurem de començar a elaborar el projecte, decidir conjuntament si ho podem fer o no. Aquest no és un TFG habitual, no tracta sobre un tema acotat, sinó que es treballa partir d'una demanda real i en contacte directe amb una fundació.

En resum, hi ha tot un procés de construcció del que ens demanen i els recursos que en tenim, a qui podem accedir (a un grup de mares?, observar en una llar la relació de la família amb l'infant?, podem accedir a les escoles?, etc.) i, després, anirem clarificant la demanda en funció dels recursos i els accessos. Comenten que no hi ha presencialitat obligatòria en aquests accessos, però que sí que és important i interessant perquè aporta més coses positives.

Cal destacar que els nostres tutors valoren i esmenten la importància de crear clima de confiança entre la Maria Flor i jo, per així poder realitzar un bon TFG compartit.

Acords:

- La Maria Flor s'encarrega de crear un Drive compartit, on els nostres respectius tutors del TFG ens faciliten articles i lectures amb relació a la parentalitat positiva i la cultura gitana (marc teòric).
- Llegir tots aquests articles o lectures.
- Individualment llegir el TFG que ens pertoca de l'any passat, per així intentar connectar amb la nostra part (en el meu cas, com a educadora infantil). Així mateix, després fem transferència de dades per aprendre a col·laborar.
- Contactar personalment (traspàs de telèfons mòbils) amb la meua companya de Psicologia, la Maria Flor.
- Els tutors ens notifiquen la resposta de la Fundació Privada Pere Closa i, en conseqüència, creen un Doodle (accessibilitat de tots els assistents) per concretar la reunió amb rapidesa i eficàcia.

Aspectes a tractar en la pròxima reunió:

Partint d'aquest treball col·laboratiu entre la Maria Flor i jo, en aquesta pròxima trobada virtual amb la fundació, procurarem estirar el nostre fil d'idees comunes.

2a Reunió TFG

Data: 13/11/2020 **Hora d'inici:** 16:30 hores **Hora de finalització:** 18:00 hores **Lloc:** videoconferència (Zoom)

Assistents: Sílvia Blanch, Maria Flor Falugue, José Lluis Lalueza i Sara Jiménez (UAB).
Miguel Ángel Franconetti , Claudia Lizet i Montserrat García, (Fundació Privada Pere Closa).

Objectiu:

Concretar la demanda per part de la fundació.

Temes tractats:

1. La realitat actual
2. Definir la demanda

Aprofundiment dels temes tractats:**1. La realitat actual**

En primer lloc, part de la fundació ens expliquen la realitat actual dels centres escolars, en tant que les escoles d'abans no són com les actuals. Manifesten que hi ha una gran quantitat d'espais que no es poden fer servir; com el taller d'alfabetització de mares i pares de l'escola Lestonnac, ja que tampoc es pot utilitzar. D'aquesta manera, es concreta que el taller presencial per a les famílies gitanes és inviable.

També, valorem la possibilitat de fer-ho via per internet, tanmateix, moltes famílies del poble gitano no disposen de dispositius electrònics, o bé no saben fer servir un ordinador.

2. Definir la demanda

Primer, la fundació ens va informar de la incorporació de deu promotors nous. Ens comenten que de moment són vint-i-set promotors i s'han incorporat recentment aquests deu.

A continuació, es concreta la demanda. Els responsables de l'entitat ens proposen crear un espai interactiu de col·laboració entre nosaltres, les estudiants, i aquests promotors recentment nous. En aquest espai exposarem temes que neguitegen a les famílies o als mateixos promotors, després ambdues estudiants farem un treball de recerca teòrica. Aquests últims es faran

seus els discursos (amb argument) que nosaltres dues estudiants els hi oferirem, per tant, la idea és que generem aquestes conclusions i devolucions. A causa de la COVID-19, deixem a una banda la intervenció directa amb les famílies i treballem d'una manera indirecta amb aquestes, a través dels promotors.

Els nostres tutors de pràctiques remarquen la idea que ni la Maria Flor ni jo, la Sara, realitzem cap curs de formació sinó que organitzem un espai conjuntament, amb la Claudia i la Montserrat, d'ensenyament i aprenentatge col·laboratiu adreçat als promotors. Per tant, parlem d'una jerarquia horitzontal on tothom aprenem els uns dels altres.

Acords:

- En un màxim de dues setmanes hem d'enviar als nostres tutors del TFG la primera proposta de "Trobada virtual amb els promotors".
- També, hem d'enviar amb temps l'enllaç de la videoconferència a les coordinadores de la fundació perquè facin el traspàs als promotors i promotores i, d'aquesta manera, poder connectar-nos tots el pròxim dia.

Aspectes a tractar en la pròxima reunió:

En la primera "Trobada virtual amb els promotors" de la fundació els hi contextualitzarem el nostre TFG i recopilarem quins són els temes que, actualment, neguitegen a les famílies; i, fins i tot, als promotors.

3a Reunió TFG

Data: 27/10/2020 **Hora d'inici:** 16:00 hores **Hora de finalització:** 16:30 hores **Lloc:**
videoconferència (Zoom)

Assistents: Sílvia Blanch, Maria Flor Falugue, José Lluís Lalueza i Sara Jiménez
(UAB).

Objectiu:

Readaptar el pla de treball actual.

Temes tractats:

1. Endarreriment de la primera "Trobada virtual amb els promotors"
2. Traspàs d'informació per a l'adaptació del pla de treball inicial

Aprofundiment dels temes tractats:

1. Endarreriment de la primera "Trobada virtual amb els promotors"

Hi ha hagut un imprevist, ja que ens hem assabentat en les últimes hores que la primera trobada virtual finalment no es realitza avui. En aquest sentit, s'ha produït un malentès, ja que les coordinadores de la fundació el que pretenien, exclusivament, era mantenir una reunió de caràcter privat amb els nostres tutors de 15:00 a 16:00 hores. Tanmateix, el José Lluís i la Sílvia ens informen que un cop finalitzi aquesta reunió amb les coordinadores de la fundació, es connectaran amb nosaltres per traspasar-nos la informació; aprofitant així l'enllaç del Zoom que teníem preparat per a l'endarrerida reunió.

2. Traspàs d'informació per a l'adaptació del pla de treball inicial

El nostre pla de treball inicial, també es veu sotmès a un seguit d'adaptacions; com que la pandèmia ha afectat l'impacte de les escoles, en aquest sentit, pel que fa a les nostres adaptacions es mantenen les pautes de criança, però se subordinen totes les dificultats i neguits que van sorgir arran de la situació actual. D'aquesta manera, la temàtica del pla de treball que havíem plantejat fins ara es restringeix i es concentra.

Doncs bé, els tutors ens comenten que la fundació els hi ha exposat que hi ha moltes famílies que, a causa de la COVID-19, no porten als infants a l'escola; fins i tot, algun cas dels promotors amb els quals mantindrem la trobada virtual, ja que consideren que és més important la protecció, descatalogant així la importància de l'educació en preescolar. En aquest sentit, en la reunió entre els nostres tutors i les coordinadores de la fundació s'ha determinat que el problema principal actual és l'absentisme escolar per la por a la COVID-19, fins i tot, algunes famílies argumenten que és irresponsable portar als nens i nenes a l'escola,

A més a més, els mateixos promotors tenen problemes per accedir a les escoles, pel tema dels grups bombolla. És a dir, la mateixa acció dels promotors queda afectada, molt transformada. És per aquest motiu que la idea d'organitzar un taller amb les famílies presencial és inviable durant aquesta pandèmia mundial.

Respecte a les qüestions de les pautes de criança, totes se subordinaven bastant a les qüestions que apareixen ara a partir de tot el tema del confinament a casa; i més ara que moltes famílies gitanes opten per elecció pròpia per confinar-se a les seves cases.

Un cop arribats a aquest punt, és important tenir clar que d'aquí endavant, continua havent-hi aquest tema dels límits, però en un segon pla, ja que s'ha de realitzar una readaptació del pla de treball i la idea és la següent:

A. "Trobada virtual amb els promotors" (1 hora)

La idea principal consisteix a tractar els neguits generats per l'impacte de la pandèmia en la comunitat gitana, en l'àmbit de criança; parentalitat positiva i responsiva, en concret. En aquesta primera sessió es rescata la primera proposta de reunió virtual amb els promotors i promotores que havíem creat, però requereix modificacions. Ambdós tutors ens animen a mantenir les dinàmiques,

però ens recomanen distribuir-les en els següents tallers; els quals estan destinats, no a convèncer, sinó a construir arguments, idees o destruir mites no ajustats. La intencionalitat és estirar el fil durant la conversa amb els promotors i les promotores per tractar els següents temes: assistència escolar, hàbits saludables i no saludables, i límits; aquests temes es tradueixen en els següents tres tallers que hem de desenvolupar.

B. Taller “Assistència escolar” (1 hora i mitja)

Es pretén que gràcies a aquest taller, els promotors puguin construir arguments sobre el valor de l'escola no només com a espai d'aprenentatge, sinó com a espai de socialització i rutina. També, valorar les dificultats que genera deixar d'anar a l'escola i l'impacte negatiu per l'absentisme consentit per les famílies. En resumits termes, entendre l'assistència escolar com a una responsabilitat familiar.

C. Taller “Hàbits saludables i no saludables” (1 hora i mitja)

A través d'aquesta sessió s'ha de parlar sobre la importància de l'alimentació, les pantalles i els horaris, enfocats des d'un punt de vista saludable i no nociu.

D. Taller pendent de confirmació (1 hora i mitja)

Convé ressaltar la possibilitat d'assistència d'una mare del taller d'alfabetització de mares i pares l'escola Lestonnac de l'any passat. És a dir, vindria una mare per explicar la seva experiència, tot i que encara no se sap amb seguretat.

Com a incís, aquests promotors han tingut fa relativament poc una formació en l'àmbit de salut sobre la COVID-19, per contrarestar temes i mites de salut.

Per concloure, el José Lluís i la Sílvia ens comenten que els hi han dit que el nostre grup de promotors és molt participatiu, llavors la Claudia i la Montserrat esdevindran en totes les nostres reunions com a moderadores. També, ens manifesten que és important que tinguem ben preparada la reunió, com si fóssim rígides, però amb la capacitat després de poder anar-nos adaptant a la situació que es produeixi i, per tant, ser flexibles.

Acords:

- Adaptar la nostra proposta de trobada virtual, en funció de la realitat actual que ens han manifestat.
- Definir dia i hora per a la primera trobada virtual.
- Crear un enllaç del Zoom per a la reunió i enviar-li a les coordinadores de la fundació. D'aquesta manera, poden fer el traspàs als promotors i promotores.

Aspectes a tractar en la pròxima reunió:

Portar a la pràctica la primera “Trobada virtual amb els promotors”.

4a Reunió TFG

Data: 14/01/2021 **Hora d'inici:** 12:50 hores **Hora de finalització:** 14:00 hores **Lloc:**
videoconferència
(Zoom)

Assistents: Maria Flor Falugue i Sara Jiménez (UAB).
Claudia Lizet, Montserrat García i 8 promotors escolars (Fundació Privada Pere Closa).

Objectius:

Portar a terme la primera “Trobada virtual amb els promotors”.

Compartir arguments amb els promotors sobre la primera infància i els beneficis de l'escolarització, de tal manera que puguin tenir més eines per al seu treball amb les famílies de la comunitat gitana.

Temes tractats:

- 1. Connexió prèvia a la reunió**
- 2. Desenvolupament de la primera “Trobada virtual amb els promotors”**

Aprofundiment dels temes tractats:

1. Connexió prèvia a la reunió

Tant la Maria Flor com jo, la Sara, ens connectem amb la Clàudia deu minuts abans perquè ens expliqui més en profunditat la xerrada que s'ha ofert recentment al grup de promotors nous, la qual tracta sobre la COVID-19. La Clàudia, també, ens manifesta que les famílies tenen por a portar els fills a l'escola, els promotors els hi diuen que en un principi és un lloc segur, però cap persona pot garantir completament aquest fet. Tots els promotors van en la mateixa línia per no dubtar enfront d'aquestes situacions amb les famílies, per tant, el missatge que tots transmeten és que, segons les evidències, les escoles semblen ser llocs segurs, però en cap moment poden dir el que ells farien o condicionar la decisió de la família, ja que s'ha de respectar la lliure decisió de cadascuna. De la mateixa manera, ens comenta que s'ha aconseguit un equilibri dins de la fundació entre els promotors i les promotores, des de la perspectiva de gènere.

2. Desenvolupament de la primera “Trobada virtual amb els promotors”

Com a incís, destacar que la Montserrat no hi serà present a la reunió perquè es troba en una situació híbrida, en la transició de promotora a coordinadora i li ha sorgit una reunió.

Primerament, la Clàudia ens posa en context i explica l'ApS, a través del qual es pretén treballar col·laborativament amb les pautes de criança, però amb la realitat de les famílies del poble gitano (la seva manera de protegir els infants, amb la seva manera d'educar, etc.), llavors la finalitat és que entre tots nosaltres pensem i coconstruïm a partir de les preocupacions dels promotors.

Tot seguit, ambdues estudiants, de forma individual, ens presentem als promotors escolars. Els animem al fet que, cada vegada que vagin parlant, es presentin breument també.

La Maria Flor recalca el fet que treballarem en equip, la finalitat d'aquesta reunió és conèixer-nos i generar un grup de discussió on s'exposin els temes que neguitegen a les famílies sobre la parentalitat positiva, ja que els promotors tenen un contacte directe amb aquestes.

Jo, la Sara, els hi explico en què va consistir el TFG de les companyes de l'any passat. Tot seguit, els hi demano que si algú s'anima a explicar, amb relació al curs de formació de la COVID-19 que han hagut de realitzar, quines són les coses ells veuen que a les famílies els hi fa por encara. En resum, les conclusions que s'extreuen enfront aquest tema són que les famílies tenen por de la COVID-19. Han d'entendre que els centres són segurs, intentar fer-los veure que els centres són més segurs del que imaginem perquè hi ha grups de bombolles, els professors no es barregen i tots porten màscares. En cas contrari, també argumentem que a les escoles amb finestres obertes fa molt fred per als seus fills. Així mateix, els promotors a través de les trucades que fem per veure com estan fent aquestes famílies, perquè et transmeten por a la COVID-19. Però moltes vegades t'adones que aquesta por és a causa de la intoxicació de la informació i la manca d'informació veraç. Una altra pregunta que els hi faig és si han observat si l'assistència a les escoles s'ha vist repercutida per aquest fet. En general, els promotors escolars manifesten que hi ha més absentisme escolar actualment, sobretot després de les vacances i cada vegada que augmenten els contagis. A tall d'exemple, un promotor manifesta que hi ha famílies que porten al nen o la nena dues o tres vegades a la setmana només, i la resta de dies falta; cosa que és incongruent perquè el risc és el mateix. Un promotor diu que hi ha famílies gitanes que no surten al carrer i, per tant, és impossible rebatre com en l'antic cas exposat. En aquest sentit, aprofito per enllaçar aquesta situació amb el tema dels hàbits saludables i no saludables per romandre tant de temps a casa. A partir d'aquí, un promotor exposa que coneix a famílies que no surten de casa i que reclamen que una educadora els hi vagi a impartir classes presencials allà, cosa que acaba sent el mateix perquè aquesta persona podria tenir perfectament la COVID-19. Sense justificació mèdica, aquest fet no és possible des de les escoles, és a dir, els hi poden fer traspàs dels deures, però no seran vàlids com a una nota. També, sovint aquests infants per passar tant de temps a casa desenvolupen hàbits no saludables com jugar a la "PlayStation" o veure massa temps la televisió, entre d'altres.

Exposo la importància de valorar la primera infància, moltes vegades les mateixes famílies no són conscients d'aquest fet fins que li ho expliques. Per exemple, una família li va dir a un promotor que "mi hijo no va a ser astronauta por venir todos los días a la escuela", però el promotor li va dir que pot ser no, però si assisteix a l'escola tots els dies i acabar l'Educació Secundària Obligatòria (ESO) hi ha diferents sortides professionals, des de la Formació Professional a un Grau Superior.

A la Clàudia li agrada la idea de la primera infància i proposa relacionar-la amb l'assistència escolar, ja que dotar als promotors d'arguments sobre aquest tema també pot ajudar a augmentar les

preinscripcions de les matrícules per a l'escola bressol. A més a més, una promotora escolar exposa hi ha tanta sobreprotecció per part del poble gitano, que costa deixar als infants a l'escola, és a dir, l'excès d'afecta a vegades suposa que els infants arriben a P5 i no saben posar-se l'abric i literalment diu "queremos lo mejor para ellos pero le damos tanto de nosotros que no son autónomos". És important treballar la coeducació, la igualtat de gènere que, segons la Clàudia, va sortir a les passades enquestes.

Cal destacar que es parla sobre la importància del reconeixement de la cultura gitana per part del centre escolar, ja que majoritàriament això no passa, hi ha una gran desconexió o coneixença equívoca del poble gitano.

Per concloure, els hi exposem els tallers que hem definit en funció dels neguits principals (un dels tallers s'ha modificat perquè abans era únicament sobre l'assistència escolar). Tanmateix, encara falta concretar les dates, tot i que un taller serà al febrer, un altre al març i l'últim a l'abril; hem de presentar una proposta, els dies a escollir han de ser dimarts, dimecres o divendres per facilitar la conciliació laboral dels promotors escolars. Així mateix, la franja horària serà al migdia, en principi de 13:00 a 14:30 hores.

- Taller "Primera infància i beneficis de l'escolarització" (1 hora i mitja): la idea és que gràcies a aquest taller els promotors construeixen arguments amb les famílies sobre la importància de la petita infància (la neurociència i la base de l'ensenyament - aprenentatge en aquesta etapa educativa) i el valor de l'escola no només com a espai d'aprenentatge sinó com a espai de socialització i rutina; i les dificultats que genera deixar d'anar a l'escola i l'impacte negatiu per l'absentisme consentit per les famílies. Entendre l'assistència escolar com a una responsabilitat familiar.
- Taller "Hàbits saludables i no saludables" (1 hora i mitja): a través d'aquesta sessió es parlaria sobre la importància de l'alimentació, les pantalles i els horaris com a temes a tractar, enfocats des d'un punt de vista saludable i no nociu.
- Taller "Límits" (1 hora i mitja): convé ressaltar la possibilitat d'assistència d'una mare del taller d'alfabetització de mares i pares de l'escola Lestonnac. És a dir, vindria una mare del taller d'alfabetització de mares de l'escola Lestonnac, encara no se sap segur, per tant, s'hauria de crear un banc d'arguments per a un al tema dels límits.

Els promotors ens agraeixen la nostra col·laboració, ja que es troben en un moment que són nouvinguts i, també, han començat a formar part de la fundació en un moment que les famílies, tal com exposa una promotora: "Se creen que tú eres la gitana que quieres que mi hija vaya a la escuela en tiempo de la COVID-19".

Acords:

- Enviar una proposta de dates, tant a la Clàudia com a la Montse, per la realització dels tallers.

- Començar a preparar el primer taller anomenat “Primera infància i beneficis de l'escolarització”.

Aspectes a tractar en la pròxima reunió:

El següent cop que ens tornem a trobar amb la Clàudia, la Montserrat i els promotors escolars, serà per portar a terme el primer taller anomenat “Primera infància i beneficis de l'escolarització”.

5a Reunió TFG

Data: 25/01/2021 **Hora d'inici:** 10:00 hores **Hora de finalització:** 10:45 hores **Lloc:**
videoconferència (Zoom)

Assistents: Sílvia Blanch i Sara Jiménez.

Objectiu:

Valorar l'informe de la primera entrega del meu TFG per encapçalar les noves propostes de futur.

Temes tractats:

1. **Revisió del desenvolupament i avaluació de la primera entrega del TFG**
2. **Suport als tallers**
3. **Repasar la rúbrica de la segona entrega del TFG**

Aprofundiment dels temes tractats:

1. **Revisió del desenvolupament i avaluació de la primera entrega del TFG**

La meva tutora, la Sílvia, contacta amb mi per dur a terme aquesta reunió. M'exposa que té la sensació que això s'accelera i volia contactar, de manera privada, cara a cara a mi; tot i que virtualment.

En primer lloc, em manifesta que s'ha portat una sorpresa grata amb la meva primera entrega del TFG, assoleixo i contemplo tots els aspectes de la rúbrica, per tant, el resultat d'aquesta retroacció ha considerat que fos d'un 10. Tanmateix, em recomana que potser li falta que vagi contactant amb ella prèviament a l'entrega, és a dir, tant per presentar-li dubtes com passar-li parts del meu treball, d'aquesta manera, ella podrà fer-me un seguiment més personalitzat i valorar la meva organització. D'aquí endavant, li responc que de ben segur que milloro en aquest aspecte, ja que ara en ser conscient i gràcies a les seves paraules, la meva confiança i tranquil·litat per no molestar augmenten. Per tant, li enviaré tot el que necessiti com dubtes o que, simplement, valori la meva organització i estructura. A partir d'ara em serà més fàcil contactar amb ella, aquesta és una

proposta de futur a tenir en compte.

2. Suport als tallers

En segon lloc, li expresso a la meva tutora que pròximament m'ha d'arribar el llibre que em va recomanar titulat "M'agrada la família que m'ha tocat" de Thió (2013), el qual m'he comprat per a ajudar-me als tallers. La Sílvia m'expressa que ara, potser, al llibre no li dono tant valor, però els temes que hi apareixen són clau, serveixen per assessorar a les famílies en temes de parentalitat positiva com a mestra. També, et fa replantejar maneres de ser en preocupacions amb una resposta de ser model de conflictes. El llibre està replet d'exemples senzills que t'ajuden a entendre tot de manera clara, de fet, la Sílvia m'expressa que ella ha tingut la sort de treballar amb l'autora; la qual porta més de 40 anys d'experiència professional en parvulari, escola bressol, consulta a famílies i grups de mares i pares, a tall d'exemple. Al llibre no es marquen les pautes de com has d'actuar sinó que intenta que les famílies reflexionin sobre la seva pròpia actuació, que les famílies parlin entre elles. P. ex. un pare manifesta que li diu a les seves filles que qui acabi de rentar-se les dents primers guanya, Thió (2013) no diu això bé o malament, no, sinó que li expressa que si el que pretén que les seves filles competeixin entre elles és una bona manera. Per tant, aquest pare reflexiona i diu, és clar, una vegada no passa res, però com a manera de resoldre la problemàtica ha de trobar una altra alternativa.

En tercer lloc, la Sílvia m'acompanya i em dóna suport de cara als tallers. En aquest cas, amb relació al primer taller sobre la primera infància i l'assistència escolar, li dic que estic recopilant tota la informació que tinc des del primer any de carrera (des de la perspectiva d'educadora infantil) alhora que connectant i compartint aprenentatges amb la Maria Flor (enfocada en l'àmbit de la psicologia). Em recomana que en els primers anys de vida cal tenir ben present les connexions neuronals, la base de l'aprenentatge i alhora les didàctiques per poder fer participi a l'infant del seu aprenentatge, que es pugui involucrar. Per argumentar la importància de la petita infància, m'aconsella cercar articles a través del Google Acadèmic o la base de dades de la UAB. Per una banda, amb relació a científics i investigadors de la primera infància menciona a Ignacio Morgado (etapa dels més grans), David Bueno (totes les etapes) i Marta Portero (l'etapa d'infantil). Per altra banda, em recomana les següents revistes que són: "Infancia i educación", "Cultura i educación" i "Cuadernos de pedagogía" per a preparar els temes des d'una perspectiva més innovadora. No fa falta llegir deu llibres, per exemple, sinó agafar la base i conèixer noves autories. Tot això, momentàniament no s'introdueix al marc teòric del treball, únicament es contempla per als tallers.

A continuació, li exposo que vull introduir en els arguments d'aquest primer taller la importància de l'autonomia. Em respon que això és un bàsic, especialment la comunitat gitana és molt sobreprotectora amb els seus fills i filles, fet molt curiós perquè quan van creixent passa tot el contrari, els hi donen molta llibertat. És important que tots els infants tinguin un mínim de risc en la

seva vida, ja que si abans de caure a terra algú m'agafa, no m'enfronto a moltes situacions de la vida quotidiana. Amb tanta sobreprotecció els infants no prenen consciència, ni eines o estratègies progressivament. És per aquest motiu que la Sílvia m'anima a connectar amb molts exemples de la realitat gitana (mercat, venda ambulants...) perquè així en el primer taller se sentin més identificats. Una idea és contactar amb la Montserrat i la Clàudia perquè em traspassin informació, perquè m'apropin a aquesta realitat.

Fent referència a l'organització, la Sílvia em diu que un cop porti a la pràctica el taller, haig de valorar com ha anat, com es tradueix l'impacte que ha tingut. Per poder fer-ho, cal posar-se uns criteris previs, uns objectius a veure si s'assoleixen com p. ex. que els promotors tinguin estratègies per promocionar l'autonomia dels infants o que coneguin les bases evolutives de la primera infància. D'aquesta manera, al final de cada taller o en l'últim taller, en funció del que pactem la Maria Flor i jo, podem preguntar als promotors què s'emporten del taller d'avui i recollir una frase de cadascú en un núvol de paraules o, per exemple, en un segon taller surten aspectes que fan referència al primer; ja que s'està produint una connexió d'aprenentatges. Les preguntes que fem als promotors han de ser obertes (Què em diries del taller?), no tancades i pretensives (Has après alguna cosa? T'ha agradat?), d'aquesta manera obtenim una visió dels promotors i de la Montserrat o la Clàudia (incloent-hi els mateixos correus electrònics que puguem rebre de les seves opinions de cada taller) que esdevenen com a una evidència d'aprenentatge. Aquest recull em facilitarà la meua reflexió i valoració, des de la meua perspectiva d'educadora infantil.

Per concloure, exposo a la Sílvia que tant la Maria Flor com jo, la Sara, hem valorat crear una infografia o alguna cosa per l'estil perquè esdevingui com a recurs per als promotors i les mateixes famílies. En aquest mateix moment la meua tutora es preocupa per la meua relació amb la Maria Flor, li comento que hem connectat molt bé i treballem sincronitzades; en general, estic molt contenta de compartir aprenentatges amb la companya que m'ha tocat per a aquest TFG compartit. També, la Sílvia breument em pregunta sobre la primera reunió amb els promotors i les promotores, li explico que la meua resposta i primera sensació ha estat molt positiva.

3. Repassar la rúbrica de la segona entrega del TFG

Abans d'acabar aquesta reunió, revisem la rúbrica que correspon a la segona entrega del TFG. Tinc dubtes amb l'últim apartat d'aquesta rúbrica, i la tutora m'exposa que aquest està més bé enfocat per a ella (aspectes relacionats, en la seva globalitat, amb si vaig per bon camí bàsicament). Així mateix, ressaltar que és interessant que em marqui dates per anar fent i, per tant, portar el treball al dia; també em recorda que contacti amb ella, ja que em podrà fer un feedback si vaig per bon camí, en què puc millorar o si puc estirar més d'alguna banda que jo no hi veig a simple vista, entre d'altres.

Acords:

- Enviar correu electrònic a la Montserrat i la Clàudia per a saber exemples de la realitat gitana en la primera infància (sobrepotecció i autonomia) i l'assistència escolar (els seus motius).
- Fer un traspàs a la Sílvia de la meua part teòrica abans del taller, ja que aquest és un taller formador i és important que la meua tutora s'asseguri que la informació que es dona és veraç i adient.

Aspectes a tractar en la pròxima reunió:

De cara al primer taller sobre la primera infància i l'assistència escolar, disposar d'un banc d'arguments consolidats i organitzar la reunió d'una manera dinàmica. També, aclarir, conjuntament amb la Maria Flor, l'objectiu per a aquest taller en concret; en tant que pensar preguntes obertes per fer la recollida final de cadascun dels promotors.

6a Reunió TFG

Data: 17/02/2021 **Hora d'inici:** 11:00 hores **Hora de finalització:** 11:40 hores **Lloc:** videoconferència (Zoom)

Assistents: Sílvia Blanch i Sara Jiménez.

Objectiu:

Realitzar un retorn del meu document, per part de la Sílvia, on hi ha el contingut teòric del taller "Primera infància i beneficis de l'escolarització".

Temes tractats:

1. El retorn del document teòric del taller "Primera infància i beneficis de l'escolarització"

Aprofundiment dels temes tractats:

1. El retorn del document teòric del taller "Primera infància i beneficis de l'escolarització"

En un primer terme, li explico a la Sílvia com he organitzat el document teòric del primer taller, en tant que li manifesto perquè ho he estructurat d'aquesta manera. Així mateix, li faig cinc cèntims sobre les idees que tant la Maria Flor com jo tenim sobre la manera de portar a terme la sessió, ja que encara no està definida del tot. Seguidament, el retorn general que em fa és el següent:

Punts forts i consells

Primer, li agrada la idea de començar amb una dinàmica que permeti donar veu a tots els promotors. En aquesta s'han d'identificar amb un personatge de la infància i exposar els motius, al cap i a la fi, és una manera divertida de conèixer-nos millors entre tots.

Segon, li sembla interessant la idea de presentar-li en el taller diverses infografies, però encara seria

més interessant si coconstruïssim aquestes infografies. És a dir, em proposa que quan les hi presentem, els animem a millorar-les entre tots, afegir altres aspectes, etc., així també senten que han format part.

Tercer, en funció de les idees que li he donat sobre com portarem a terme el primer taller, la Sílvia considera que és molt més difícil el que volem fer, que no pas donar el rotllo als promotors i explicar tot el marc teòric; d'aquesta manera, ens felicita.

Quart, pel que fa a la cloenda és recomanable que els promotors expressin el que han après cadascú d'ells, una cosa que funciona bastant bé és una eina anomenada Padlet, ja que els hi pot permetre expressar-se anònimament d'una manera menys intimidatòria. La Sílvia em diu que si enganxo l'enllaç al xat, és una manera de fer-li arribar als promotors escolars durant aquest taller virtual, potser els hi haurem de guiar si no el saben fer servir; per exemple, compartint pantalla perquè ens puguin veure a nosaltres i també el Padlet. La idea és deixar uns minuts perquè escriguin amb calma allò que pensin i de forma anònima, tot i que també puc animar-li a si algú d'ells vol comentar el que hi ha posat. Després, tinc l'oportunitat d'ordinador les idees i extreure les que més m'interessin per la sessió.

Punts millorables

- Falta incloure, d'una manera més clara i evident, l'enfocament del poble gitano i la criança positiva i responsiva dels fills.
- Falta incloure la son com a un procés de vital importància en la primera infància en l'apartat "La base de l'ensenyament - aprenentatge (e -a).
- L'apartat "Didàctiques de l'educació infantil" s'ha de millorar, està fluixet. Em recomana la introducció d'hàbits o rutines de la vida quotidiana, des de l'àmbit familiar del poble gitano.
- Hi ha errades en algunes cites bibliogràfiques, les imatges han d'incorporar peu de pàgina com els quadres de text.
- S'ha de tenir en compte el vocabulari, les famílies gitanes generalment és extensa, per tant, en comptes de parlar de mare o pare, hem de contemplar els avis, tiets o altres familiars. Recomana fer servir la paraula progenitors, a tall d'exemple.
- Anar amb compte perquè hi ha algunes frases lapidàries

Per acabar, li manifesto la meva angoixa sobre la millora d'aquest document i el fet d'avançar la segona entrega del TFG i em recomana prioritzar, centrar-me primer en el taller. També, m'avisava que en la segona entrega és probable que l'URKUND es dispari, però que estigui tranquil·la perquè ho té en compte.

Acords:

- Millorar el document teòric del taller "Primera infància i beneficis de l'escolarització" a través del retorn de la Sílvia.

- Tornar-li a enviar el document, però ja millorat.
- Facilitar-li un document sobre com es duu a terme, en el sentit dinàmic, aquest primer taller.

Aspectes a tractar en la pròxima reunió:

En la pròxima reunió individual amb la Sílvia la intencionalitat és que es torni a produir un feedback, però, en aquest cas, sobre l'esborrany de segona entrega del meu TFG.

7a Reunió TFG

Data: 02/03/2021 **Hora d'inici:** 16:30 hores **Hora de finalització:** 17:00 hores **Lloc:**
videoconferència (Google Meet)

Assistents: Sílvia Blanch i Sara Jiménez

Objectiu:

Realitzar un retorn del meu document, per part de la Sílvia, on hi ha l'esborrany de la segona entrega del TFG

Temes tractats:

1. **El retorn de l'esborrany de la segona entrega del TFG**

Aprofundiment dels temes tractats:

1. **El retorn de l'esborrany de la segona entrega del TFG**

La Sílvia em felicita per la millora de l'apartat de la parentalitat positiva i, així mateix, tot el canvi de perspectiva que he realitzat en l'aprofundiment cultural del poble gitano. Li agrada perquè em comenta que la teoria la porto molt avançada, per tant, vaig per bon camí.

També, s'interessa per la coordinació amb la meua companya, la Maria Flor. D'aquesta manera, li exposo que tot i que ens coordinem molt més per a la creació de possibles reunions o taller virtuals amb els promotors, també en l'àmbit individual compartim objectius i fem traspàs de diferents lectures que ens poden ser d'ajuda a ambdues.

Doncs bé, amb relació als objectius, els específics no estan ben enfocats perquè semblen els procediments (un relat del procés). Per una banda, la Sílvia m'explica que l'objectiu general respon a la pregunta què es el que vull aconseguir; a tall d'exemple, em proposa dos exemples: aconseguir que els promotors se sentin més segurs a l'hora de treballar amb les famílies o promoure espais de coconstrucció perquè els promotors puguin conèixer millor "x". Per altra banda, els objectius específics (2 o 3, tampoc fan falta més) són aquells que aconsegueixen complir l'objectiu general, per exemple: conèixer els neguits dels promotors, és a dir, quines són les qüestions que s'han de

treballar; crear aquests espais per a ells a partir d'informació científica; o crear un taller que faciliti estratègies per als promotors. Els objectius no són fixos, s'han d'anar adaptant durant el TFG.

Cal destacar que els procediments són com ho he fet, bàsicament. És a dir, els passos de tot el procés (per exemple, primer la revisió de la bibliografia, segon construir o conèixer el grup focal, etc.). A tall d'exemple, jo els tinc posats al pla de treball i la Sílvia diu que estan bé, em recomana fer servir el format quadre o punts en aquest o altre apartat, ja que facilita la visualització i s'agraeix.

Per acabar, li manifesto uns dubtes que tinc sobre:

- Citacions, en aquest cas, el "citad per" concretament.
- La metodologia que no sé si l'estic enfocant bé. Llavors, la Sílvia li dóna una ullada i em manifesta que no està correcte perquè el meu TFG no és una investigació, sinó una innovació d'ApS. També, em recomana fer servir les evidències del recull d'informació com són les notes de camps, possibles anotacions de les reunions, els correus electrònics que ens envien les coordinadores de la fundació, etc., d'aquesta manera, es pot veure millor l'evolució dels objectius.
- Per a l'anàlisi, em recomana desglossar per dimensions les evidències (p. ex. el primer taller a través del Padlet es pot desglossar en la importància de la petita infància, la importància de l'autonomia, el funcionament neuronal, els hàbits, la gestió de "x"...), s'han d'intentar desagrupar i després agrupar els temes que em puguin interessar en conjunt. També, es poden agafar dues cites textuais i posar-les com a evidències, per així analitzar-les i donar més valor a l'anàlisi discursiu on han sorgit totes aquestes categories o dimensions, es pot dir això ho ha dit un tant per cent o 3 dels 4 promotors.

Acords:

- A partir d'aquest retorn, he de millorar aquest segon esborrany per a l'entrega definitiva.

Aspectes a tractar en la pròxima reunió:

En la següent reunió individual amb la Sílvia, es produirà una valoració per la seva part de la segona entrega del meu TFG; la qual no és no com en aquest cas que el document és un esborrany provisional per veure com vaig encaminada.

8a Reunió TFG

Data: 02/03/2021 **Hora d'inici:** 17:00 hores **Hora de finalització:** 17:40 hores **Lloc:**
videoconferència (Zoom)

Assistents: Sílvia Blanch, Maria Flor Falugue, José Lluís Lalueza i Sara Jiménez

Objectiu:

Valorar com ha anat el primer taller amb els promotors escolars, el qual s'anomena "Primera infància i beneficis de l'escolarització".

Temes tractats:**1. Desenvolupament del primer taller****Aprofundiment dels temes tractats:****1. Desenvolupament del primer taller**

Bàsicament aquesta reunió virtual ha suposat fer un traspàs d'informació als nostres respectius tutors sobre el desenvolupament del primer taller. Cal destacar que un dels aspectes que més els hi ha agradat, tant al José Lluís com a la Sílvia, ha sigut el fet de la realització d'un joc perquè entenguin la importància de la neurociència; és una manera dinàmica per entendre pot ser un concepte tan complex com és el funcionament neuronal.

A més a més, la Sílvia ens explica que les infografies no les ha vist del tot adequades, ja que algunes contenen imatges estereotipades. També, per a les pròximes infografies, aquestes han de ser més visuals i contenir més imatges.

A continuació, els tutors ens diuen que és interessant plantejar-nos una reunió amb la Montserrat i la Clàudia, ja que d'aquesta manera tenim evidències més completes pel nostre TFG. A més a més, també pels següents motius:

- Primer, exposem als tutors que la reunió va durar una hora i quart, en comptes d'una hora i mitja perquè els hi anava malament als promotors escolars, i la Montserrat ens ho va demanar. Tot seguit, la Maria Flor aprofita per exposar que ens neguiteja que l'estona dels tallers sigui al migdia, ja que és la seva estona de descans. Davant d'aquest fet, els tutors ens comenten que la majoria de les formacions solen ser al migdia i només els hi queden per fer dos tallers més, però li podem dir a la Montserrat i a la Clàudia si ho creiem convenient. De la mateixa manera, el tema del temps si les sessions no poden ser d'una hora i mitja, que siguin d'una hora, però ho haurem de parlar amb elles per evitar que torni a passar aquest canvi a últim moment; ja que al final acaba perjudicant-nos, tot el treball que hi ha darrere no es pot presentar de la mateixa manera.
- Segon, ens pregunten pel nombre de promotors que són, però no ho sabem exactament, per tant, ens manifesten que hem de saber el nombre total de promotors escolars i, també, la quantitat d'ells que assisteixen a cada reunió. Per tant, li hem de preguntar a les coordinadores de la fundació perquè ens donin les dades exactes.
- Tercer, és important aclarir amb les coordinadores de la fundació si l'últim taller és segur que s'ha de fer sobre els límits i, així mateix, pensar en un pla B de cara a la possible no assistència d'aquesta mare del taller d'alfabetització de mares i pares de l'escola Lestonnac.

El dubte ens sorgeix perquè no ens ha quedat del tot clar i, també, trobem que els límits estan estretament lligats als hàbits saludables i no saludables.

El José Lluís ens recomana de cara al pròxim taller deixar-li la paraula a ells, oferir-li l'espai i la llibertat suficient perquè parlïn de les coses que els hi preocupen, amb relació als hàbits que consideren saludables o no saludables. Aquest segon taller no ha de ser tant com el primer, el qual anava més destinat a volcar la informació a través d'arguments.

Abans de finalitzar aquesta tutoria grupal, per últim, el José Lluís ens aconsella no ficar-nos en temes determinats, a tall d'exemple, hi ha famílies gitanes amb problemes d'assistència a l'escola per la pandèmia, ja que alguns dels nostres promotors escolars són pares i mares que tampoc porten als seus fills a l'escola, per tant, no els hem de convèncer de res, és un tema que és millor deixar a part. La Sílvia comenta que la concepció de què es dirà té un pes important en ells, és a dir, el fet de ser mala mare per portar al teu fill a l'escola amb la COVID-19, és un fet real per la pressió del poble gitano. D'aquesta manera, en aquest tema i altres que sigui millor no endinsar-nos, hem de ser capaces de delegar a la Montserrat la paraula i recolzar-nos en els seus arguments.

Acords:

- Concretar una reunió amb la Clàudia i la Montse per aclarir diversitat de temàtiques i tenir més evidències

Aspectes a tractar en la pròxima reunió:

En la pròxima reunió tant la Maria Flor com jo, la Sara, hem de presentar a les coordinadores de la Fundació Privada Pere Closa els nostres neguits i dubtes, alhora que aprofitar per demanar-li feedback enfront de la primera reunió virtual i el taller "Primera infància i beneficis de l'escolarització" amb els promotors per a augmentar el banc d'evidències.

9a Reunió TFG

Data: 25/03/2021 **Hora d'inici:** 15:30 hores **Hora de finalització:** 16:15 hores **Lloc:** videoconferència (Google Meet)

Assistents: Sílvia Blanch i Sara Jiménez (UAB).

Objectiu:

Valorar l'informe de la segona entrega del meu TFG per encapçalar les noves propostes de futur.

Temes tractats:

- 1. Revisió del desenvolupament i avaluació de la segona entrega del TFG**

Aprofundiment dels temes tractats:

1. Revisió del desenvolupament i avaluació de la segona entrega del TFG

Com a incís, cal destacar que vaig exposar a la meva tutora una síntesi del transcurs del segon taller "Hàbits saludables i no saludables"; i aquesta vegada, en comptes de fer servir el Padlet, hem optat pels Formularis de Google. Així doncs, aquest taller ha esdevingut un espai on els promotors han pogut parlar i participar moltíssim, és per aquest motiu que la Sílvia el valora tan positivament.

A partir d'aquí, en primer lloc, en parlem sobre els objectius perquè els vaig canviar completament, semblaven procediments en compte d'objectius. Per tant, la Sílvia els veu adequats i ajustats, tot i que encara queda feina al davant i potser s'han de tornar a reajustar.

En segon lloc, la Sílvia em comenta que no tinc ben enfocada la metodologia, ja que el meu TFG és un ApS, no un treball qualitatiu. D'aquesta manera, haig de començar a fer aquest apartat partint de zero.

En aquest sentit, pel que fa a la resta dels punts d'aquest TFG, la Sílvia em felicita perquè ho veu tot força bé, és a dir, el treball està ben encaminat. Si continuo així, m'anima a presentar-me als premis de la "Menció TFG en ApS". Tanmateix, em comenta que abans de la pròxima última entrega, recordi que haig de lliurar simultàniament la Guia d'Autocumpliment de tot el que ha d'incloure el TFG.

Com autocrítica constructiva, li faig un suggeriment a la Sílvia perquè em doni el seu vistiplau. Doncs bé, amb relació al marc teòric i estructural del segon taller, penso que és millor parlar de promoure l'assistència i participació de l'alumnat i les famílies gitanes, més que referir-me al concepte d'absentisme escolar. A la meva tutora li agrada la idea perquè entén que va una mica en la línia de posar-ho en positiu i evitar així associacions entre l'alumnat i famílies gitanes, i l'absentisme.

En últim lloc, per una banda, informo la Sílvia que arran d'una reunió que vam tenir amb la Claudia i la Montserrat, hi ha hagut un canvi d'última hora en el tercer taller; ja no serà sobre els límits (els quals s'acaben treballant de forma transversal en tots els tallers), sinó que hem optat per oferir estratègies i arguments als promotors per tal que defensin l'acollida emocional dels infants que actualment s'estan tornant a incorporar-se als centres escolars, després de tants mesos confinats a casa. Per altra banda, he notificat a la Sílvia que finalment aquest projecte d'ApS es titula "Seguim sumant, seguim creixent". De la mateixa manera, en parlem sobre que seria positiu canviar el títol acadèmic inicial d'aquest TFG que és ""Estratègies inclusives per treballar amb les famílies i afavorir la inclusió i èxit educatiu de les criatures"", per un altre de nou i més concret en el treball que estem realitzant.

Acords:

- Canviar l'enfocament del marc teòric i estructural del segon taller, pel que fa a la petita infància i els beneficis de l'escolarització; en comptes de parlar d'absentisme escolar.
- Començat a omplir en la mesura del possible la Guia d'Autocumpliment.

- Enviar progressivament parts del meu TFG a la Sílvia, per tal que me les vagi corregint i donar-les per enllestides.

Aspectes a tractar en la pròxima reunió:

En quant la Sílvia i jo, la Sara, tornem a tenir una trobada virtual com aquesta, farem un repàs dels documents que hem acordat que li he d'anar enviant. D'aquesta manera, es poden valorar possibles aspectes a millorar i ultimar detalls abans de l'entrega final.

10a Reunió TFG

Data: 20/04/2021 **Hora d'inici:** 17:00 hores **Hora de finalització:** 18:00 hores **Lloc:** videoconferència (Google Meet)

Assistents: Maria Flor Faluguei Sara Jiménez (UAB).
Claudia Lizet i Montserrat García (Fundació Privada Pere Closa).

Objectiu:

- Repassar prèviament el tercer taller "Acollida emocional"

Temes tractats:

1. Exposició i resolució dels diferents dubtes

Aprofundiment dels temes tractats:

1. Exposició i resolució dels diferents dubtes

Primerament, pel que fa a l'assistència d'aquesta mare del taller d'alfabetització de mares i pares de l'escola Lestonnac de l'any passat, hem determinat que participi en el nostre tercer taller "Acollida emocional" durant la primera mitja hora; d'acord que la Montserrat ens ha confirmat la seva assistència.

Tot seguit, la Claudia i la Montserrat ens exposen que molts infants de la comunitat gitana encara continuen confinats a casa, en aquest sentit, gràcies als arguments que fan servir el nostre grup de promotors perquè les famílies entenguin la importància de la primera infància i els beneficis de l'escolarització, de mica en mica s'està aconseguint que tornin a l'escola. Tanmateix, els promotors ara s'estan trobant amb què els infants que es reincorporen estan absolutament desvinculats de l'escola (pel que fa al tema hàbits i rutines, normes, etc.), i com que els introdueixen directament a les aules sense contemplar cap classe d'acollida, sovint tenen un mal comportament que suposa l'expulsió d'aquests infants per part del centre. Així doncs, en certa manera, la sensació és d'incoherència perquè el centre escolar fa els promotors escolar la demanda d'aquest infant, i un cop s'aconsegueix que torni l'expulsen.

És per aquest motiu que els promotors han de dotar-se d'arguments per poder defensar aquest succés davant la comunitat educativa del centre escolar. És a dir, aquests promotors i promotores són també part de l'escola, i tenen el dret a defensar el que consideren convenient, això sí, ho han de fer d'una manera subtil, sense imposicions. En aquest sentit, el Departament d'Ensenyament aposta per la figura dels promotors a les escoles, però això no implica que tothom valori la seva labor; d'aquesta manera, és important que els promotors s'empoderin d'arguments per poder defensar-se, però subtilment i sense imposicions. Sense anar més lluny, la Montserrat ens exposa un cas recent on un tutor va menysprear la labor d'un promotor, ja que aquest va parlar amb ell per evitar que expulsessin a un infant gitano que recentment s'acabava de tornar a incorporar; havia estat molts mesos confinat a causa de la pandèmia i, per tant, sense assistir a l'escola.

A continuació, parlem sobre el Role-Playing, ambdues coordinadores de la fundació ens proposen idees interessants a tenir en compte com, per exemple, fer servir el cas anterior de la Montserrat, per tal que els promotors es posin en aquesta situació i a veure si entre tots aconseguen consolidar uns arguments, que també els empoderi en el seu treball.

A més a més, els hi proposem la idea de fer entrevistes curtes i de forma individualitzada a cadascun dels nostres promotors. Així doncs, hem de compartir les preguntes que teníem preparades a la Clàudia i la Montserrat perquè se les facin arribar als promotors i aquests ens responguin en format àudio o audiovisual (lliure elecció) per correu electrònic.

Per concloure, debatem que en quant a la fundació hi ha un tema pendent que és la falta d'un projecte o programa d'acompanyament a les famílies, és a dir, tenir una identitat. Tanmateix, tenir una ruta marcada per saber què fer amb les famílies de la comunitat gitana, no suposa crear dependència, sinó que els promotors puguin servir d'ajuda per tal que les famílies no sentin que li volen treure l'empoderament com a tal.

Acords:

- Passar a les dues coordinadores de la fundació tota la documentació del tercer taller perquè la puguin incloure al seu catàleg d'activitats, el qual es titula Pandora.
- Facilitar l'enllaç del Zoom per al segon taller.

Aspectes a tractar en la pròxima reunió:

És important tenir ben present tots els ítems que s'han tractat per a la millora i el desenvolupament d'aquest tercer i últim taller. Així mateix, també s'ha de fer el retorn d'aquesta reunió al José Lluís i la Sílvia.

Data: 13/05/2021 **Hora d'inici:** 15:30 hores **Hora de finalització:** 16:15 hores **Lloc:** videoconferència (Microsoft Teams)

Assistents: Sílvia Blanch i Sara Jiménez (UAB).

Objectiu:

Ultimar els aspectes a millorar del meu TFG abans de la pròxima entrega final.

Temes tractats:

1. Repàs d'algun dels apartats del meu TFG

Aprofundiment dels temes tractats:

1. Repàs d'algun dels apartats del meu TFG

La meva tutora, la Sílvia, em facilita referències bibliogràfiques per identificar els passos d'un ApS. Em recomana, també, procurar que tot el TFG tingui un llenguatge acadèmic, haig d'evitar caure en expressions de caràcter informal; en concret, haig de revisar l'apartat de la metodologia.

De la mateixa manera, m'ha recomanat que per al pla de treball i procediments faci un diagrama de fases i l'adjunti als annexos, ja que una de les meves pors actuals és superar la normativa relacionada amb el límit de pàgines i, per tant, de caràcters, del TFG. I, d'aquesta manera, aconseguim guanyar pàgines d'una manera formal.

A continuació, m'assabento que haig de tornar a fer el que tenia avançant de l'apartat sobre l'anàlisi de dades i resultats, la Sílvia m'expressa que haig de donar un format que ajudi a ordenar l'escrit, ja que si no costa llegir-ho tot i entendre el que ha passat en cada trobada amb els promotors. És per aquest motiu que em recomana mantenir una estructura fixa per a cada anàlisi com, a tall d'exemple, títol, objectius, participants, etc. Així mateix, hi ha paràgrafs que són prescindibles perquè bàsicament repeteixen idees ja esmentades amb anterioritat, alhora que hi ha algun que d'altre objectiu que gira en contra del que estic dient, per tant, cal procedir a la seva readaptació.

Fent referència a les transcripcions de les entrevistes individualitzades a cadascun dels promotors, la meva tutora s'ofereix a ajudar-me a fer l'anàlisi de l'impacte, en aquest cas.

També, es preocupa per conèixer quin ha sigut el desenvolupament del tercer taller "Acollida emocional", per tant, li explico resumidament. A més a més, també comentem la bona coordinació entre la Maria Flor i jo, la Sara, ja que penso que aquest TFG interfacultatiu ha resultat beneficiós per a mi, m'ha permès treballar en xarxa amb una companya d'un grau completament diferent del meu: Psicologia.

Per concloure, la Sílvia em recomana pel que fa a les conclusions desglossar els objectius, aquesta és una manera de facilitar-me el treball. Així mateix, també en puc parlar de les competències que penso que he adquirit, i de les que no.

Acords:

- Garantir un llenguatge acadèmic, evitant així caure en expressions informals.
- Elaborar un diagrama de fases per al pla de treball i procediments.
- Tornar a fer d'una manera millorada l'anàlisi de dades i resultats, i enviar-li en els pròxims dies.

Aspectes a tractar en la pròxima reunió:

Ambdues hem de tornar a quedar un dia per elaborar conjuntament l'anàlisi de l'impacte d'aquest projecte Aps en els promotors, gràcies a les entrevistes en l'àmbit individual ja realitzades.

12a Reunió TFG

Data: 31/05/2021 **Hora d'inici:** 10:30 hores **Hora de finalització:** 11:00 hores **Lloc:** videoconferència (Microsoft Teams)

Assistents: Sílvia Blanch i Sara Jiménez (UAB).

Objectiu:

Fer l'últim repàs general del TFG abans de la pròxima entrega final.

Temes tractats:**1. Repàs general dels apartats del meu TFG****Aprofundiment dels temes tractats:****1. Repàs general dels apartats del meu TFG**

En aquesta última reunió amb la meva tutora del TFG, hem repassat el treball de forma global. En aquest sentit, hem considerat oportú que tots els gràfics tinguin visible el percentatge. Així mateix la Sílvia em recomana deixar a una banda el concepte de diagrama, i parlar en termes més genèrics fent referència així al de "gràfic", tot i que en altres casos puc fer servir els termes "imatge" o "figura".

A més a més, durant tot el treball inconscientment he anat repetint idees redundants, per tant, haig d'identificar-les i suprimir-les. D'aquesta manera, també, dispenso de més caràcters amb espais per poder escriure dintre dels límits establerts, d'acord amb la normativa. En el cas que, un cop finalitzat i repassat el redactat, sobrepessés aquest màxim, la Sílvia s'ofereix a ajudar-me a suprimir fragments que potser no són tan necessaris com d'altres.

En últim lloc, es preocupa novament per la meva relació amb la Maria Flor, li comento que estic molt contenta d'haver-hi realitzat aquest TFG interfacultatiu amb ella, ja que hem après mútuament i la

càrrega de feina era tan grossa, que entre les dues hem aconseguit que fos més lleugera i, a més a més, exitosa.

Acords:

- Fer els últims canvis que hem acordat (posar el tant per cent a tots els gràfics, fer un canvi de conceptes, suprimir les idees redundants i repetides).
- Notificar en el cas que superés el màxim de caràcters amb espais, per tal que m'ajudés a reduir text.

Aspectes a tractar en la pròxima reunió:

No tornaran a produir-se més trobades virtuals, d'acord amb el fet que en els pròxims dies ja és l'entrega final del TFG.

10.8. Cronograma

Octubre	<ul style="list-style-type: none"> ● 27/10/2021 primera trobada virtual amb la meva companya i els respectius tutors. ● Redactar la 1a acta de reunió.
Novembre	<ul style="list-style-type: none"> ● 13/11/2020 trobada virtual amb la meva companya, els tutors i les coordinadores de la Fundació Privada Pere Closa. ● Redactar la 2a acta de reunió.
Desembre	<ul style="list-style-type: none"> ● 18/12/2020 convocatòria per lliurar la primera entrega del TFG. ● 21/12/2020 trobada virtual amb la meva companya i els respectius tutors. ● Redactar la 3a acta de reunió.
Gener	<ul style="list-style-type: none"> ● 14/01/2021 "<u>Trobada virtual amb els promotors</u>". ● Redactar la 4a acta de reunió. ● 25/01/2021 reunió amb la meva tutora pel retorn de la primera entrega del TFG. ● Redactar la 5a acta de reunió.
Febrer	<ul style="list-style-type: none"> ● Enviar el marc teòric del primer taller als nostres tutors. ● 17/02/2021 reunió amb la meva tutora pel retorn del marc teòric i estructural del primer taller. ● Redactar la 6a acta de reunió. ● 24/02/2021 taller "Primera infància i beneficis de l'escolarització".
Març	<ul style="list-style-type: none"> ● 02/03/2021 reunió amb la meva tutora pel retorn de l'esborrany de la segona entrega del TFG. ● Redactar la 7a acta de reunió.

	<ul style="list-style-type: none"> ● 02/03/2021 trobada virtual amb la meva companya i els respectius tutors per valorar la “Trobada virtual amb els promotors”, en tant que el pròxim taller “Primera infància i beneficis de l’escolarització”. ● Redactar la 8a acta de reunió. ● 05/03/2021 convocatòria per lliurar la segona entrega del TFG. ● 23/03/2021 segon taller virtual “Hàbits saludables i no saludables” amb els promotors. ● 25/03/2021 reunió amb la meva tutora pel retorn de la primera entrega del TFG. ● Redactar la 9a acta de reunió
Abril	<ul style="list-style-type: none"> ● 20/04/2021 trobada virtual amb les coordinadores de la fundació. ● Redactar la 10a acta de reunió. ● 27/04/2021 tercer taller “Acollida emocional”.
Maig	<ul style="list-style-type: none"> ● 13/05/2021 reunió amb la meva tutora abans de l’entrega final del TFG. ● Redactar la 11 a acta de reunió. ● 31/05/2021 reunió amb la meva tutora abans de l’entrega final del TFG. ● Redactar la 12a acta de reunió.
Juny	<ul style="list-style-type: none"> ● 4/04/2021 entrega final TFG.

10.9. Diagrama de processos

